ISSN 1302 - 6938 58

GÜNEY

58

ekim • kasım • aralık '11
Cotmeh • Sermawez • Kanûn '11
5 tl • 4 euro

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ

PAZAR için SANAT!!!

Pop-Art

Malumun ilanı... / Futbol 'AK'lanıyor mu? / Komünist kardeşimizin ruhu içi el-Fatiha?

'Biutiful': Uykuları Kaçıran Bir Film ve Mülteci Yıllarım / 'Rengahenk' Meczuplar(!)

Dinini... ve kitabını... iyi tanı!

tan doğan

yâre akrostiş

'zeynom'a

***h*ayât değil herkeste aynı hayât**
***a*dını verene sorardın olsaydı hayâtta**
***t*anrı var mı yok mu derdin değil gayr**
***i*nsan ve can ve hayât as'lolan:**
***c*an-ı cânânım sen'çin ömr bu**
***e*y yârimyâr: ötesi yalan**

***z*emheririmi bilen ey nevbahârım**
***e*rguvan ise vakt bu hüzzâm niye diye**
***y*orsam sendeki o güzelim aklı**
***n*eye yarar bizim olan 'ışk'**
***e*vlâ imdi mordan kırmızı ile mavi**
***p*erdeyi çek çûn rûhumuz yaz içre**

***d*erdin derdim neş'en denli**
***u*yan herhep şarkımız çalarken demlen bir de böyle**
***y*ok berisi esrikliğin ol şerap şarap iken**
***a*lın yazın sevdâ ki akar közümden yüzüne**
***r*ivâyet değil tan'a varan zeyno'nun ruzîgârı her dem**

Merhaba.

Sevgili okurlar, yeni sayımızda yine güncel ve önemli konulara değinmeye çalıştık. "Malumun İlanı" başlıklı yazıda anadilde eğitim, "Futbol 'AK'lanıyor mu?" adlı yazıda da futbolda şike ile ilgili gelişmeleri irdeledik. Can Yücel'in mezarına yapılan saldırıya ilişkin olarak "'Rengahenk' Meczuplar!" adlı yazıyı okuyabilirsiniz. Bu sayımızda Butimar filminin yönetmeni Erol Mintaş ve Şair A. Karabağ ile yapılan söyleşileri okuyabilirsiniz. Sayımızın önemli dosyalarından biri de Pop-Art… Pazar için üretilen "sanat"ı inceleyen yazı önemli bilgilerle pop-art'ın gelişim sürecini inceliyor.

58. sayımız ile birlikte -geçmiş sayılarımızda kısmen yapmaya çalıştığımız- farklı dillerde ürünlere yer vermeyi "Halkların Dilleri" bölümü ile süreklileştirmeye çalışacağız. Bu bölümde TC'de yaşayan Türkler dışındaki ulus ve milliyetlerin dillerinde ürünlere yer vererek Güney Dergisi olarak bu gerçeğin bilince çıkmasına ve değişik ulus ve milliyetlerin daha görünür kılınmasına katkıda bulunacağız. Bu sayımızda Ermenice ve Lazca yazılara yer verdik. Sizler de bu bölüm için ürünler gönderebilirsiniz.

Geçen ay yaşamını yitiren Mihri Belli'nin cenaze töreni ile birlikte kendine sosyalist diyenlerin islami kurallara göre gömülmesi tartışması yeniden başladı. "Komünist kardeşimizin ruhu için el-Fatiha?" başlıklı yazı bu tartışmaya sosyalist bakış açısından katılıyor.

Din dosyamız sürüyor. 14. bölümünü bu sayımızda bulabilirsiniz. Geçen sayımızda olduğu gibi bu sayımızda da gelen karikatürlere imkanlar ölçüsünde yer vermeye çalıştık. Altınkoza Sinema Festivali, Şiir ve Hulki Aktunç üzerine yazılar, Biutiful filminin eleştirisi, Sinema Notları, birçok öykü ve şiir ile ilgi çekici bir sayı ile yeniden sizlerleyiz. Yeni yılın ilk sayısında buluşmak dileğiyle…

29 Eylül 2011

GÜNEY

GÜNEY Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Aziz Özer
Yayın Koordinatörü: İlyas Emir
Yönetim Yeri ve Adresi: Fatih Mah. Bahçeyolu Cad. Ülbeği İş Merkezi No: 9 Kat: 4 Esenyurt / İstanbul
Tel/Faks: 0212 - 620 67 57

www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com

Yayın Türü: Yerel Süreli
Dizgi & Grafik: Güney Grafik
Baskı:

ZUHAL OFSET®
0324. 237 49 00
www.zuhalofset.com
Zuhal Matbaacılık Turizm Reklam Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Çankaya Mah. 4723 Sk. No.6/A MERSİN
Tel./Fax : 0324. 237 49 00 pbx - 231 27 27

Banka Hesap Numaraları:

TL Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-6629256
IBAN No: TR74 0006 2000 7150 0006 6292 56
AVRO Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-9091896
IBAN No: TR63 0006 2000 7150 0009 0918 96

Abonelik ve İlan Koşulları:

Abonelik koşulları:
Yurtiçi: Yıllık (4 sayı): 20 TL
Yurtdışı: Yıllık (4 sayı): 20 Avro
(Posta Ücreti Dahil)

Aboneliğin başlatılması için; yıllık abone bedelinin banka hesap numaralarımıza yatırılması, daha sonra da web sitemizde bulunan Talep Formunun doldurulması gerekmektedir.

İlan koşulları:

Ön ve arka kapak içleri (renkli)
Tam sayfa: 2.000.- TL
1/2 sayfa: 1.000.- TL
İç sayfalar: (En fazla yarım sayfa)
1/2 sayfa: 500.- TL
1/4 sayfa: 250.- TL
(Yayınevi ve kitapçılara %30 indirim yapılır.)

Almanya Temsilciliği
Alleestr. 32 42853 Remscheid
Tel.: 02191 / 404 01
02191 / 694 64 80
Faks: 02191 / 694 64 49
Cep: 0177 / 522 40 28

Yurtdışı (Almanya) Banka Hesap Numarası:
Sparkasse Remscheid
Konto Nr: 37325 · BLZ: 340 500 00

GÜNEY dergisinde yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Yazılar mailimize Word dosyası ve ataç olarak gönderilmelidir.
Yayına kapanış süresi: Her sayı için, sayı çıkmadan üç hafta öncedir.

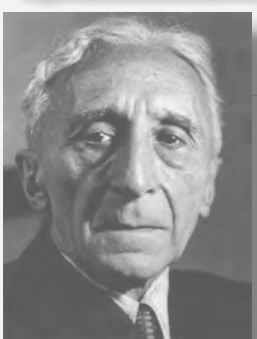

		merhaba	GÜNEY
güncel	5	Malumun ilanı...	Derya GÜMÜŞ
güncel	8	Futbol 'AK'lanıyor mu?	Derya GÜMÜŞ
mektup	12	Sizlerden Güney'e	
haber	14	"6/7 Eylül 1955 faciası, nedenleri ve sonuçları"...	GÜNEY
haber	15	Türkiye'de yasak, Cannes'da Türkiye'yi...	GÜNEY
haber	16	GKM 9. Geleneksel Yaz Pikniği...	GÜNEY
güncel	18	'Rengahenk' Meczuplar(!)*	Mustafa Akyürek
röportaj	20	Yönetmen Erol Mintaş ile söyleşi	GÜNEY
şiir	22	Ağırlaştırılan	Ahmet Yılmaz TUNCER
araştırma	23	POP Kültür ve POP - ART hakkında...	Gülfer UĞUR
şiir	31	Büyük Gün	Hüseyin KARTAL
biyografi	32	Dil ve Anlatım Kusumcusu: Hulki Aktunç	Temel DEMİRER
karikatür	35	Karikatür	Levent UĞUR
halkların dili	36	Munzur'un Ozanı Hagop Mıntsuri	Pakrat ESTUKYAN
halkların dili	39	GOLA-Der Sunum ve Söyleşi -NOTLARI	Selma Kociva
eleştiri	42	Komünist kardeşimizin ruhu içi el-Fatiha?	Gülbeyaz DEMİRCİ
dosya	44	Dinini... ve kitabını... iyi tanı!	GÜNEY
deneme	61	Şiire Yolculuk	Dr. Ayhan KAVAK
şiir	65	Somali	Kenan Can YOLDAŞLAR
öykü	66	Islak	Metin YOKSU
karikatür	67	Karikatür	Mehmet BOĞATEKİN
araştırma	68	Dersim'de Kayıp Bir Ozan: Sey Qaji	Haydar KARATAŞ
röportaj	70	Şair Abdullah Karabağ* ile söyleşi	Mehmet SÖĞÜT
güncel	73	Celal Tan ve Ailesinin ya da...	Ali KAPTAN
şiir	76	Karanlığı Geçelim	Can ERDEM
deneme	77	'Biutiful': Uykuları Kaçıran Bir Film...	Adil OKAY
sinema	80	Sinema Notları	Anuş Pazarcıyan
karikatür	90	Kariktür	MERAY ÜLGEN

Malumun ilanı...

Derya GÜMÜŞ

Geçtiğimiz günlerde gazetelerde bir araştırmanın sonuçlarını konu alan bir haber yayınlandı. Habere göre Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), halen 32 ilde zorunlu olan ve 2014 yılından itibaren ülke genelinde zorunlu hale getirilmesi planlanan 'okul öncesi eğitim' programını mercek altına alarak 2010 eğitim yılı uygulama verilerinden hareketle bir iç denetim raporu hazırlamış. Raporda anadili Kürtçe olan çocukların Türkçeyi öğrenmedeki sıkıntılarına dikkat çekilmiş; okul öncesi çocukların Türkçe eğitiminde, dilin doğru ve güzel kullanılmasına yönelik yerel ihtiyaçlar belirlenmiş.

Rapora göre;

* 'Türk dilinin öğretilmesine ihtiyaç duyulan bazı bölgelerde, okul öncesi öğretmenleri bu konuda yeterli bilgi ve deneyime sahip değil'miş...

* Okul öncesi eğitim kurumlarıyla ilgili ayrıntılı standartlar belirlenmemiş...

* Bütçenin kısıtlı oluşu sebebiyle okul öncesi eğitim yatırımlarına yeterli kaynak ayrılamamakta, dar gelirli ailelere eğitim desteği verilememekte...

* İlköğretim okulu yöneticilerinin büyük çoğunluğu, okul öncesi eğitimin sağlıklı işleyip işlemediğini kontrol edebilecekleri temel bilgi ve deneyimlerden yoksun bulunmaktaymış... vs. vb.

Haberde raporu değerlendiren akademisyenlerin görüşlerine de yer verilmiş. MEB'in raporunu değerlendiren Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Yard. Doç. Mine Göl Güven, (ki kendisi 2008'den bu yana Boğaziçi Üniversitesi Barış Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi üyesiymiş ve bölgede birçok araştırmaya imza atmış) 'Doğu ve Güneydoğu'daki Türkçe dil eğitimi uygulamasının yöntem yanlışlarıyla dolu olduğunu' söylemiş. Güven, Türkçe eğitimde başarının yakalanabilmesi için Kürtçe üzerinden öğretim yönteminin zorunlu olduğunu savunmuş.

Mine Göl Güven'in anlattıkları bunlarla sınırlı değil... Devamen şunları belirtiyor:

'Yaptığımız araştırmada bölgedeki çocukların sosyolojik ve duygusal gelişimini de irdeledik. Gerçekten de okul öncesi eğitimde Türkçe öğretimi çok sıkıntılı. Öğretmenler çocuklara anlamadıkları bir dilde üst üste cümleler söyleyerek Türkçe dilini

öğretmeye çalışıyorlar. Öğrenciler de, öğretmenler de büyük bir çaresizlik içindeler. Bölgeye gittiğimizde, öğretmenler Türkçe'yi nasıl öğreteceklerini sordular. Burada yapılması gereken, Türkçe'yi o bölgenin anadili üzerinden öğretmek olmalı. Bölgede çalışma yapmış bir akademisyen olarak böyle düşünüyorum. Bunun için de, hem Türkçe hem de Kürtçe bilen öğretmenler gerekiyor. Türkçe eğitimine, Kürtçe'nin katılması eğitim politikasında yeni bir anlayışa yönelmek demektir. Bu da siyasi otoritenin vermesi gereken bir karar.' (3 Ağustos 2011, Akşam)

Malumun ilanı!

* * * *

Araştırmayı yapanın/yaptıranın Milli Eğitim Bakanlığı olduğunu bir kez daha vurgulayalım.

Yani devletin eğitim işlerine bakan en üst kurumu!

Yani bu araştırma yayınlandığı sırada bile anadilde eğitim isteyenler hakkında koğuşturma açan, bu hakkı talep eden öğrencileri okullardan atan devlet!

Yani tüzüğüne anadilde eğitim maddesi koyan sendika hakkında —hem de Genelkurmay'ın isteği üzerine!— kapatma davası açan devlet!

Yani mahkemelerde anadillerinde ifade vermek isteyenleri mahkeme salonundan attıran devlet!

Yani Başbakanının, "Kimse bizden resmî olarak anadilde eğitim beklemesin" dediği devlet!

Yani anadilde eğitim diyenleri tutuklayan, yüzlerce yıl hapis cezası istemiyle yargılayan devlet!

Yani anadilde eğitime karşı olan devlet! Anayasasına bunu değişmez kural olarak yazan devlet! İhiyaç duyduğunda değişik Avrupa ülkelerindeki Türklerin anadilde eğitim hakkını haklı olarak savunan, ama Kürtler ve diğer azınlıklar anadilde eğitim talep ettiğinde onları her türlü baskı ve zor aracıyla ezmeye çalışan devlet!

Malumun ilanı!

* * * *

Yukarıda kısmen özetlenen rapor sonuçlarının bir özelliği var: Bugüne kadar bilinen, dile getirilen 'anadilde eğitimin gerekliliğinin' devlet tarafından da kabul edilmesi, dile getirilmesi...

Evet, bir yandan anadilde eğitim talebini dile getirenlere karşı uygulanan yoğun baskı ve devlet terörü; diğer yandan devletin kendi yaptırdığı araştırmadan çıkan 'anadilin gerekliliği' sonucu...

Zavallı devlet! Ne yapacak şimdi bu sonuç karşısında devlet? Kendisi hakkında koğuşturma mı açacak, yoksa araştırmayı yaptırdığı akademisyenlerini hapislerde mi çürütecek? Yoksa gerçeği kabullenip çözüm yönünde adım mı atacak?! Yukarıda yorumlarını aktardığımız akademisyenin dediği gibi 'eğitim politikasında yeni bir anlayışa' mı yönelecek? Yoksa bu araştırmayı çöpe mi atacak?

Hayır, bunların hiçbirisi olmayacak.

Devlet bugünkü konumuyla ne 'eğitim politikasında yeni bir anlayışa' yönelebilir, ne de 'gerekliliğini teslim ettiği anadilde eğitim' konusunda yapıcı bir adım atabilir...

* * * *

Nasıl bu kadar kesin konuşabiliyoruz?

Bizzat araştırma haberinden çıkarıyoruz bu sonucu. Haberde; 'örtülü ifadeler kullanılarak anadili Kürtçe olan çocukların Türkçe'yi öğrenmedeki sıkıntıları vurgulandı ve bu konuda MEB'in eksikleri sıralandı. Samimi özeleştirilere yer verilen raporda, okul öncesi çocukların Türkçe eğitiminde, dilin doğru ve güzel kullanılmasına yönelik yerel ihtiyaçlar belirlendi.' deniyor.

Bu amaç, raporun bir dizi yerinde olduğu gibi 'Okul Öncesi Eğitim Süreci' bölümünün girişinde 'okul öncesi eğitimin kapsamı aktarılırken de yapılıyor. Şöyle deniliyor:

'1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 19'uncu maddesinde, okul öncesi eğitim "... mecburi ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar" denilmektedir. Aynı Kanunun 20'nci maddesinde ise; Okul Öncesi Eğitimin Amaç ve Hedefleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

* Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;

* Onları ilköğretime hazırlamak;

* Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak;

* Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır." (2010 İç Denetim Faaliyet Raporu, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, sayfa 7) (abç)

Gerek haberde, gerekse raporun kendisinden aktardığımız bölümde de görüleceği üzere okul öncesi eğitimin esas amaçlarından birisi anadili Kürtçe olanlara Türkçeyi öğretmek!

Yani asimilasyon siyasetine devam etmek!

Yani inkârcılığa devam etmek!

Yani tüm TC tarihi boyunca uygulanan ve ama birçok çabaya rağmen net sonuç alınamayan politikaları daha sinsi ve daha planlı bir şekilde hayata geçirmek! Somutta 'okul öncesi eğitim' adına Kürt çocuklarını 'devşirmek!'

Teşbihte hata olmaz; 'Alışmış kudurmuştan beterdir!' diye bir laf vardır. Türk devleti de asimilasyona alışmış; yapmadan duramıyor! 'Nasıl daha iyi yapacağını' planlıyor, uyguluyor!

Devletin 'Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;' ya da 'Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak' gibi bir derdi olsaydı gerçekten, onlara kendi anadillerinde eğitimin yolunu açardı.

Ama hayır, o bunu yapmıyor! Yapması bekasına aykırı olsa gerek!

* * * *

Hayır, Türk devleti bunu yapmıyor. Amaç Kürde Türkçeyi öğretmek olduğu için, amaç asimilasyon olduğu için Türk devleti Türkçeyi nasıl daha iyi yaygınlaştırırımın planlarını yapıyor, 'Kürtçe üzerinden de olsa' Türkçeyi öğretmek istiyor; bunun için öncelikli iller tespit ediyor; okul öncesi eğitimi birçok ilde 'zorunlu' hale getiriyor!

Yani illa Türkçe öğretilecek!

Yani klasik sömürgeci tavrı öyle ya da böyle uygulanacak!

Okul öncesinde Kürtçe üzerinden Türkçe...

Biraz büyüdüğünde 'taş attı', 'gösteriye katıldı' diye karakolda dayak üzerinden Türkçe!

Biraz daha büyüyüp askere gittiğinde 'Ali Okulunda' komutan tokadı eşliğinde Türkçe!

Türkçeyi öğrendiğinde bir işe girildiğinde bu sefer horlanma eşliğinde 'İstanbul usulü Türkçe!' vs. vb.

Yani bitmeyen bir asimilasyon isteği!

Nereye kadar?!!

Sınıflar tarihinin gösterdiği gerçek; zorbaların, tiranların, sömürgecilerin..., adı ne olursa olsun hiç farketmiyor; ezenlerin düzenlerinin ilelebet olmadığı; eninde sonunda sarsılmaz sanılan, güçlü görünen düzenlerinin direnen, örgütlenen ezilenlerin, baskı altında tutulan halkların mücadelesiyle yıkıldığıdır!

Bugün 'illa da Türkçe!' diyenlerin sonu da farklı olmayacaktır!

Bu da bir başka 'malumun ilanı'dır...

14 Ağustos 2011

✶

Karikatür: Mehmet BOĞATEKİN

Futbol 'AK'lanıyor mu?

Derya GÜMÜŞ

Bu soruya şike operasyonu sonrası sonucu başa koyup, 'Evet!' yanıtını verirsek yanılmış olmayız. Hayır yanlış anlaşılmasın, futbol bildiğiniz temelde 'ak'lanmayacak; yine şike varlığını sürdürmeye devam edecek, yine teşvikler verilecek, yine futbol endüstrisi para basmaya devam edecek... vs. vb. Hayır, futbol elbette böyle aklanmayacaktır, futbol alanı da Türkiye'deki iktidar değişikliğine paralel olarak yeniden şekillenecektir. Bu yalnızca Türkiye'nin değil dünyanın gerçeği...

Para, güç ve iktidar kaynağı olarak profesyonel futbol...

Konuyu açmadan önce profesyonel futbol hakkında kimi şeyleri geçerken vurgulayalım:

* Günümüzde profesyonel futbol milyonlarca izleyiciyi peşinden sürükleyen, bu anlamda 'kitlesel' bir spor dalıdır. Profesyonel futbol epeyce geniş tüketici kesimi peşinden sürükleyen bir sektördür, her yıl milyarca dolarların dolaşımda olduğu bacasız bir endüstridir.

* Kulübün bilet satışları, logolu/lisanslı ürün satışları, üyelik aidatları, sponsorluklar, TV yayın gelirleri, içecek satışları, reklâm gelirleri, spor/futbol gazeteleri, dergileri, televizyonları, radyoları, banka kartları, GSM ürün satışları, borsa spekülasyonlarından elde edilen gelirler, vs. vb.... Tüm bunlar futbol endüstrisinin alanlarındandır. Futbol denilince artık akla sadece görsel bir show değil, aynı yamanda büyük paraların döndüğü bir her zaman paylaşıma açık olan büyük bir pazar da geliyor. Ekonomideki güçler dengesinin değişmesine paralel olarak pazara yeni güçlerin girmesi, pay talep etmesi mümkündür. Belirleyici olan ekonomik ve siyasi güçtür.

* Yapılan araştırmalara göre Süper Lig bugün 700 milyon avro civarında bir parasal gelir yaratmaktadır. (Sanayici Dergisi, 'Futbol endüstrisi 'Altın Golü'nü 2010 yılında attı' başlıklı yazı, 04 Şubat 2011; http://www.sanayicidergisi.com) Bu gelirin % 45'i 2005 yılına kadar 3 büyüklere (Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş) gitmekteydi. 2005 yılında yapılan yeni bir düzenlemeyle 4. büyük de (Trabzonspor) pastadan en fazla pay alanlar arasına girdi, diğer Anadolu takımları açısından da bir 'iyileşme' sağlandı. (Tuğrul Akşar; www.uzmantv.com/konu/futbol-endustrisi)

* Kitleleri peşinden sürüklemesi yeteneği sayesinde profesyonel futbol, futbolun yönetimi, yönlendirilmesi siyasilerin ilgilerinin odağında olagelmiştir. Bu ilginin bir kaç temel nedeni vardır: Birincisi; bu alana hakim olmak iktidara, kitleleri denetim altında tutmak ve sistemi sürdürmek için güçlü bir araca sahip olma olanağı verdiği gibi onları oyalama uyutma olanağı da verir. Örneğin İspanyol faşist Franco kitleleri uyutma işinde futbol aracını çok iyi kullanmıştı. Bunu "3 F ile sağlıyorum" derken ... Fado, Futbol ve Fiesta (bayram-şenlik) kast etmişti. Faşist diktatör Franco'nun "yüz binlik

beşik" olarak nitelendirdiği yerler, "stadyum"lardı. İkincisi; profesyonel futbolun yaygın etkisinin bir sonucu olarak bu alan sadece ekonomik anlamda değil, nüfuz alanında da önemli bir güç alanıdır; profesyonel futbola hakimiyet futboldışı güç olanakları yaratır. Üçüncüsü; bu alana hükmetmek iktidarın yandaşlarına bir arpalık kapısı açar. Dördüncüsü bu alana hakim olmak yandaşların kara para aklamasında kullanabileceği bir alan yaratır. Gerektiğinde 'kendi mafyası'nın bu alanda da palazlanmasına imkan sağlar.

Profesyonel futbolun sağladığı tüm bu ve benzer temel avantajlar nedeniyle hemen her dönemde siyaset futbolla, futbol yönetimiyle ilgilenmiştir.

* Ekonomik açıdan para kazanma alanı olması yanında sağladığı nüfuzla yeni alanlara açılma, iş olanaklarını genişletme, prestij sağlama gibi sağladığı olanaklar nedeniyle Türk büyük burjuvazisinin profesyonel futbolla ilgisi her dönemde olmuştur. İstanbul burjuvazisi olarak da adlandırılan İstanbul büyük burjuvazisinin kimi temsilcileri ya da dışarıda büyük işadamı olarak tanınan gerçekte mafya ile içiçe geçmiş kimi kişiler büyük kulüplerin yönetimlerini kontrol altında tutmuşlardır.

* Sözkonusu ettiğimiz İstanbul burjuvazisi esas olarak profesyonel futbolda önemli bir ağırlığı olan, pazar payı açısından en fazla paya sahip olan üç büyük kulübü denetimleri altında tutmayı istemiş, bunun için kendi aralarında dalaşa girmişlerdir. Güçler dengesi dikkate alındığında bu kapitalizmin mantığına, kar ve güç ilişkisine uygun bir durumdur.

* Yukarıda saydığımız bir endüstri haline gelmiş olması, milyonlarca euronun dönmesi, kara para aklama alanı vb. vb. gibi özellikleri nedeniyle profesyonel futbol şikeye açık bir alandır. Futbolun profesyonelleşmesinden itibaren şike futbolda vardır. 'Kar, daha fazla kar, en fazla kar' için hakim sınıfların birbirini yediği; başarı, dolayısıyla para için herşeyin mübah sayıldığı kurtlar sofrasında şike de mübahtır; sistemin en önemli parçalarından/araçlarından birisidir.

Bu belirlemelerden sonra esas konumuza geçebiliriz...

İktidar dalaşının bir yansıması olarak şike soruşturması...

2002 yılında daha girdiği ilk seçimlerde hükümet olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ta en başından beri mevcut bürokrat burjuvazinin istemediği bir partiydi. Bunun esas nedeni bu partinin siyasal islamın bir partisi olarak ortaya çıkması, kadrolarının önemli bir bölümünün islamcı kesimden geliyor olması yanında; uyguladığı pratik siyaset açısından bürokrat burjuvazinin çıkarlarını/konumunu sorgulayan bir parti olmasıydı.

Burjuvazinin kendi arasında tüm Cumhuriyet tarihi boyunca sürdürdüğü dalaş AKP'nin hükümet olmasıyla esasta ordu eksenli bürokrat burjuvalar (esasta iktidar bunların elindeydi!) ile siyasi sözcülüğünü AKP'nin üzerlendiği liberal büyük burjuvazi arasında sürmeye devam etti.

AKP bir yandan liberal büyük burjuvazinin siyasi temsilciliğini yaparken diğer yandan Anadolu eksenli islamcı sermayenin palazlanması için hükümet gücünü kullanma yolunu seçti. Böylece bir yandan kendisine kerhen destek veren liberal büyük burjuvaziye alternatif bir güç oluşturuyor, deyim yerindeyse kendi burjuvazisini palazlandırıyor; diğer taraftan esas oy aldığı Anadolu sathında da gücünü pekiştiriyordu.

AKP, ordu eksenli bürokrat burjuvazi ile mücadelesinde demokrasiyi (ki AB üyeliği için yapılan müzakerelerde AB daha fazla demokrasi talep ediyordu! Bu durumu AKP iç siyasette değişiklik aracı olarak alabildiğine kullandı!) geliştirerek, yeri geldiğinde geri adım atarak, kimi zaman hamleler yaparak sürdürdü. AKP'nin bu siyaseti kitleler tarafından kabul gördü; yapılan seçimlerde başarı kazanarak çıktı. 'Hükümet olan ve ama iktidar olamayan' AKP, giderek iktidar olmaya, bürokrat burjuvaziyi geriletmeyi başardı. 12 Haziran 2011 seçimlerinde kazandığı zaferin de etkisiyle AKP artık ordu üzerinde de hakimiyet sağlama yönünde önemli adımlar attı.

Yaklaşık on yıldır süren bu dalaşta AKP sadece ordunun yönetim üzerindeki etkisini geriletmekle kalmadı; bir çok mevzi de ele geçirdi. Hukuk alanı başta olmak üzere etkili/yetkili devlet kurumlarında etkisini pekiştirdi. Medya'da kendi tekelini kurdu. Ordunun alternatifi olarak polis teşkilatını güçlendirdi... vb. vb.

Tüm bu kazanımlar yanında AKP, 12 Haziran seçimlerinde aldığı % 50'lik oy ile iktidar olmanın gereklerini yerine getirmeye daha fazla soyundu.

Bu arada birşey daha yaptı AKP: AKP, cumhuriyet tarihi boyunca tüm hükümetlerin yaptığı gibi pro-

fesyonel kulüplerin en büyüklerine el attı. İstanbul burjuvazisinin bugüne kadar at koşturduğu büyük takımlar hakkında 'şike yaptıkları' gerekçesiyle koğuşturma başlatıldı. 'Fenerbahçe Cumhuriyeti'nin Başkanı Aziz Yıldırım başta olmak üzere içinde mafya ile ilişkileri olduğu iddia edilen kırk kadar kişi gözaltına alındı. Halihazırda soruşturma sürüyor, mahkeme aşaması henüz başlamamış durumda. Geçerken belirtelim ki, hükümetin başı Recep Tayyip Erdoğan bu işler sanki kendi iradesi dışında yürüyormuş gibi tavır takınıyor; hukuka sığınıyor! Erdoğan'ın bu tavrı siyaseten doğru olabilir ama Türkiye'de bu işlerin nasıl yürüdüğü bilindiğinde komiktir!

Hayır, Başbakan nasıl tavır takınırsa takınsın sorun şike soruşturması değildir. Şike bu operasyonun sadece gerekçesidir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi şike profesyonel futbolun içindedir, 'kurumsallaşmıştır.' Sistemlidir. Bu futbolu yakından tanıyan açısından bilinen basit bir gerçektir. Ve yine bilinir ki bu değiştirilmez, değiştirilemez. Bunun ortadan kaldırılması kapitalizm koşullarında bir bütün olarak mümkün değildir.

Hayır, şike operasyonu bir AKP operasyonudur. Tam da yukarıda belirttiğimiz gibi AKP bununla birinci olarak iktidar rüştünü (bu alanda da) ispatladı. İkinci olarak bu operasyonla İstanbul burjuvazisini yıpratmayı hedefledi. Bunda da kısmen başarılı oldu.

Her hükümetin yaptığı gibi AKP de iktidar olmanın nimetlerini tepe tepe kullanmak, iktidarını her alanda göstermek/pekiştirmek istiyor, iktidar olmanın avantajlarından kendi yandaşlarına pay çıkarmak istiyor; kendi iktidarından önce parsellenmiş alanları söküp almak ve iktidarı süresince kullanmak istiyor. İktidarı süresince diyoruz, çünkü biliyor ki bu alanlar güç ilişkilerine bağlı olarak sürekli el değiştiriyor.

İşte futbol da daha önce parsellenmiş alanlardan birisi. Değişen güç ilişkileri anda AKP hükümeti yandaşlarına burada bir alan açıyor. AKP ve yandaşları da bundan yararlanmak istiyor.

Buraya kadar aktardıklarımız tüm kapitalist-emperyalist ülkelerde burjuva siyasetin 'normal' birer seyridir. Bir 'anormallik' yoktur. Tüm Türkiye Cumhuriyetleri hükümetlerinin yaptıkları buydu. AKP hükümetinin öncekilerden farkı 'yeni', 'kendi' sermaye sınıfını da yaratmak istemesidir. Sıkıntı ve çatışma buradan kaynaklanmaktadır.

Rant sadece bu kadar mı?...

Yukarıda belirttik; Türkiye'de Süper Lig pastasının parasal büyüklüğü 700 milyon (1,5 milyar Euro) avro civarındadır. Bu para iktidar ve yandaşları açısından aslında büyük bir rant değildir. Şike operasyonuyla koparılan yaygara bu 700 milyon avro içindir ve ama bununla sınırlı değildir. Bu işin görünen kısmıdır. Görünmeyen, basına yeterince aksetmeyen/aksettirilmeyen bir başka yan daha vardır: Bu da daha önceki hükümetler / iktidarlar dönemlerde işin başını tutan zengin işadamlarının esas iş yaptıkları alanlardan ellerini çektirilmesiyle açılacak yeni alanların ele geçirilmesidir.

Şike soruşturması kapsamında tutuklananlardan Fenerbahçe Başkanı Aziz Yıldırım ile Beşiktaş'tan Futbol Komitesi Başkanı ve Asbaşkan Serdal Adalı daha önceki iktidarlar zamanında özellikle ordu içinde iyi ilişkilere sahip NATO müteahhitleridir. Yani savunma ihalelerine girerek milyarlarca dolar kazanan silah tüccarlarıdırlar. (Aziz Yıldırım konumunu reddetse de birlikte iş yaptığı eski Fenerbahçeli futbolcu Saffet Sancaklı bu durumu teyid etmiştir.) Bu yanlarıyla iktidarın hedefinde oldukları, olabilecekleri, bunların devreden çıkarılarak bunların yaptıkları işlerin yeni güç sahiplerince üzerlenilmesi burjuva siyasetin içinde vardır. Bugüne kadar yapılanın devamıdır. Bu sistemde bunun yadırganacak bir tarafı yoktur.

Bundan öte iddialar vardır. İddialara göre Aziz Yıldırım ve Serdal Adalı'nın nisan ayındaki 4 milyar dolarlık helikopter ihalesi nedeniyle operasyona maruz kalmışlardır. İddiaya göre Yıldırım ve Adalı, ihaleyi kazanan konsorsiyumun ortakları; ihaleyi kaybeden konsorsiyumda ise Başbakan'ın damadı Berat Albayrak'ın CEO olduğu Çalık Grubu var.

Bu görüşte olanlara göre; bugüne dek büyük paralar kazanmış isimlere taahhüt işlerinden el çektiriliyor, yerlerine yenileri ve tabii ki iktidarın yanındaki isimler getiriliyor. Bunun için operasyonun şart olduğu, rüşvet suçunun belgelenmesi halinde sözkonusu kişilerin artık ihalelere katılamayacakları belirtiliyor. Konuyla ilgili antu.com isimli internet sitesinde yayınlanan bir yazı hayli revaçta. Yazıda şunlar söyleniyor:

'Ekonomik çerçeveden baktığımızda, bu ülkenin en büyük holdingi hala Türkiye Cumhuriyeti Devleti. Bu holdingin en büyük bütçeli şirketi ise Türk

Silahlı Kuvvetleri.

Son 10 yıldır devam eden sermayenin el değiştirmesi operasyonunda, bu büyük şirketle çalışmakta geç kalan yeni zenginlerimiz var.

Evet, Hacıağalar henüz Sikorsky modernizasyonu yapamıyor; tapu gibi distribütörlük antlaşmalarını çiğneyemiyor, ama Aziz Yıldırım´ın şirketinin yaptığı inşaat işlerini, iyi bir makina parkı ve bir işçi/mühendis ordusuyla yapamayacak müteahhit yok.

İhalelerde tek engel, iş deneyim belgesine sahip büyük rakipler. Bakın 4734 sayılı kamu ihale kanunu ne diyor:

"İhaleye Katılamayacak Olanlar

Madde 11- aşağıda sayılanlar doğrudan veya dolaylı veya alt yüklenici olarak, kendileri veya başkaları adına hiçbir şekilde ihalelere katılamazlar:

a) (değişik: 20/11/2008-5812/4 md.) Bu kanun ve diğer kanunlardaki hükümler gereğince geçici veya sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olanlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı terörle mücadele kanunu kapsamına giren suçlardan veya örgütlü suçlardan veyahut kendi ülkesinde ya da yabancı bir ülkede kamu görevlilerine rüşvet verme suçundan dolayı hükümlü bulunanlar." (antu.com)

Burada söylenenlerin ne kadarının doğru olduğunu bilemiyoruz. Dahası Çalık Grubu ihaleye katılmadığını da açıkladı. (16.07.2011, Zaman, Çalık Holding'ten helikopter ihalesi açıklaması)

Ama bildiğimiz birşey var: Kapitalist sistemde her şey çıkar ilişkileri üzerinden şekillenir. Bunun için kapitalist çıkar gruplarının birbiriyle dalaşı sürecektir. Güç bu alanda da belirleyicidir. Şike operasyonuna bu açıdan da bakmak gerekir.

Gerçekte şike operasyonu ile profesyonel futbolun şikeden arındırılacağını düşünmek, gerçek anlamda 'aklama' beklemek safdillikten başka birşey değildir. Evet şike operasyonu profesyonel futbola, profesyonel futboldaki ranta ilgi duyan, bu alanda at oynatanların derin ilişkilerine ve daha derindeki rant alanlarına ilgi duyan, gözkoyan AKP iktidarının ve yandaşlarının operasyonu biçiminde bakmak, alan açma operasyonu olarak bakmak, bu şekilde yorumlamak gereklidir.

Şike operasyonu sonrasında neler olacak? Fenerbahçe küme düşecek mi? Aziz Yıldırım ve Serdar Adalı ne olacak?

Bu satırlar yazıldığında ne mahkemenin sonucu belliydi ne de TFF'nin liglere ilişkin kararı henüz hukuksal aşama bitmediği ve elde yeterli delil olmadığı için mevcut yapıda herhangi bir değişiklik yapmama kararı almıştır. Bu yüzden net birşey söylenemez. Ama Aziz Yıldırım, Serdal Adalı vd. 17 şüpheli Federasyon disiplin kuruluna sevk edilmiştir. Ancak bugünden bazı şeyleri kestirmek; yukarıda yaptığımız yorumları mantıki sonuçlarına götürmek mümkündür:

* Fenerbahçe başta olmak üzere takımların küme düşürülmesi profesyonel futbol pastasına büyük bir darbe vuracağından böyle birşeyin yapılması güç sahipleri açısından istenen, arzulanan birşey olmayacaktır. Birkaç küçük balık (Bir iki futbolcu, bir iki alt düzey yönetici) kurban edilerek futbolun şikeden 'arındırılacağı' bir durum yaratılacaktır.

* Güç sahipleri eğer derin rant ilişkilerine yönelmek istiyorlarsa (ki görünen odur!) bunu Aziz Yıldırım ve Serdar Adalı gibi eskiden su başlarını tutanları yargılayıp cezalandırarak hem yeni alanlara girecek hem de bunun üzerinden ne kadar 'uygunsuz işlere dokunacak kadar temiz olduklarının' propagandasını yapacaklardır. Yani şike krizinin Aziz Yıldırım'la Serdar Adalı'yı vurmaya devam etmesi kuvvetle mümkündür! Bunun engellenmesinin bir tek yolu vardır: Bu kişilerin meydanı kendi 'rızalarıyla' yeni güç sahiplerine bırakmak! Olamaz mı? Neden olmasın! Bu da olabilir.

* Profesyonel futbola AKP'nin ilgisi bu kadarla sınırlı kalmayacaktır. Önümüzdeki dönemde özellikle gelişen/geliştirilen islami sermayenin bu rant kapısından daha da çok yararlanabilmesinin kanalları genişletilecektir. Profesyonel futbolun 'AK'lanması çabası sürecektir.

Spor gerçek anlamda nasıl aklanacak?

Bizim açımızdan bugün bu sistemde yapılan spor spor değil, bir kar kapısıdır. Bir sektördür. Profesyonel futbol bir 'show businness'tir.

Biz herkesin sağlık açısından yaptığı, kardan, paradan arındırılmış spordan, halk sağlığını geliştirmeye yönelik yaygın kitle sporundan yanayız. Spor gerçek işlevini yüklendiğinde şikeye de, karanlık ilişkilere de ihtiyaç kalmayacaktır. Rant kapısı olmaktan çıkarıldığında ve gerçek işlevini yüklendiğinde ancak spor aklanacaktır. Bu ama bu sistemin işi değildir. Sermaye düzeninde bunu beklemek ham hayaldir.

14.08.2011

Sizlerden Güney'e

Sevgili dostlar

Merhaba

Öncelikle 1 Eylül Dünya Barış Günü'nüzü en içten dileklerimle kutluyor; emek sömürüsünün olmadığı, insanların özgür olduğu daha güzel bir dünya dileğimi iletiyorum.

Derginin son sayısını ilgiyle okuduk, ayrıca çizimlerimi GÜNEY'de görmek bana mutluluk verdi.

Güzel günler dileğiyle çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Hoşçakalın.

Mehmet Boğatekin

Ek: Son dönem çalışmalarımdan 6 adet yolluyorum.

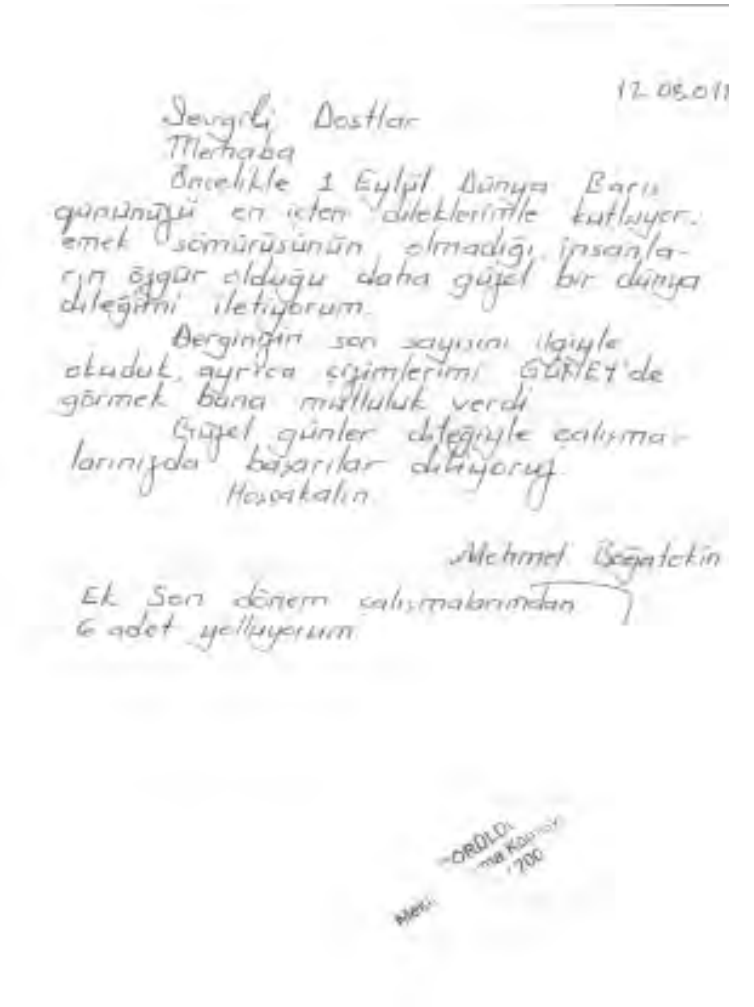
12.08.2011

Sevgili Dostlar
Merhaba
Öncelikle 1 Eylül Dünya Barış gününüzü en içten dileklerimle kutluyor. emek sömürüsünün olmadığı, insanların özgür olduğu daha güzel bir dünya dileğimi iletiyorum.
Derginizin son sayısını ilgiyle okuduk, ayrıca çizimlerimi GÜNEY'de görmek bana mutluluk verdi
Güzel günler dileğiyle çalışmalarınızda başarılar diliyoruz
Hoşçakalın

Mehmet Boğatekin

Ek Son dönem çalışmalarımdan 6 adet yolluyorum

Merhaba yürek dostlarım.

Sevgili dostlar, öncelikle Güney dergisinin ve Çağrı'nın tüm emekçilerine yüreğimizin olanca sıcaklığıyla umutla, dirençle ve sevgiyle o güzel ve direngen yüreğinizi selamlıyoruz. Nasılsınız? Umarım sağlığınız ve moraliniz yerindedir. Çalışmalarınızda sonsuz başarılar temenni ederiz. Eğer biz devrimci sosyalist tutsakları soracak olursanız, bizlerde her zaman olduğu gibi olması gerektiği gibiyiz.

Sevgili dostlar, adıma göndermiş olduğunuz Tarihin Mantığı isimli kitap hapishane idaresi mahkemece toplatma kararı olduğu gerekçesiyle bana verilmedi. Bu konuda bilginiz olsun. Göstermiş olduğunuz bu duyarlılıktan ve dayanışmadan dolayı size sonsuz teşekkürlerimizi gönderiyoruz. Elinize, emeğinize

ve yüreğinize sağlık. Size geç yazdığım için kusura bakmayın. Kitap buraya geldiği zaman ben hastanede yatıyordum. Ben kendi sağlığımla ilgili sevgili dostum Sibel Özbudun'a bir mektup göndermiştim. Mektubum Güney dergisinin Nisan, Mayıs, Haziran sayısında yayınlanmıştı. Onbir yıl aradan sonra 39 gün hastanede yatırıldım. Ciğerlerimde oluşan hasardan dolayı antibiyotik iğne, serum ve ilaç tedavisi gördüm, ama ciğerlerimdeki hasar "hayata dönüş"ten kaldığı için, yani uzun süre tedavim yapılmadığı için vücut tedaviyi kabul etmiyor. Biyopsi oldum. Ciğerlerimden numune alıp üniversiteye gönderdiler. Doktor yara çok eski olduğu için kansere çevirmiş olabilir diyor. Sonuçlar 26 Ağustos'ta belli olacak. Bakalım ne olacak?

Sevgili dostlar, yaklaşık iki yıldır Güney dergisi elime geçmiyor. Çağrı dergisini düzenli olarak alıyoruz. Güney dergisini de gönderirseniz seviniriz. Ayrıca Nisan, Mayıs, Haziran sayısı elinizde varsa gönderirseniz çok iyi olur.

Sevgili dostlar, benim sizden kitap isteğimde olacak. Yalnız size yük olmak istemem. Onu için istediğim kitapları koli parasıyla birlikte, adıma ödemeli olarak gönderirseniz sevinirim. Kitaplar Marksist felsefe, tarih, teori, roman, anı ve şiir türünde olsa iyi olur. Yalnız ben hükümlü olduğum için burada emanette bulunan paramı çekip başka yere gönderemiyorum. Yalnız adıma ödemeli olarak gelen kolilerin parasını hesabımızdan kesiyorlar. Siz benim adıma 200 TL tutarında kitapları koli bedeliyle birlikte adıma ödemeli olarak gönderirseniz seviniriz. Sonra size karşı mahcup olmayalım.

Evet, sevgili dostlar, Güney ve Çağrı'nın tüm emekçilerine tekrardan en içten devrimci duygularla selam, saygı ve sevgilerimizi gönderir, sizleri dostluğun sıcaklığıyla kucaklıyoruz. Sevgi ile umut ve inatla kalın.

Serkeftin.

08.08.2011
Mehmet Yamaç
H Tipi Hapishane E/1
Erzurum

✶

Karikatür: Mehmet BOĞATEKİN

"6/7 Eylül 1955 faciası, nedenleri ve sonuçları" konulu panel yapıldı

GÜNEY

4 Eylül Pazar günü Güney Kültür Merkezi'nde, "6/7 Eylül 1955 faciası, nedenleri ve sonuçları" konulu bir panel geçekleştirildi.

Panelin konuşmacıları: Agos Gazetesinde Editör olarak çalışan Pakrat Estukyan ve İstanbul'da 1925 yılından bu yana Rumca yayınlanan Apoyevmatini gazetesi sahibi, gazeteci Mihail Vasiliadis idi.

Panel iki bölüm halinde yapıldı. Birinci bölümde konuşmacılar, 20'şer dakika konu hakkında görüşlerini aktardılar. Dinleyiciler, konuşmalardan sonra konuşmacılara çeşitli sorular sordular. Konuşmacılar kendilerine sorulan sorulara cevap verdi.

Verilen kısa bir aradan sonra, panelin ikinci bölümde; konu hakkında dinleyiciler görüşlerini ifade ettiler. Son olarak Pakrat Estukyan ve Mihail Vasiliadis, yapılan tartışmalar hakkında görüşlerini ifade ettiler.

Konuşmacıların konu hakkında anlatımları, dinleyicilerin konu hakkında soru sormaları, görüşlerini ifade etmeleri ile canlı ve verimli bir panel gerçekleştirildi.

Konuşmacıların 6/7 Eylül olaylarının nedenleri ve sonuçları hakkında anlattıkları içinde öne çıkan noktaları şöyle ifade edebiliriz:

Pakrat Estukyan:

"İstanbul'da önceden tasarlanmış bir talan yaşandı.

Talan önceden planlanmış ve organize idi.

Önceden işaretlenmiş yerlere saldırıldı.

Rumlara yönelik tasarlandı, diğer Hıristiyan halklara da yöneldi.

6/7 Eylül uzun süre yok sayıldı. Unutturuldu. Olmamış gibi gösterildi.

Atatürk'ün evine bomba atanın MİT ajanı olduğunu 90'lı yıllarda öğrendik.

6/7 Eylül Gayri Müslim halkları yok etmenin bir halkasıdır.

Türkiye'de ulus devlet projesi, Türk olmayan Müslüman halkları asimile etme, asimilesi mümkün olmayanları imha etme, caydırma, yurdunu terk etmeye mecbur etmeye dayandı.

6/7 Eylül, Özel Harp Dairesi organizasyonudur. Eski Özel Harp Daireli bir generalin söylediği gibi başarılı olmuştur.

6/7 Eylül 1955, Rumlarda "burada bize gelecek yok" algısı geliştirdi. Bunun sonucu olarak burada 2.500 Rum

kaldı.

6/7 Eylül'ün hesabını tek başına azınlıklar soramaz. Demokrasiden yana güçler ile bu hesap sorulur.

Kürt ulusal mücadelesi diğer halklarda da yansımasını buldu. Çerkesler anadilini istiyor. Lazlar Lazca'nın telaşı içinde.

Halkları suçlamak pratik bir şey değil, fakat halklar da masum değil."

Mihail Vasiliadis:

"İlk kabul ettiğim davet bu davet. 12 yıl önce buranın Belediye Başkanı Gürbüz Çapan davet etmişti. Kabul etmedim.

6/7 Eylül için özür dilenmeli. Fakat kim özür dileyecek? Kim kabul edecek? 6/7 Eylül'ü yapan devlet güçleri idi. Onların özür dilemesi gerekir.

6/7 Eylül kara bir lekedir. Bugüne kadar da çıkmadı.

Yalnız Rumlardan değil, azınlıklardan da özür dilenmelidir.

6/7 Eylül kendiliğinden, spontane olmadı. Eritme politikasının bir halkasıydı.

Demokrat Parti vurmaya izin verdi. Netice öldürmek oldu.

6/7 Eylül Rumlar için kırılma noktasıdır. Hayat hiçbir zaman 6/7 Eylül öncesi gibi olmadı.

1964 yılında 13000 Rum sınır dışı edildi. 13 bin Rum Ortodoks'un geri dönmesi, yerleşmesine izin verilmelidir.

50 yıl susanlar, organize edenlerden daha suçlu!

Devlet şimdi azınlık mallarını geri veriyor. Bu hiç yoktan iyi. Fakat mallar eski mal değil!"

Panelde; bu coğrafyada 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlayarak günümüze kadar süren, Müslüman olan ulus ve hakları asimile etme; Türk olmayan halkları, Ermenileri, Rumları, Yahudileri, Süryanileri, Ezidileri yok etme siyasetinin uygulamalarından biri olan 6/7 olaylarının nedenleri ve sonuçları üzerine duruldu. Canlı tartışmalar yürütüldü. Bir kez daha görüldü ki, halklar arasında enternasyonalizm, dayanışma milliyetçiliğin, ırkçılığın pan zehiridir.

6/7 Eylül'ü unutmadık, unutturmayacağız!

5 Eylül 2011

✶

Türkiye'de yasak, Cannes'da Türkiye'yi temsil ediyor

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bandrol vermediği ve Türkiye'de dağıtımı yasaklanan yönetmenliğini Aydın Orak'ın yaptığı "Bêrîvan / Bir Başkaldırı Destanı" adlı belgesel film, Cannes Film Festivali Türkiye standında Türkiye'yi temsilen sergilendi.

30. Uluslararası İstanbul Film Festivali'nin yanı sıra Avrupa'nın 10'dan fazla ülkesinde gösterimi yapılan film, Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca "tarihi olayları çarpıtma, Türk milleti arasında kin ve nefrete teşvik ve PKK propagandası" gibi gerekçelerle yasaklanmıştı. Aynı bakanlık her yıl dünyanın en önemli film festivallerinden olan Cannes Film Festivali'nde Türkiye'den filmleri tanıtmak amaçlı stant açıyor. Kültür Bakanlığı bu yıl yasakladığı filmi de Türkiye'yi temsilen açtığı stant da sergiledi.

Aydın Orak'ın yönettiği, 1992'de Şırnak'ın Cizre ilçesinde gerçekleşen Newroz kutlamalarının kanlı bastırıldığı ve gerçek görüntülerle kurgulanan "Bêrîvan: Bir Başkaldırı Destanı" filmi, 17 yaşındaki Bêrîvan'ın direnişini de paralelinde beyaz perdeye aktarıyor.

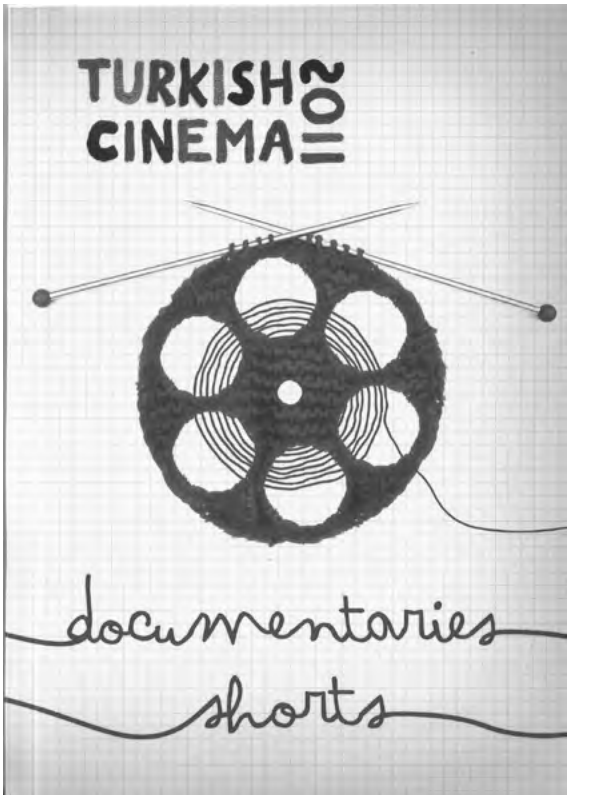

GKM 9. Geleneksel Yaz Pikniği başarıyla gerçekleştirildi…

GÜNEY

Her yıl olduğu gibi bu yılda Güney Kültür Merkezi (GKM), geleneksel yaz pikniğini başarıyla gerçekleştirdi. Dokuzuncu geleneksel yaz pikniğine GKM kursiyerleri, aileleri, Yılmaz Güney sevenleri ve GKM dostlarından oluşan yaklaşık 350/400 kişi katıldı. 3 Temmuz 2011 Pazar günü İstanbul Kemerburgaz Irmaklar Piknik alanında yapılan piknikte, GKM kursiyerleri emeklerini sergilerken, bir yandan da davet edilen sanatçılar türkülerini seslendirdi, davul zurna eşliğinde halaylar çekildi, çeşitli oyunlar oynanarak keyifli anlar geçirildi.

Piknik alanına varıldıktan sonra kahvaltı edildi. Pikniğe katılanlar selamlandıktan sonra, bir arkadaş GKM adına konuşma yaptı. Yapılan konuşmada şu noktalara değinildi: Aralık 2002 yılında kurulan GKM, her yıl geleneksel hale gelen yaz pikniği gerçekleştirmesinin yanı sıra, yine her yıl kış aylarında geleneksel kuruluş yıl dönümü gecesi etkinliği yapmaktadır. GKM kendi bünyesinde alternatif sanatı icra etmek için çeşitli kurslar vermekte, okuma akşamları düzenlemekte ve ayrıca ayda bir çeşitli şairlerin yaşamını ve sanat anlayışını anlatıp, şiirlerini okuyarak şairleri tanıtmaktadır. GKM'de tiyatro gösterimleri, film gösterimleri yapılmakta, dinleti verilmektedir. GKM sizlerin maddi ve manevi katkılarıyla 9 yılını aştı ve yine sizlerin katkılarıyla nice yılları aşacaktır. Bizler işçi ve emekçilerin ulaşamadıkları sanatsal etkinlikleri onlar için yapıyoruz. Çalışmalarımıza işçi ve emekçilerin katılımını istiyor, onların kültürel seviyelerini yükseltmek için emek harcıyoruz. Konuşmacı, 2 Temmuz Sivas katliamını da lanetleyerek, bundan 18 yıl önce Sivas'ta 33 aydın ve yazarın dinci faşistler tarafından devlet gözetiminde katledildiğine vurgu yaptı. Türkiye Cumhuriyeti tarihinin katliamlarla dolu olduğunu, bu katliamların dün olduğu gibi gelecekte de olacağını, ancak bunun alternatifinin de olduğunu dile getirdi. Alternatif'in hiç bir din, dil, ırk, mezhep, ulus gözetmeden örgütlenilmesi mücadele edilmesi ve işçilerin, emekçilerin iktidarı olduğuna vurgu yaptı. Yine kısa bir süre önce yapılan genel seçimlerden sonra, Hatip Dicle'nin vekilliğinin düşürülmesi, seçilen Milletvekillerinin serbest bırakılmamasını eleştiren konuşmacı, bu durumun bu parlamentodan işçiler emekçiler yararına özsel de-

ğişikliklerin olmayacağı düşüncesini ispatladığını, halkın kimi seçtiğinin önemli olmadığını, önemli olanın atanan yargıçların kararı olduğunu, bu durumun ise "halkın iradesi", "halkın temsiliyeti" ile hiçbir alakasının olmadığını, yaşanılanların hukuki değil siyasi olduğunu anlattı.

Konuşmanın ardından GKM bünyesinde kısa süre önce oluşturulan Koro Güney, Lazca, Ermenice, Türkçe ve Kürtçe türküler seslendirdi. Açık hava olması ve teknik kimi aksaklıklarından dolayı, koro solo parçalar seslendirilerek iyi bir performans sergiledi. Herkesin söylenecek sözü, kimi konularda farklı fikirler beyan etmek isteyenlerin olduğu düşünülerek oluşturulan serbest kürsüye ilgi oldukça yoğundu. Genç ve orta yaş grubunun yanında, küçükler de serbest kürsüde yerlerini aldı. Sivas katliamı nedeniyle küçük bir arkadaşımız Aziz Nesin'in Sivas Acısı adlı şiirini okudu. Bu şiir insanların duygulu anlar yaşamasına neden olurken, gelecek neslin "gelecek vaat edebileceği" hissini de yarattı. Ayrıca genç bir arkadaşımız da kendi yazdığı şiiri okuyarak büyük beğeni topladı. Yeni Kadın Dünyası adına konuşma yapan arkadaşımız; gün be gün kadın cinayetlerinin arttığını, Mart ayında 24 kadının öldürüldüğünü, 11 kadının yaralandığını, devletin de buna seyirci kaldığını ve devletin katilleri koruduğuna dikkat çekti. Bizlerin de seyirci kalmaması gerektiğini ve bu anlamda mücadele edilmesi gerektiğini söyledi. Yine, Yeni Dünya Gençliği adına konuşma yapan genç liseli arkadaş, YGS'deki şifre olayına değinerek, eğitim sistemindeki olumsuzlukları dile getirdi. Yapılan diğer konuşmalar da Sivas katliamı lanetlendi, diğer kimi güncel olaylar hakkında tavırlar takınıldı.

Piknikteki insanların büyük çoğunluğunun ortak katılımda bulunduğu, en eğlenceli ve bolca kahkahanın atıldığı oyunlar bölümünde, elma yeme, biskövi yeme, halat çekme ve çuval yarışları yapıldı. Yarışlar, insanlar arasındaki iletişimin artmasına ve kolektif hareket etmesine de katkıda bulundu. Oyunlarda birinci olan arkadaşlara çeşitli hediyeler verildi.

GKM'nin kuruluşundan bu yana faaliyetlerini sürdüren Tiyatro Güney, Haldun Taner'in "Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım" adlı oyunundan kısa bir bölüm sergiledi. Oyun ilgiyle izlendi.

Geçmiş yıllarda etkinliklerimize katılan Vedat Baran, bu pikniğimizde de bizleri yalnız bırakmadı. Yaşanan bunca olumsuzluklara rağmen, yeni bir dünya yaratma mücadelesinde olan GKM ve benzeri kurumlara destek vermek ve yanlarında olmanın önemli olduğunu dile getiren Vedat Baran, bu ülkede uzun yıllar yok sayılan, dilleri yasaklanan Kürtçe ve Zazaca parçalar seslendirdi. Ayrıca piknikte misafir olarak bulunan, sanatçı Hüseyin Göçmen'de söylediği birkaç türkü ile pikniğimize katkıda bulundu.

Uzun yıllar GKM bünyesinde faaliyet gösteren, onlarca etkinliğe çıkan, çeşitli demokratik kurumlara dayanışma amaçlı katkı sunan Özgürlük Korosu gruptan ayrılmalar sonucu çalışmalarına bir süre ara verdi. Piknik öncesi yeni katılımlar sonrasında, yeniden çalışmalarına başlayan Özgürlük Korosu yeni repertuarıyla, farklı dillerden türküler ve marşlar seslendirdi.

Davul zurna eşliğinde çekilen halaylar sonrası piknik alanından ayrılındı. Ses sistemdeki olumsuz kimi aksaklık dışında, herhangi bir problem yaşanılmayan piknik, bizce başarılı geçen bir etkinlik olmuş oldu. Şimdi GKM aktivistleri, GKM dostlarının maddi ve manevi desteğiyle nice piknikler düzenleyip, gelecek nice yılları devirmenin peşinde olacak.

7 Temmuz 2011

‘RENGAHENK’ MECZUPLAR(!)*

Mustafa Akyürek
akyurek1956@hotmail.com

Bir ağustos şafağında
Ağıta durur Datça’nın gülleri
En saydam misketi gözyaşının
Toprağa gömülür kuşluk vakti
(M.A.)

Ağustos sıcağı, ölüm ayazı demeden birileri Can Baba’nın mezarına saldırı düzenlemiş…

‘Bir Ucube(!) daha yıktık’ diyerek salyalarını akıtmışlar. Al mermerin ince dokusunda bir gedik daha açılmış. Bir gedik ki bunu yapanların sicil kütüğüne yeni çentikler atılmasına yol açmış. Ve karalı çentikleri madalya bilip –kim bilir nerede, ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan- yeni ucubeler yıkma peşine düşmüşler.

Vurun Kahpeye demenin binlercesi sonuç vermeyince, arkadan vurmanın yolu özgün yaratıcıya değil, onun öznel varlığına saldırı moda oluvermiş…

Üstüne almama alışkanlık haline gelmiş. Yetkili-yetkisiz herkes kolayca işin içinden sıvışmanın yolunu çoktan bulmuş bile… Bul bir meczup, çık işin içinden. Meczup da ne akıllıymış meğer(!). Bula bula bir gece yarısı alaca karanlıkta Can Baba’nın anıt mezarını bulacak kadar ‘Meczup’muş(!)

Bundan sonrasıysa Can Baba’nın şiir suyuyla cilalanmış kıyı kentinin –belki Homeros’a selam şeklinde- dedikleriymiş…

Datça’nın zakkumları, sümbülleri, peygamber çiçekleri bir kez daha hüzün vadisine gözyaşlarını akıtmışlar… Çamlar, ladinler, meşeler yeşillerini sıyırmışlar; örtü yapıp, o güzel insanın bedenini sarıp sarmalamışlar. Asmalar bir bağ bozumu öncesi salkımlarını bağışlamış imbiğin incecik kılcalına… Sarmaşıklar örtmüş mide kaldıran yıkıntı çirkinliklerini.

Bütün bu güzelliklere karşın çağın meczupları oruçlarını açmışlar bir anıt mezarın başında…

İftar sofraları da oldukça zenginmiş… Neler yok ki: Aşk iksiri sözcükler, baldıran dizeler, mey diyarından kevser suyu, sülün budu, perdeli yürek pilavı, hazım otu…

Oysa aradıkları bunların hiçbiri değilmiş. Hazımsızlık yaratmış yedikleri-içtikleri…

Aradıkları kan şerbetine belenmiş öfke lavaş, ısırgan yahni, boğaz çakımı hünkârbeğendi ve benzeri çamur sıvaşığı, kedi bulamacı türünden gece yarısı mönüsü…

Arayan, bulduğuyla yetinmiş… Balyoz, kazma, keser, çekiç…Çekiç denenmiş önceleri.

Her vuruşun arkasından vuranın elinde kalmış sıska sap. Keser desen ufaltamamış mermer taşları. Kazma ise işe yaramış. Şiir suyuyla ıslanmış toprağı savurmuş sağa-sola… Ekili sümbülleri, zambakları, kan güllerini, dana gözünü, balıkağzını, ıtırları ölüm vadisine yolcu etmiş. En son, iş balyoza kalmış… Önce başucu ve ayakucu mermercikler düşmüş yere. Ardından yan mermer bloklar dayanamamışlar böğürlerinde nakışlanan balyoz darbelerine. Mermerin ölümüyle çiçek ölümü yan-yana, kucak-kucağa…

Ölümün kanıksandığı çağda bir çiçek ölümü ne ki meczup için? Mermer ölümü ne?

Biri taş biri bitki değil mi sonuçta?. 'Berzah'ının (kabir hayatı) köşkünde kebap dumanı (Sivas Autschwitz'ni anımsayalım) tüttüren güruh için mermer kırılmış, çiçek ezilmiş çok mu?

Sahi, inanç pazarını kuran kim? Tezgahı yerleştiren, sürü sürü kara koyun, top top siyah basma satan kim? Kelepir fiyatına can pazarlayan kim? Alana da satana da el kavuşturan cambaz kim? Akçesi avucunda o cambaz ki iyilik meleği kılığında nalıncı keseri değil de nedir ki?..

İnancı olanlar için mezar hayatı ve sonrası belliymiş:

Münkir ve Nekir'in sorgusundan sonrası ne ki?

Araf ve Sırat ne?

Kaç zamandır 'Araf'taymışız meğer… Akıl tutulmasıymış kimilerince tavrımız, duruşumuz ve duyarsızlığımız. Yoksa nasıl olur, güpegündüz- pardon gece yarısı- bir anıt mezarın talan edilmesi…

Ne kadar haklıymış oysa Hintliler…

Önemli değerlerin yakılıp küllerinin Ganj nehrine savrulması.

Bilinç havzasında yaşamakmış önemli olan… Yoksa an'ın kahrolası vakitlere dönüşmesinin hiçbir değeri yokmuş… Öyle demiş eskiler.

Günlerin, haftaların ve ayların değersiz kılındığı zamanları yaşıyoruz…

Bu zamanların saatlere, yedili günlere, otuzlu aylara, yıllara bölünmesi ne kadar da anlamsızlaşmış meğer. Yaşanan günlerin, haftaların, ayların ve hatta yılların tekdüzeliği duyarsızlığı da beraberinde getirmiş.

Duyarsızlık, diri diri ölümü, öldürülmeyi de doğal ve sıradan hale getirmiş… Mezbaha kültürüne dönüşmüş, bu dünyadan zamanlı-zamansız göçüp gitmelerimiz. Bir kasabın çengeline asılı cesetlere dönmüş, toprağın altındakiler ve üstündekiler…

Kasap dükkanlarında yamakların(Kraldan çok kralcı olanlar) bir tek görevi vardır:

İşe yaramaz tezgah bulaşığı, kanlı etleri toplayıp günlük nafakalarını çıkarmak.

Aslolan ne kasap ne de yamak olabilmekmiş. Önemli olan sevda bahçelerinde 'Can'ca emeğin terine, aşkın kutsallığına bahçıvan durabilmekmiş…

Unutmadan söylenirmiş söz. Öyle demiş eskiler… Hazırlıklar şimdiden başlamış, önümüzdeki Ağustos anması için. Kim mi söyledi? Kaç zamandır pencere kenarında sevişen bir çift kumru kulağıma eğilip şunları dedi:

'Söz aramızda iki yavrumuz doğdu. Birinin adı Sevgi, diğeri Duvar… İkisini yan yana getirip Sevgi Duvarı' ördük… Duvara yekinen sarmaşıkları da ihmal etmedik. Ebrularında gökkuşağının yedi rengi ile ara renklerin sayısız çeşitlerini barındırdıkları için onlara da özgün bir ad bulmak gerekiyordu…

Bulduk da… Can Baba divanında en yaraşır olanı 'Rengahenk' olduğuna göre...'

Eh, ne denilebilir ki bundan sonrası için!…

'Ama aşk olsun sana çocuk aşk olsun.'

Adana/ 20 Ağustos 2011

Yönetmen Erol Mintaş ile söyleşi

"Yılmaz Güney'in başarısı bizi motive edici en büyük yanlardan bir tanesidir."

GÜNEY

Güney: Öncelikle kolay sorular ile başlayalım. Ama aslına bakarsan soru cevap yerine, röportajı daha çok karşılıklı sohbet havasında sürdürmek istiyorum. Senin için sakıncası var mı?

Erol Mintaş: Tabi neden olmasın.

Güney: Kendinden bahseder misin? Ya da şöyle sorayım: Erol Mintaş kimdir?

Erol Mintaş: Bu soru aslında her zaman zor oluyor. İnsan kendi kendini nasıl tanıtacağını bilemeyebiliyor. 1983 yılında Kars'ta doğdum. Orta öğretimden üniversiteye kadar eğitimimi İzmir'de tamamladım. Daha sonra İstanbul Marmara Üniversitesi "Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği"ni bitirip, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü "Sinema-TV" Bölümünde Yüksek Lisans Programından mezun oldum.

Güney: Sinemaya ve sanata olan ilgin ne zaman başladı?

Erol Mintaş: Üniversitede okurken sinemayla ilişki kurmaya başladım. Üçüncü sınıfta okuduğum zaman öğretmenlik yerine sinemayı kendime meslek olarak seçtim. Daha doğrusu kendimi sinema yoluyla ifade etmeye karar verdim. Okulun mezuniyeti döneminde Butirmar'ı ve ardından Berf'i çektim. Butimar'dan aldığım ödül ile Amerika'da bir film akademisine gittim. Birkaç ay New York'ta kaldım ve artık buradayım. Kendini anlatmak biraz zor ama tam cevap verdim.

Güney: Bu arada şunu da belirtmekte fayda var. Klasik ve zor dediğimiz bu soru çok gereklidir. Erol Mintaş hem genç, hem de yeni bir sinemacı. Süreçte görülen yavaş ve sağlam adımlar ile yoluna devam ediyor olması. Bu ismin tanınmasında ve tanıtmakta fayda var.

Sanat hayatının başlangıcı sinema değil. Lise yıllarında tanzim şeklinde edebiyat dergisi çıkarıyorsun. Ve sinemada hazıra konmuyorsun ve en önemlisi üretkenlik var. Bize kısa da olsa bu süreçten bahseder misin?

Erol Mintaş: İnsan kendini ifade etmek için sürekli bir arayış içerisindedir. Bütün insanların bu

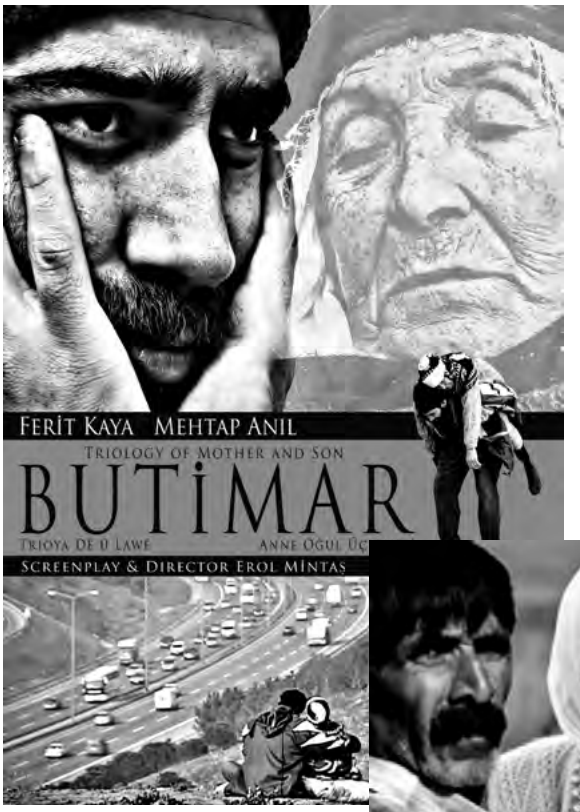

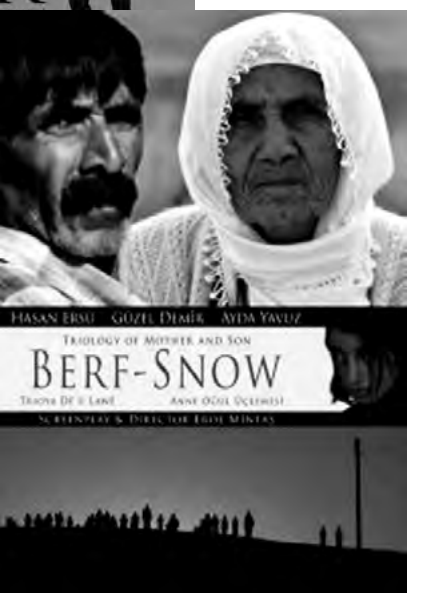

Daha sonra bu filme ya da hikâyeye dönüşüyor.

Güney: Yaptığın işi uğraş olarak mı yapıyorsun, yoksa sinema hayatının odak noktası mı? Bu senin mesleğin mi?

Erol Mintaş: Mesleğiniz sizin yaşam biçiminizi şekillendiriyor. Mesleğinizi seçerken ister istemez yaşam biçiminizi de seçmiş oluyorsunuz. Çoğu kişide mecburiyetten seçiyor. Buradan sinemaya gelecek olursak evet, hayatımın odak noktasıdır. Eğer böyle olmasaydı; mezun olduğum bölümden devam eder ve öğretmen olur paramı oradan kazanırdım. Sinemayı da boş zamanlarımda yapardım. Fakat sinema boş zamanlarda yapılacak iş değildir. Ben sinemadan arta kalan zamanlarda diğer işlerimi yapıyorum.

Güney: Peki, neden kısa film? İmkân kısıtlığı mı? Yoksa bir tarz mı?

Erol Mintaş: Türkiye'de kısa film uzun metrajlı filmin ön hazırlığı olarak algılanıyor. Fakat ben bu şekilde olduğunu düşünmüyorum. Butimar ve Berf'i çektiğim zaman arkadaşlarıma hep şunu anlatmaya çalıştım. Kısa filmin kendi başına sözü ve konusu olduğunu söyledim. Sadece süresinin yirmi dakika olduğunu söyledim. Film filmdir. Örnek bu röportajı seninle yapıyoruz. Bu yüz sayfada olabilir, bir sayfada. Önemli olan anlatmak istediğini anlatabiliyor mu?

Güney: Sinema türlerini bir kenara bırakıp devam edelim. Birazda Erol Mintaş'ın filmleri hakkında konuşalım. Butimar ilk ciddi işin, daha doğrusu seni tanıtan ve iyi bir çıkış yakaladığın film oldu. İMC TV'ye vermiş olduğun röportajda filmde çok hataların olduğunu ve Berf ile kıyasladığında beğenmediğini söylüyorsun. Fakat izleyicide tersi bir durum söz konusudur. Aldığı ödüller ve beğenin artısı senin özeleştirin ile zıt bir yön var. Bunun sebebi nedir?

şekilde olduğunu düşünüyorum. Aynı şekilde ben de buna dâhilim. Lise yıllarındaki araştırmalarımda da bunun yazı olacağını düşündüm ve birkaç arkadaş tanzim biçiminde dergi çıkardık. Ayrıca okulda büyükçe panomuz vardı. 90'lı yılların sonuna doğru Yol'un revize edilmiş hali Türkiye'ye gelince biz de panoda "Yol Kendi Ülkesinde" şeklinde başlık attık. Bu başlıkta maceramızın sonu soldu. Sinemayla olan ilk tanışmam böyle oldu. Bunların yanında Yılmaz Güney'in bizim kuşağın üzerinde büyük bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Yılmaz Güney'in başarısı bizi motive edici en büyük yanlardan bir tanesidir.

Güney: Hikâyeler yazıyorsun ve bu hikâyeleri sinemaya uyarlıyorsun? Hikâye ve senaryolarında konu seçimini nasıl yapıyorsun?

Erol Mintaş: Hiçbir şeye dikkat etmiyorum. Hayatın içerisinden yürürken, hissederken, okurken, insanlarla konuşurken beni o an etkileyen şey ne ise onun üzerine düşünüyor ve onu hissediyorum.

Erol Mintaş: Her film bir yolculuktur. Bu yolda kimi zaman yolunuzu kaybedebilirsiniz. Perdeye yansıyan ya da yansımayan her şey benim için bir deneyim ve yeni bir yolculuktu. İşte bunlar bağlantısında o özeleştiriyi yaptım. İnsanların beğenisine gelince pozitif ve negatif eleştirilerin kaynağı şudur ve her zaman söylüyorum. İki filmin temel farklılığı Butimar'da duygu, Berf'te ise akıl var. Beğenilerin sebebi de burada aranabilir. Ama benim için büyük deneyimdi.

Güney: Kısa filme oyuncu bulmak biraz zor. Ödül almamışsan, tanınmıyorsan iyi oyuncu bulmak daha da zorlaşıyor. Türkiye'de az önce senin de söylediğin gibi kısa film bir ön hazırlık çalışması olarak algılanıyor. Filme destek verenlerde bundan kaynaklı yapılan işi 'amatörlük' olarak niteliyorlar. Peki, sorun nasıl çözülebilir?

Erol Mintaş: Türkiye'de kısa filmlerin dolaşımı yok. Filmlere destek verenlerin bugüne kadar önüne getirilenler kısa film diye sunuluyor. Fakat bunlar teknik açıdan bakıldığında biraz eksiktir. Bu sebepten bir daha da destek olmuyorlar. Filmi yaparken aslında kısa filmi, uzun metrajlı bir filmden farksız çekmeye çalışacaksın. Önemli bir sebep daha var. Türkiye'de kısa filmin dolaşımı yok. Biz de bundan kaynaklı Türkiye Kısa Film Kolektifi olarak İstanbul, Adana ve Antalya film festivallerine bir metin yolladık. Metinde kısa filmin çekim koşullarını ve dolaşım sıkıntılarını yazdık. Bunlar hallolursa sadece bizim değil diğer sinemacıların da koşullarını düzeltecek, bunların paralelinde ise festivallerin de kalitesi artacaktır.

Güney: Erol Mintaş'ta genel olarak görülen ne dediğini bilen, ne anlatmak istediğini iyi seçen yeni bir isim olması. Önünde ne gibi projelerin var?

Erol Mintaş: Butimar, Berf ve devamı olan üçüncü film çalışmalarımda uzun metrajlı film olacak. Ama başta da dediğim gibi uzun ya da kısa önemli olan anlatmak istediğinizi anlatabiliyor musunuz? Şimdi de üçlemenin üçüncü filmi üzerinde çalışıyorum.

Güney: Türkçe mi, Kürtçe mi olacak?

Erol Mintaş: Hikâyesi gereği Türkçe daha fazla içinde olacak.

Güney: Merakla bekliyoruz. Güney Kültür Sanat Edebiyat Dergisi ve Güney Kültür Merkezi hakkında görüşlerini paylaşmak ister misin?

Erol Mintaş: Güney Dergisini uzun süredir tanıyorum. GKM'yi ise beni davet etmeleriyle tanıdım. Filmlerimi gösterime koydular. Kısa filmin dolaşımının dar olduğu bu dönemde gösterilmesi ve söyleşiyle birlikte yapılması benim için çok anlamlıydı. Önemli ve söylenmeden geçilemeyecek bir yan daha var. Demokrasi mücadelesi veren birçok kültür merkezi Taksim'de sıkışmış durumda. GKM ise Taksim dışında bir kurum. Ben üç araba değiştirdim. Git git bitmiyor. Ama gidince güzel bir manzarayla karşılaştım. Kamyon şoförü bir arkadaşım oradaydı. Katılım gösterenlerin birçoğu işçiydi. Bunlardan kaynaklı GKM kendini geliştirmeli ve şubelerini İstanbul'un merkezine, Esenyurt örneğinde olduğu gibi işçi semtlerine yoğunlaşmalıdır.

Güney: Röportaj için teşekkür ederiz.

Erol Mintaş: Ben teşekkür ederim.

AĞIRLAŞTIRILAN

Ahmet Yılmaz TUNCER

Ağırlaştırılmış her şey yaşamda
Mahpuslarda yatışlar
Ekmeğe uzanan yolun çilesi
Ve yenilen bir lokma ekmek
Ağır ağır

Sevdanın demirleri simsiyah
Gün simsiyah dururken karşımızda
Sırasıyla sorulacak hesaplar varken
Varken açılacak cephelerde yapılacak
Amansız savaşlar

Hürriyet uğruna
Ekmek uğruna

POP Kültür ve POP - ART hakkında...

Gülfer UĞUR

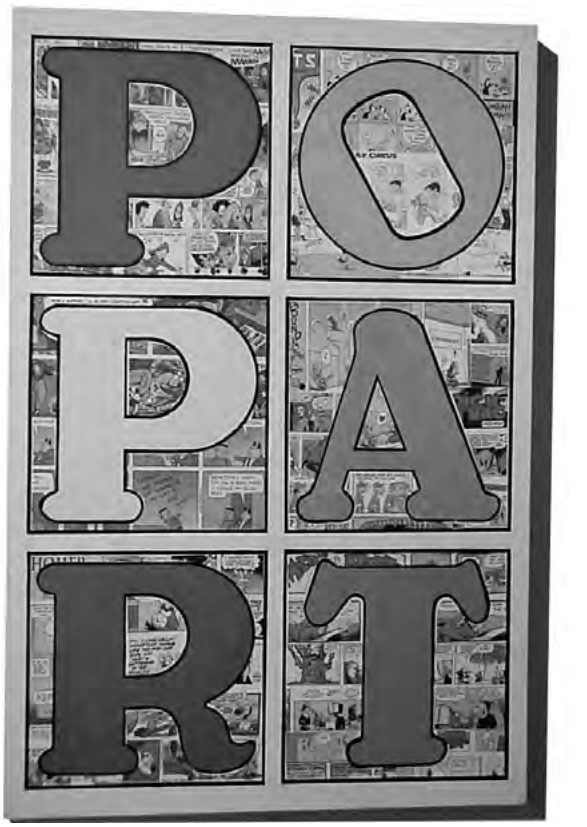

İkinci Dünya Savaşından sonra Almanya'da işlevselcilik ("Fonksiyonalizm") doruk noktasına ulaşmıştı. Savaşın getirdiği yıkımın hızlı bir şekilde aşılabilmesi için hızlı ve kitlesel üretim zorunlu oluyor ve bu da ürünlerin standartlaştırılması ve üretimin rasyonelleşmesini gerekli kılıyordu. Almanya'da "Alman Atölyeler Birliği" (Deutscher Werkbund), Bauhaus ve Ulm Yüksek Okulunun "İyi Biçim" tasarımı buna elverişlilik sağlıyor ve mimariye ye dek birçok alana uyarlanıyordu. Bu ekolün önermesine göre tasarımda biçimler yalın ve salt maksada uygun olmalıydı.

İşlevselliğin yalnızca iki tasarım kuralı vardı: Birincisi, bir nesnenin biçimi yalnızca onun işlevine hizmet etmeliydi ve gereksiz dekora yer verilmemeliydi. İkincisi, yüksek kalite ile fiyat arasında makul bir denge tutturulmalıydı ve bu da ancak basit, standart, geometrik biçimler temelindeki büyük çaplı sanayi üretimiyle olasıydı. Böylece, salt bu iki kuralla kolayca iyi ya da kötü tasarım ayrımı yapılabiliyordu. Fakat işlevsellik sanayi üretimine dönüşünce çokça düşük kaliteli ve bıkkınlık veren basmakalıp kitlesel ürünlere ve mimaride de tekdüze kibrit kutusu vari binalara (plattenbauten) yol açmıştı.

İşlevsel şehir planlaması insani gereksinimleri gözetmediği nedeniyle hem teorik olarak ve hem de pratik deneyimlerin değerlendirilmesiyle eleştirilmiştir. Bir zamanlar büyük bir hırsla planlanmış olan büyük çaplı yerleşim alanları, gerçekte ancak minimal standartların uygulandığı, kimsenin gönüllü olarak oturmak istemediği kötü ünlü alanlara dönüşmüşlerdi.

50li yıllar iktisadi atılım yıllarıydı ve bu 60'lı yıllara kadar sürerek doruk noktasına ulaşmıştı. Savaşın yaralarının sarıldığı ve temel gereksinimlerin karşılanmasının gündemde olduğu yıllar artık tümüyle geride kalmıştı. Teknolojide ve her alanda bir ilerleme söz konusuydu ve nitekim 60'lı yılların sonunda aya ilk kez insan ayağı değmişti. Toplumsal refahın ve tekniğin baş döndürücü hızla gelişmesi ABD'de ve Avrupa'da insanların tüketim alışkanlıklarında olduğu kadar tasarım üzerinde de etkili oluyordu. Gelirlerin artmasına bağlı olarak televizyon, müzik seti ve elektrikli ev aletlerine sahip insanların sayısı da artıyordu – aynı şekilde ev ve araba sahibi olanların da.

İşlevselcilik tutumlu ve ölçülü topluma aitti ve artık zamana uymuyordu. İnsanlar salt temel gereksinimlerin karşılanmasıyla yetinmek istemiyor, giderek artan ölçüde egzotik ve sıra dışı ürünlere ilgi duyuyorlardı. İşlevsellikten daha fazlasına, eskiden yeniye, "tutuculuk"tan ütopizme doğru bir yönelim gündemdeydi. Yeni bir tüketim kültürü gelişmeye başlamıştı. Pazara sürülen malların talepten fazla olması, müşteri kapmak için gösterişli paketleme tarzına da yöneltmiş ve bir yerde içerikten çok dış görünümün ön plana çıkmasına yol açmıştı.

1955-1967 yıllarında Almanya'da egemen olan Bauhaus ve Ulm Yüksek Okulunun işlevselliğine karşın İtalya'da çağdaş ama yine de farklı bir tasarım gündeme geliyordu. Olivetti gibi firmalar, sanayi üretimine uygun standartlara sahip bir ürünün farklı desen ve biçimlerde üretilebileceğini gösteriyordu. Bir kül tablası örneğin neden ille de standart biçimde ve üst üste konulabilir olmalıydı ki? Ya da geceleri aydınlatmaya yarayan, ama bütün gün evin bir köşesinde duran bir lamba neden mobilyaya ve evin dekoruna dahil edilmesin de salt işlevsel olsundu ki?

POP KÜLTÜR

60'lı yıllar aynı zamanda devrimci öğrenci hareketlenmesinin ve kitle gösterilerinin çağıydı. Gerçi bunun kökleri 50'li yıllardaki Sovyetler Birliği ile ABD arasında olabilecek bir atom savaşı tehdidine kadar uzanıyordu. Küba krizinde ABD ve SB birbirini yok etmekle tehdit ediyordu. Diğer taraftan Amerika'nın siyahları mevcut ırkçı yasalara karşı açık protesto yürütüyor, siyahlar beyazlarla eşitlik istiyorlardı. 1965 yılında Vietnam savaşına karşı kitlesel protesto eylemleri yükseliyordu. 1968'de Prag-baharı, Fransa'da öğrenci ayaklanması, siyahların önderi Martin Luther King ve Robert Kennedy'nin öldürülmesinin ardından gençliğin öfke ve tepkisinin sokağa taşması giderek yayılıyordu. Dönem, öfkenin sokağa taştığı, kitlesel eylemlerle devrimci değişim taleplerinin yükseldiği, eşitlik, özgürlük ve kendi kaderini tayin hakkı taleplerinin yüksek sesle haykırıldığı bir dönemdi.

Pop kültür, başlangıçta mevcut nüfusun bütününün günlük yaşamına uymayan özel bir yaşam biçiminin yansıması olarak gündeme gelmişti. Bu anlamda Pop-Kültür, çıkış noktasında hâkim olan kültüre aykırı düşüyordu. Çünkü o genelleşmesi ve popüler olması umudunu içinde taşıyan gençliğin "alternatif" bir yaşam biçimiydi. Günün popüler gençlik kültürünün içeriği düşünmek, hissetmek, yoğun biçimde yaşamak ve hatta hep genç kalabilmek için genç ölmek idi... ("Hızlı yaşa, genç öl, cesedin yakışıklı kalsın!") Bu dönemin birçok müzisyeni ve sanatçısı, örneğin James Dean, Jim Morrison, Jimi Hendrix, Janis Joplin veya Kurt Cobain genç yaşta ölmüşlerdi. Pop-kültür gençliğin yarattığı, onların müziğini, deneyim ve beklentilerini ifade eden bir kültür olarak gündeme geldi ve bu anlamda bir yanıyla gençliğin dünyadaki yaşamın, egemen bakış açısının değişmesini, var olan katı kuralların parçalanarak ufkun genişletilmesi talebini içinde taşıyordu.

İşlevsel mimariye ve işlevsel standartlaşmış sanayi mallarına yönelik ilk karşı hareket İngiltere'de başlamış, daha sonra İtalya ve Almanya'ya sıçramıştı. Estetiğe yönelim ve model arayışları özde desen ile ilişkisi olmayan alanlara dahi –örneğin müzik ve film- yansıyordu. Batı ve Amerika'nın etkisi altında gelişen ve başlangıçta ayrı ayrı kulvarlarda gelişen pop kültür ve farklı gençlik kültürleri 60'lı yıllarda birleşti ve gençliğin sanat ve kültürü olarak tanınır hale geldi. Gençlik kendi müziğini, kendi kimliğini, kendi giyim tarzını, kendi eğlence ortamlarını (barları, discoları) talep ediyordu. Dansları ve müzikleri, "garip" saç modelleri ve giysileri, farklı yaşam ve davranış biçimleri ve evet uyuşturucu tüketimleriyle de farklı ve yetişkinlere yabancıydı.

60'lı yıllarda müzik

Savaş sonrasında, artan toplumsal refaha bağlı olarak paraya (dolgun harçlığa) kavuşan gençlik potansiyel tüketici olarak keşfedildi ve onlara her türlü malın yanı sıra müzik de sunuldu. Pop kitlesel sanat ve kitlesel müzik, tüketim sanatı ve tüketim müziğiyle eşanlama dönüştü. 60'lı yıllar Avrupa'da Beatles'in, Rolling Stones'un, Who ve Pink Floyd'un yıllarıydı. Burjuvazinin alışagelmiş müzik konserleri, sanat gösterilerine aykırı biçimde 60'lı yıllarda binlerin onbinlerin katıldığı kitlesel gösteriler ve pop festivalleri gerçekleştiriliyordu (Woodstock örneğinde olduğu gibi). Müzik kısa zamanda plak şirketleri tarafından ticarete dönüştürüldü.

50'li yılların Elvis Presleyli Rock'n Roll yıllarından sonra 60'lı yıllarda Amerikan folklorik müzik (American Folk Revival) ve protesto şarkıları gündeme geliyordu. America Folk Revival'ın süper starı Bob Dylan dünya Pop müziğine yeni şarkı sözleri kattı. Onun şarkılarında dönemin yaşam biçimi ve deneyimlerinin bütün temaları vardı, örneğin doğaya bağlılık, Vietnam, cinsel özgürlük, uyuşturucu deneyimleri, hippi hareketi ve pop festivalleri, ırkçılığa karşı hareketler, sado-mazoşizm ve uzay yolculuğu.

American Folk Revival'le aynı dönemde Britanya Beat'i gündeme geliyordu. Londra'da Klinks ve Rolling Stones, Liverpool'da Beatles gibi gruplar oluşmuştu. Nasıl ki, Rock'n Roll Amerika'da siyahların kültüründen beslenmişse, Britanya Beat'i de "alt kültürler"den besleniyordu. Beatles 60'lı yılların en önemli Pop grubudur. Onların şarkılarında aşk, tutku ve acı konu ediliyordu ve bu gayet masumane bir şekilde yapılıyor, cinsellikten açıkça söz edilmiyor ve o günün burjuva ahlak sınırlarına pek dokunulmuyordu... Buna rağmen tutucu kesimin tepkisini çeken ve kısa zamanda yeni gençliğin sembolü haline dönüşen Beatles kitlesel bir fenomen oldu. Beatles'lerle birlikte pop müzik ve onun pazarlanış biçimi bütünüyle değişti. Sadece plak üretmekle kalmıyor, kendi filmlerini yapıyor, televizyona çıkıyor, kendi plak şirketlerini kuruyorlardı. Onlar hakkında kitaplar yazılıyordu. Giderek pazarlama da oldukça farklılık kazanmıştı. Beatles afişleri, yatak örtüleri, giysileri, bebekleri ve perukaları vs. vs. üretiliyor ve satılıyordu. Bu şekildeki pazarlamayla birlikte, plak kapaklarında yeni desenler ve cırtlak-parlak renkler moda oluyordu. Yeni POP-ART / POP-Sanat müzikle başlamış ve hayatın bütün alanlarına yayılmıştı. Müzikle birlikte yeni bir yaşam biçimiydi satın alınabilinen. Müzikle başlayan, günlük yaşama ve oradan da yeniden sanata yansıyan, hızla yayılan bir fenomendi söz konusu olan.

Rolling Stones müzik grubu burjuva toplumunu daha da ürkütüp-tiksindiriyordu. Mantar-baş saç modelli masumane Beatleslerden çok daha yabani ve hırçın görünüme ve radikalliğe sahiptiler. Danslarında cinselliği çağrıştıran hareketleriyle, çılgın giyim tarzlarıyla, yabani uzun saç modelleriyle, kravat takmamalarıyla dönemin burjuva yaşam tarzına düpedüz aykırı düşüyorlardı.

Diğer tarafta Jimi Hendrix, Jefferson Airplane, The Grateful Dead veya The Doors gibi kişi ve grupların, "Make Love not War" (Savaşma seviş) sloganıyla Hippi hareketi gündemdeydi. Esrar kullanımıyla elele yürüyen bu hareket mevcut maddi değerlere karşı kendi değerlerini yaratıyordu. Aşk ve sevgi kavramı onlarda yalnızca cinsel aşkı değil, onun ötesinde, şiddet karşıtlığını, hangi ırk, renk, cins, millet, din ve eğitimden olursa olsun bütün insanlara eşit ve saygılı davranışı içeriyordu. Hippi hareketi her türden otoriteye karşı ve bireylerin kendi kaderini tayin hakkını savunan bir akımdı. Renkler, çiçekler, güneş, çocuklar, çıplaklık, dans, tensellik, müzik ve arkadaşlık yaşamı anlamlı kılacak yeni değerlerdi onlar için. En önemli konserleri 1967 Summer of Love (Aşk Yazı) ve 1969 Woodstock Aşk Festivaliydi.

Günümüzde Pop Müzikte artık hiçbir karşıt hareket içeriği/tarzı kalmamıştır. Pop artık belli bir stil ya da tür müzik anlamında dahi kullanılmamaktadır.

Bugün, izleyicinin beğenisini ve alkışını toplayan herşey olabilir Pop.

60'ların modası

Gençlik, 50'li yılların modasını pek "hanım/beyefendi" ve fazla düzgün buluyor ve gençliği gösteren, açık, eğlenceli, farklı giysiler istiyordu. Gençliğin bireysellik ve kişilik özleminden beslenen moda tam bir çokluk yaşadı. 60'lı yıllarda modayla genç insanlar ilk defa belli bir mesaj iletme imkanına ve böylece belirli bir topluma/çevreye uyma/dahil olma ya da reddetme/aykırı olma olanağına kavuştu. Moda iç dönüşümlerin aynası da olabilirdi, veya başkalarının üzerinde yarattığı etkinin ölçülebileceği bir kılık/bir kostüm de olabilirdi. Moda, tabii ki döneminin aynasıydı: 60'lı yıllarda gençlik güçlü bir alıcı tabakasıydı ve onlara uygun, genç tarzlı ve uygun fiyatlı moda üretmek kendini dayatıyordu. Diğer yandan gençlik kılık kıyafetleriyle yetişkin nesli provoke etmek istiyor ve böylelikle de burjuva toplumunun norm ve değerlerinden hoşnutsuzluklarını dış görünümleriyle de ifade etmek istiyorlardı.

60'lı yılların başında kadın modası tamamen Paris Moda metropolünün etkisi altındaydı, ancak giderek Londra ve San Fransisco'nun kadın modası üzerindeki etkisi artıyordu. Kaliforniya'da tuhaf hippi modası kabul görürken, Londra'da moda giderek daha yapaylaşıyor, Mary Quant'ın Chelsea-tarzı ağır basıyordu. Mary Quant'ın tasarımı olan mini etek Pop Kültürün sembolü oldu. Mini modasıyla yetişkin neslin modasına karşı bir hareket geliştirilmiş oluyordu. Çünkü, 1960'lara gelene dek, gençliğin ayrı bir modası yoktu. Çocuk modası ve bir de yetişkin modası vardı, bunun arası yoktu. Gençler, aynı anne ve babaları gibi giyinmek zorundaydılar. Erkeklerde uzun saç, kadınlarda mini etek yeni neslin özgürlük özlemi ve eski kalıplara başkaldırışının sembolü oldu. 20. yüzyılda kadınların kol ve bacaklarını açık bırakan ilk kıyafetlerinin tabu kırıcılığıyla kıyaslandığında sarsıcılığı daha düşük boyutta olmasına karşın, 60'lı yılların mini eteği bütün dikkatleri üzerine çekiyor ve erkekten bağımsızlaşan, cinsel özgürlük taleplerini yükselten modern kadının yeni yaşam tarzının modaya yansıması oluyordu.

Mini etek gençliğin modasıydı ve alışılmışın tersine moda evlerinde değil, "sokakta yaratılmış", sokaktan moda evlerine ve oradan da bütün kesimlere yayılan moda tarzı olarak gündeme gelmişti. Moda evlerinde yaratılan Marilyn Monroe tarzı yuvarlak ve dolgun hatlı olgun kadın modasından farklı olarak ince ve "düz" çocuksu hatlara sahip bir moda gündeme geliyordu. Dikkatler "annelik" doğurganlık sembolü göğüs ve kalçalardan, ince ve uzun bacaklara yöneltiliyordu. Böylelikle dönemin yeni güzellik anlayışı da oluşuyordu. Kadınların yuvarlak hatlarını örten düz ve basit, geometrik şekil desenli askılı mini elbise bu dönemin tipik modasındandı. Erkeklerde ise uzun saç modası şiddetli bir baba oğul çatışmasını gündeme getirmişti. Ancak sadece uzun saç değil, alışılmadık biçim ve renklerle çeşitlenen erkek giyimi de bu dönem gençliğinin kıyafetine yansıyan özgürlük arayışından doğuyordu. Moda sanayii çeşitli gençlik kültürlerinin yarattığı yenilikleri hemen kapıyor ve bunu kendi modası olarak piyasaya sürüyordu. Böylelikle özde konu gençliğin yeni yaşam tarzı arayışı iken, bu öz hiçleştiriliyor ve sahiplenilerek kitlesel moda ve yeni desen olarak piyasaya sürülüyordu.

Pantolon örneğin, gerçi daha önceden kadın modasına girebilmişti, ancak esasta 1967'de Blue Jean'le "çığır açıcı" yaygınlığa ulaştı. Amerikalı işçilerin iş elbisesi olarak giydikleri Blue Jeans gençliğin günlük elbisesi ve protestosunun sembolü oldu.

Blue Jean erkek ile kadın elbisesi arasındaki farkı kaldıran ilk unisex giysi olarak vazgeçilmezleşmişti.

POP-ART (POP SANAT)

POP kavramın çıkışı Amerika'ya ve "Amerikan rüyası"na dayanır ve tüketim kültürünün popülerleşmesinden üretilmiştir.

60'lı yıllardaki "öncü" sanat akımının en temel özelliği sanat dünyası ile tüketim dünyasının birleştirilmesi ve "eşdeğer" kılınmasıydı. POP-ART öncülerinden Andy Warhol "All is pretty" ("Her şey güzeldir.") ile popüler sanatın yönelimini belirleyen şiarı ileri sürüyordu. Böylece modern kapitalist çağın geldiği noktadaki tüketim çılgınlığına sanatsal bir yanıt verilmiş oluyordu: PAZAR için SANAT!!!

Sanatçıların desenle, desen tasarımcılarının sanatla yakından ilgilenir olduğu bu dönemde esas mesleği reklam grafiği olan Andy Warhol'un eserlerinde konu olduğu biçimle film, moda, edebiyat ve hatta siyasette popüler olan kişi, kişisel özellikler ve nesne olarak ne varsa sanata taşınılmasının, tüketim ile sanatın geçişken olmasının ifadesi oluyordu. Andy Warhol 1960'da POP-Sanat'ın starı olmuştu. 1963'te sanat atölyesini – fabrikası demek daha doğru olacak- kurmuş ve POP-Sosyetesinin ünlülerini etrafına toplamıştı. Andy Warhol sanatıyla birlikte kendini de ticaret nesnesine dönüştürüyor, yani pazarlıyordu. Andy Warhol, "Campbell Çorba Konserve Kutusu" ve "Coca-Cola şişesi" gibi popüler tüketim mallarının sanat dünyasına taşınması kadar, Marylin Monroe ve Mao Zedung gibi film ve siyaset dünyasının ünlü kişiliklerinin Popsanatlaştırmasıyla da tanınmıştı. Yeni tasarım coşkunluğu her türden tüketim alanına yayılıyordu. Örneğin, Andy Warhol'un Marylin Monroe'nun dudakları konusunu işlediği dönemde Studio 65 mobilya tasarımında dudak biçimindeki Bocca kanepesini piyasaya sürmüştü. Bu dönemin en önemli 'PopArt' Sanatçıları olan Andy Warhol, James Rosenquist, Roy Lichtenstein ve Jasper Johns çoğunlukla desen tasarımcı ve reklam grafikeri idiler. Bunların eserlerinde günlük kullanım nesnelerinden elektirikli sandalyeye kadar her şey sanatın öznesi olabiliyordu. PopArt-Sanatçıları eserleriyle günlük yaşamdan buldukları objeleri onlara kendilerinden bir şeyler katarak sunarken, izleyenlerin bildik nesneleri bir başka bakış açısıyla algılamalarını sağlamak istiyorlardı. Sanat yaşamdı, yaşamın kendisi sanattı. Böylelikle burjuvazinin bizzat kendi saflarından sanatı "eliter" gören anlayışlara

son darbe de vurulmuş oluyordu. Sanat ve kültür, tiyatro, müzik ve resim, geçmişte sadece dar bir elit kesime / ayrıcalıklara açıkken, modern çağda televizyon, radyo, plak, kitap ve baskıyla kitleselleşerek bütün insanlara sunulabiliyordu.

Objelerden yeni desen ve tasarımlar geliştirildiği gibi, tersine ortaya çıkan yeni desen ve tasarımların da objeler üzerinde etkide bulunması kaçınılmazdı. Fantastik biçimler "dört köşe" geometrik biçimlerin yerine geçiyordu. Bu gelişmede plastik gibi yeni sentetik maddelerin kullanımının oynadığı özel rol dikkat çekicidir; yeni hammaddeler metal ve ağacın işlenmesinden ve biçimlendirilmesinden çok daha fazla olanak sağlıyordu ve tasarım coşkunluğuna iyi bir malzeme sunuyordu. Plastik ve sentetik maddelerden renkli ve eğlenceli mobilya ve ev eşyalarının üretimiyle tümüyle mobilya tasarımının eski kalıplarının dışına çıkılması söz konusuydu.

Yeni tarzdaki mobilyaların birçoğu Londra'da tasarımlanmıştı. Desen tasarımcı ve dekoratör Max Clendenning ev eşyalarında parlak renklerin kullanım cüretkarlığını ilk gösterendi. En önemli çalışması renk renk boyalı kontrplak mobilya idi. Eskiden koltuk ya da sandalyeye oturmak veya en iyisinden rahat oturmak işlevi yüklenirken, örneğin Gaento Pesces Donna gibi yeni tasarımcılara göre koltuk insana "duygusal" olarak da hitap etmeli ve oturana anne kucağında oturma hissini vermeliydi.

Desende yumuşak yuvarlak hatlara ve "duygusallık" "kadınsılık" eğilimleri, kısa zamanda "seks satar"ın keşfedilmesine ve hemen her tüketim maddesinin "erotik"leştirilmesine yol açtı. "Seksi bir kadın"ın eli ve dizleri üzerinde taşıdığı camla tamamlanan bir sehpa vb. buna verilebilecek bir örnektir.

Gençliğin satın alabileceği biçimde ucuz ve onların beğenilerine seslenen (plastik) mobilyaların kitlesel halde üretimiyle başlangıçta yeni sentetik maddelere mesafeli duran desencileri de yanına çekmeyi başarmıştı. Ulm Yüksekokulu, Olivetti ve Brionvega da sentetik maddelerle deneyimlere başladılar. Plastik başlı başına tasarımda yeni olanaklar sunuyordu. Örneğin "Blow" plastik şişme koltuk, üst üste konulabilen plastik sandalyeler, sentetik dolgu maddesiyle oturanın rahatına göre biçimlendirebildiği minder-"koltuk", çok amaçlı kullanılabilir ev eşyaları... Ucuz-işlevsel-çok amaçlı-renkli ve eğlenceli... Yeni "moda"yı tanımlayan anahtar kelimeler bunlardı.

"Uzay yolculuğu" yılları

60'lı yılların önemli olaylarından biri aya ilk insanın ayak basmasıydı. Bu "insanlık için büyük adım"ın yarattığı büyük heyecan uzay yolculukları ile ilgili büyük beklentilere yol açıyor, hayal güçlerini zorluyordu. Diğer taraftan "soğuk savaş" yıllarının insanlar üzerindeki dehşet ve heyecanı verici etkisi de gündemdeydi. 1961'de Sovyetler Birliği vatandaşı astronot Yuri Gagarin uzaya yolculuk yapan ilk insan olmuştu. Bundan 8 yıl sonra, 1969'da Amerikalı astronot Neil A.Armstrong aya ayak basan ilk insan oldu. "Uzay çağı"nın bu yarışı insanlar üzerinde büyük etki yaratıyor teknolojik ilerlemeye dair büyük umutlar (ve ama aynı zamanda korkular) besleniyordu.

Bu gelişme kaçınılmaz olarak popüler sanat, kültür ve modaya yansıyordu. Astronot elbiselerinden esinlenen gözlük-kask-kemer gibi aksesuarlardan tek parçadan oluşan tulum-giysilere kadar ("overall")...

Ancak salt moda ve desende değil, film, edebiyat, sanat ve mimari de "uzay çağı"nı yaşıyordu. Filmler Pop-Art'ın renkleri ve biçimleriyle doluydu. Mavi, turunç, kırmızı, violet gibi renklere astronot elbiselerinden alınan gümüş beyazı eklenmişti. "2001 – uzaya yolculuk" filmi için hazırlanan uzay gemisinin hemen hemen tüm dekor ve mobilyaları kısa zamanda kitlesel halde üretilir hale gelmişti. Mutfaklar dahi uzay gemisi kontrol merkezi vari tasarlanıyor, her türden mobilyaya düğmeler, sinyaller ve uzaktan kumanda eklemek moda oluyordu. Televizyon, radyo gibi kullanım eşyaları dahi ufo ve uzay gemisinden esinlenilerek küre ya da elips biçimini alıyordu.

Her şey Plastik!

60'lı yılların sonu ile 70'li yılların ilk yarısı plastiğin yükseliş çağıdır. Her türlü kalıba/biçime sokulabilen sentetik madde olarak plastiğin girmediği alan kalmıyordu. Plastik, Pop-Art için mükemmel bir hammaddeydi. Plastik hafifti – bugün burada yarın orada zamane gençliğinin ihtiyaçlarını karşılayan yeğinlikte mobilya ve kullanım eşyalarının üretimini mümkün kılıyordu. Plastik renkliydi – PoPArt'ın arzuladığı gibi. Üretimde ucuzdu ve tüketim toplumunun " eskidi at – yenisini al" felsefesini destekliyordu. Başlangıçta "ucuz" görülen plastik kullanım eşyaları giderek hem moda olduğundan ve hem de yüksek kalitede plastik ile ünlü tasarımcıların imzasını taşıyan mobilya ve aksesuarlar üretilebildiğinden zenginlerin hanelerine de giriyordu. Artık mobilyalar ağır, kaliteli ağaçtan/metalden yapılmış ve nesilden nesle miras bırakılan objeler olmaktan çıkıyor, modası geçince kolaylıkla değiştirilebilecek çoğu da zaten uzun ömürlü olmayan tüketim maddesine dönüşüyordu.

Plastik şişme eşyalar o kadar sevilir olmuştu ki, hızını alamayıp mimariye dek sıçramıştı. Fransız Ütopik Mimarlar Grubu 1967'de bir sergide tasarladıkları ilk plastik şişme evi izleyicilerin beğenisine sunuyorlardı. İngiliz mimari dergilerinde de hafif ve şişme bina modelleri yer alıyordu. Donald W. Winnicot'a göre balon çocuksu fantezinin ve rutin hayatın sevimsizliğine bir karşı koyuştu. Bu tür mimariyle alışagelmiş bina inşaatı ve malzemelerinin ötesine geçiliyordu. Konut, insanın ikinci bir teni gibi olmalıydı. Hatta 1967'de Mike Webbs bir giysi gibi giyilen ve insanın gittiği yere götürülebileceği küçük bir konut modeli geliştirmişti. Bu türden birçok denemeler yapılmış, ancak çok azı gerçekte uygulanmıştı. Bu tasarımların bazıları ise iç mimaride, film dekorlarında vb. kullanılmıştı. İnsanların o günkü ihtiyaçlarına hitap ettiği düşünülen hafif malzemelerle inşa edilmiş küçük alanlı konutlardı

amaç. Diğer taraftan "uzaya yolculuk", ayda, yeni planetlerde yaşam fantezilerinin olduğu kadar çöl ve deniz altı gibi yeni yaşam alanlarının insanların kullanımına açılması hayalleri de kuruluyor, bunlara uygun şehir planları tasarlanıyordu.

Plastik merakı ve coşkusu ilk yarasını 1973'deki petrol krizinde aldı. Petrol krizi kendini tüketim çılgınlığına kaptırmış toplum üzerinde ani bir şok etkisi yaparken, plastiğin hammaddesi olan petrol kaynaklarının hiç de öyle tükenmez olmadığının ilk kez idrak edilmesine yol açmıştı. Hemen hemen aynı dönemlerde "at gitsin" toplumunun çöpünün insanlığın başına bela olmaya başladığı da fark edilmeye ve aşırı plastik tüketimine karşı cılız da olsa sesler yükselmeye başlıyordu. Plastiğin öyle kolay kolay yok olup toprağa karışmadığının fark edilmesi ve yeni bir çevre bilincinin oluşmaya başlaması başlangıçtaki dizginsiz plastik hevesini biraz tökezletmiş olsa da nihayetinde bu gelişmenin hızını almaya yetmedi.

Skandinavya Tasarımı

Sanayi üretim imkanlarıyla yeni malzemeler, hammaddeler ile modern yaşamın yeni rahat mobilya deseni arayışları Skandinavya ülkelerinde de yaygındı. Danimarka mobilya üretimi modernizm ile gelenekselliği, rahatlık ile estetiği iyi bir biçimde yakalamasıyla dünyaca ünlenmişti. Aynı Amerikalılar gibi kontrplak ve çelik borularla çalışan Arne Jacobsen'in "karınca" adlı sandalyesi Danimarka üretimi ilk seri sandalyeydi.

İsveç-İskandinavya mobilya tasarımının en ünlü markası şüphesiz İkea'dır. İkea ucuz ağaç, kontrplak ve ağaç kaplama malzemelerini kullanıyor, bunlar renkli bir biçimde boyanıyor ya da plastikle kaplanıyordu. İkea zamanında olduğu gibi bugüne kadar modern tasarımla ucuz mobilya üretimini birleştiren popüler bir marka olagelmiş ve bütün Avrupa'ya –hatta dünyaya- yayılmıştır. 1943'de Ingvar Kamprad tarafından kurulan İkea 1956'dan itibaren "İkea prensibi" olarak tanınan mobilyaların evde müşteri tarafından monte edilmesi uygulamasına geçmiştir. Sanayileşmenin görece geç başladığı İskandinavya ülkelerinde yeni desen tasarımlarında geleneksel halk sanatı ve biçimlerin yer alması ve bu özelliğin korunması söz konusuydu ve özellikle Skandinav seramik, cam, metal ürünleri,

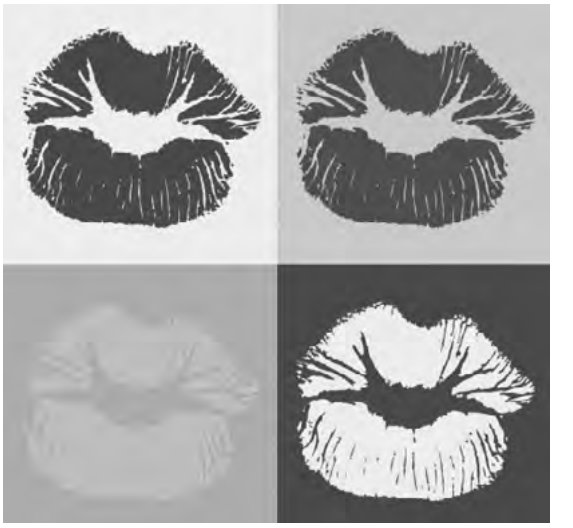

lambalar ve tekstil ürünleri bu özellikleriyle dünyaca ünlenmişti.

PopArt ve reklam

Reklam, her dönem zamanın ruhuna uygun olmalıdır. İki yönlü iletişimin bir ucunu reklamı üreten oluştururken, diğer ucunda reklamı algılayan oluşturur. Hollanda veya İsveç gibi bir dizi ülke geleneksel tasarım stüdyolarına devam ederken, Amerika, Fransa, Almanya gibi ülkelerde müşteri hizmeti, pazarlama ve tasarım olmak üzere iş bölümünün gerçekleştiği reklam ajansları kuruluyordu. 60'lı yıllardaki çok farklı dalgalanma ve etkiler –soğuk savaş, Vietnam savaşı, özgürlük hareketleri, kitlesel yürüyüşler, Mao'nun önderlik ettiği Kültür Devrimi, Hippi hareketi vs. vs.- gençlik kültüründe ve sanatta çokluğa yol açıyordu. Reklamda da değer yargılarının dönüşmesine yol açan bir yeni yönelim mevcuttu. 50'li yıllarda sadelik, düzenlilik, çalışkanlık, temizlik, tutumluluk, büyüklere saygı ve boyun eğiş gibi değer yargıları egemen iken, yeni nesil eğlence, kendi kaderini tayin, kendinden (bireysel) sorumluluk, doğal yaşam tarzı, doğa ve vücut kültürü, yeni spiritüalizm ve ekonomik bilinç gibi değerlere ilgi duyuyordu. Doğal olarak yeni değer yargılarına göre yeni ifade biçimleri de gelişiyordu. Amerikan yaşam tarzının ve PopArt'ın etkisi magazin, dergiler, televizyon programları üzerinden bütün dünyaya hızla yayılıyor, televizyon bu yayılmada en önemli araç olageliyordu. Televizyon aracılığıyla bir yanda örneğin Mexiko-City olimpiyat oyunlarının açılışı gibi canlı şov, spor ve dünya rekorlarının heyecanı; diğer yanda ise Napalm bombasıyla yanan insanların çığlıkları ve kitlesel hareketlere polisin vahşice saldırısının

görüntüleri evlere giriyordu. Bu resimler gençliği düşünmeye ve dünyadaki olan olaylara nasıl müdahale edebileceklerini tartışmaya götürüyordu.

Televizyon ve toplum üzerindeki etkisi ilk olarak 1964'de Amerika'da Marshall McLuhans adlı tanınmış bir teorisyen tarafından yayınlanan "Understanding Media – sihirli kanallar" adlı kitapta konu ediliyordu.

Televizyonla birlikte yeni bir kitlesel reklam aracı da yaratılmıştı. Renkli televizyonun piyasaya çıkmasıyla daha da renklenen reklam başlı başına bir sanayiye dönüşmeye başlamıştı. Örneğin Almanya'da 1956 yılında günde ortalama 6 dakika reklam yayınlanırken, bu yayın süresi 1962'de günde 20 dakikaya çıkmıştı. Başlangıçta henüz 50'li yılların stratejisi hakimdi ve merkezde ürün duruyor ve belirli bir atmosfer ve duyguyla bu ürün pazarlanıyordu. Örneğin Michel figürü araba lastiğinin artılarını anlatıyordu. Ancak giderek bu strateji değişti.

İyi bir fotoğrafçı olan Charles Wilp rahibelerin "Afri-Cola" içme zevkini fotoğraflamıştı. Hem rahibeleri reklam figürüne dönüştürme ve hem de onları kendinden geçmiş bir vaziyette gösterme suretiyle bir tabu kırılıyordu. Rahibelerin reklam figürü olarak kullanılması tepkiye yol açıyor, en hafif deyimiyle "yakışık almaz" bulunuyordu. Öyle ya da böyle Wilp dikkatleri üzerine çekmeyi başarmış ve reklamcı olarak ismi ünlenmişti. Bu bir başka yenilik daha getiriyor ve reklam tasarımına değer kazandırıyordu. Buradan esinlenerek 1963'te Almanya'da ADC (Art Director Club) her yıl yılın en iyi reklam ödülünü vermeye başladı.

Tüketim dünyasında pazarda müşteri için rekabet şiddetlendikçe reklamın önemi de artıyor ve buna bağlı olarak reklamın içeriği de değişmeye başlıyordu. Yeni stratejide artık merkezde duran ürün değil, tüketicide uyandırılan hayallerdi. Sigara reklamlarında örneğin "yeni dünyalar" yaratılıyor, hep iyi, güzel ve başarılı sonuçlar vadeden hikayeler anlatılıyordu. Bu hikayelerde anlatılan pazarlanan ürünün yararları değil, hoş ve eğlenceli bir yaşam tarzıydı. Özel olarak fütürist dekor ve tasarımların yaratıldığı bu tür reklam filmleri için çok para harcanıyordu. Milyonlarca doların harcandığı Coca-Cola ve Marlboro reklamları başlı başına bir efsane olmuştu.

Reklam ajanslarının çoğu genç tasarım elemanları iyi bildikleri alt kültürlerden konuları ve PopArtı reklama taşımışlardı. Renkli desenli afişler PopArt ile Grafitiye benzer ve belki de onun öncülü denebilecek desenlerin karışımıydı. Afiş sanatı gençliğin çok önemsediği, oda duvarlarını süslediği olmazsa olmaz türden külte dönüşmüştü. Bir taraftan gençliğin alt kültürü, onun idolleriyle beslenirken, diğer taraftan da gençliğin idolleriyle oynanıyor, komikleştiriliyor ve karikatürize ediliyordu. Marks'tan, Lenin'den, Mao Zedung ve Che Guevera'ya kadar devrimci kişilik, sembol ve değerler de kapitalist pazarlamacılığın nesnesine dönüşmüştü. Gençliğin kimi anti-kapitalist şiarları alınıyor ve kapitalizmin sıradan ürünlerinin pazarlanması için kullanılabiliyordu. Ancak tersi de oluyordu, gençlik de reklamların desen ve sloganlarını alarak onları değiştiriyor ve örneğin tişörtler üzerine basarak kullanıyordu.

Özetlersek, Pop-kültür, PopArt ile üst ve alt kültürler arasındaki kalın çizgiler silinmiş, yoksul ve zenginlerin modası en azından desen ve biçimde eşitlenmişti. Biçim ve desende fark ortadan kalkınca kalite ve "ayrıcalıklı"lığın göstergesi olarak markalar önem kazanmaya başlasa da, bir defa tasarlanmış desenlerin hızla yayılması ve yaygınlaşmasının önü artık alınamaz olmuştu. PopArt'ın en önemli özelliği de o güne kadar hiçbir sanat akımı açısından mümkün olmamış bir yaygınlık kazanması, insanların günlük yaşamının bir parçası olmasıdır. Sermayenin enternasyonalleşmesinin ve tüketim bağımlılığının kültür-sanat alandaki yansımasından başka bir şey olmayan Pop-kültür bu nedenle egemenliğini sürdürmekte ve aynı şekilde PopArt desen ve tasarımları hep yeniden gündeme gelmektedir. Uluslararası sermayenin egemen kültür ve sanatı olan Pop Kültür ve Sanatın içeriğinin tanımlanmasında son sözü PopArt'ın ünlülerinden Andy Warhol'a bırakalım:

"Her şey sanat olacak ve hiçbir şey sanat olmayacak, çünkü bence her şey güzeldir."

"Gelecekte herkes 15 dakikalığına dünyaca ünlü olacak." (1975)

"Tokio'nun en güzel şeyi Mc Donald's. Stockholm'un en güzel şeyi Mc Donald's. Florensa'nın en güzel şeyi Mc Donald'sdır. Peking ve Moskava'nın henüz en güzel şeyi yok." (1975)

5 Eylül 2011

BÜYÜK GÜN

Hüseyin KARTAL

Görüyorum ki
Hala aynı hayatın figüranlarıyız

İlmikler altında türküler söyleyip
Hala sloganlar atıyoruz
Ağız dolusu…
Görüyorum ki
Uslanmayacağız biz

Zamanın akışı
Ölülerimizin dehşeti
Hiç
Ama hiç korkutmamış bizi
Görüyorum ki
Tüm cephelerde sürüyor
Kavga
Ve yine bu gözlerden görmek istiyorum
O büyük günün
Sokakları sarsarak gelişini…

Karikatür: Mehmet BOĞATEKİN

DİL VE ANLATIM KUYUMCUSU:
HULKİ AKTUNÇ

Temel DEMİRER

"Hatırlanacak çok hüzünler bulacaksın,
Onların tohumunu havaya savurarak,
Uzun bir yolculuk yaratacaksın kendine,
Her şeyin, hiçbir şeyin yolculuğu…"[1]

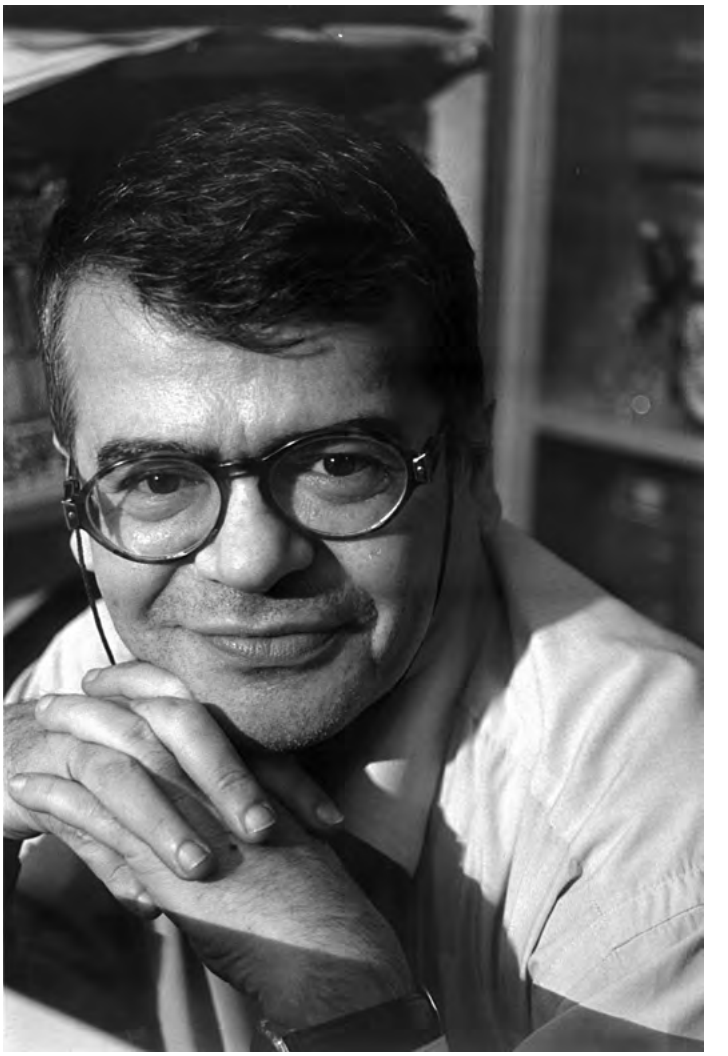

"Dil Kuyumcusu" olarak anılırdı; 16 yıl emek harcayarak 'Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü'nü dilimize kazandıran şair, yazar ve ressamdı; 1977'de 'Gidenler Dönmeyenler' ile TDK Öykü Ödülü'ne; 1980'de 'Bir Çağ Yangını' ile Abdi İpekçi Roman Ödülü'ne; 1990'da 'Bir Yer Göstericinin Hayatı' ile Yunus Nadi Ödülü'ne; 1995'de 'Istıraplar Ansiklopedisi' ile Cemal Süreya Şiir Ödülü'ne ve 2010'da da "Sönmemiş Dizeler"iyle hem Necatigil hem de Metin Altıok Şiir Ödülleri'ne layık görülmüştü…

Thomas Munzer'in, "İnsan olunuz, tanrı da tanrı olacaktır," deyişindeki gibi bir insandı; F. Kafka'nın, "Bastığın yerin iki ayağının kapladığından daha büyük olamayacağını anlamak ne büyük bir mutluluktur," uyarısını asla unutmadan yaşadı; sonra bir gün, 29 Haziran 2011'de bizi bırakıp gitti…

Refik Durbaş'ın, "62 yıla sığdırdığı yaşamı bir 'me-

rak' anıtı olarak edebiyat sözlüklerinde... Hikâye, roman, şiir, resim ve inceleme-araştırmadan oluşan bir 'merak'tı," diye betimlediği Onun adı Hulki Aktunç'tu…

* * * * *

O, 1949'da İstanbul'da dünyaya geldi. Kadıköy Moda İlkokulu'nda başladığı öğrenimini 1960-63 arasında Selimiye Askeri Ortaokulu'nda sürdürdü, ardından Kuleli Askeri Lisesi'ni bitirdi. Lisede okurken ressam Turhan Vecdi Karal'dan, resim dersleri aldı ve ilk kişisel sergisini 'Lacivert ile Bordo' adıyla 1965'te açtı. Resme ilgisini son günlerine kadar sürdürdü.

Liseden sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi; bu dönemde yazı çalışmalarına ağırlık verdi. 1968'de 'Yeni Ufuklar' dergisinde yazdıkları, bu dönemin başlangıcı sayılabilir.

1969-1972 arasında ise 'Meydan Larousse'ta redaktörlük yaptı. Bu kesit "sözlük" yazarlığının miladı oldu. Sonrasında da uzun yıllar sürecek reklam sektöründe çalışması başladı.

Resimden, şiirden ve edebiyattan kopmadan yaşadı…

Son kişisel resim sergisini 'Yoldaşım 40 Yıl' etkinlikleri kapsamında gerçekleştirdi.

* * * * *

"Sabahattin Ali'nin gerçekçiliği ile Sait Faik'in avangardizminin bir bileşimini oluşturmaya çalışan"[2] Hulki Aktunç yazarlık serüvenine ilişkin olarak şunları derdi: "Yirmi dilin konulduğu bir yerde (Kadıköy'de) büyüdüm ve dilin kendisi bana yazma isteği verdi…

Ben edebiyatta kendi kalbimin argosunu ortaya koymak istedim. O yüzden hikâye yazdım, şiir yazdım, roman yazdım, sözlük yazdım, denemeler yazdım.

Benim gördüğüm budur, çünkü edebiyat aslında kendisine yönelik bir argodur…"

"Ne yazarsam yazayım, 'bitti' demekte çok zorlanan bir yazarım ben. İnanamıyorum bir hikâyenin daha bittiğine. Hikâye benim yolumdur, evet, kişi niçin yürüdüğünü düşünür mü? Yolda attığı her bir adım, kişinin kişi olduğu için eylediği sayısız edimden biridir. Ben de hikâyeyi öyle yazıyorum. Hikâye vardır, olay onu yüklenir ve götürür. Hikâye vardır, onu da söz yüklenir ve sürdürür. Hiçbir yazar, ben ille birinci yolu ya da ikinci yolu seçeceğim, seçtim, başkasını yazmam, diyemez…"

Özgün bir üslup oluşturduğu edebiyata 1969 yılında yayımladığı bir öyküyle adım atan Aktunç, şiir, eleştiri, inceleme, roman disiplinlerinde de eserler üretti. Öykü, eleştiri ve incelemeleri 'Soyut', 'Yeni Edebiyat', 'Yeni Dergi', 'Papirüs' ve yönetimine de katıldığı 'Türkiye Defteri' dergilerinde yayımlandı.

Yazdıklarında tekniğe ve yapıya özel bir önem veren Aktunç, kendi kuşağını çevreleyen toplumsal sorunları konu edinirken simgelerle yüklü anlatımı, ayrıntıları ustaca kullanması ve biçim özellikleriyle farklılığını belirginleştirerek özgün bir üslup oluşturmayı başarmıştı. Duygusallığın ağır bastığı şiirlerinde özellikle sözcük seçimiyle dikkati çeken yazar, öykü ve romanlarında kişilerin farklı zaman kesitlerindeki yaşamlarını işleyen, olayları atlamalı kesitlerle, konuyu gizleyerek dolaylı biçimde veren bir üslubu yeğliyordu.

İlk romanı 'Bir Çağ Yangını', Füsun Akatlı'nın ifadesiyle "Bir özgürlük manifestosu" olarak karşılanmıştır. 'Güz Her Şeyi Bilir' adlı öykü kitabında ise alışılmış anlamda öyküden bir kopuşu gerçekleştirmişti. Bu özellikleri nedeniyle Aktunç, 'Güz Her Şeyi

YAPITLARI	
ŞİİR	Sır Kâtibi (1989)… Islıkla Tarihçe (1989)… Adresim Aynalar (1991)… Şarkılar (1992)… İnsan Aşklarının Külüdür (1993)… Istıraplar Ansiklopedisi (1994)… Bir Şeyin Varoluşu (1999)… Firak (Toplu Şiirler)… Sönmemiş Dizeler (2009)…
ÖYKÜ	Gidenler Dönmeyenler (1976)… Kurtarılmış Haziran (1977)… Ten ve Gölge (1985)… Bir Yer Göstericinin Hayatı (1989)… Güz Her Şeyi Bilir (1998)… Toplu Öyküler I-II (2003)…
ROMAN	Bir Çağ Yangını (1981)… Son İki Eylül (1987)…
DENEME	Erotologya (2000)… Aforistika (2001)… Bir Kadıköy Oğlu (2009)…

Bilir'i "Kendi yazdığı hikâyelerle bir hesaplaşma kitabı" olarak değerlendiriyordu.

Yapıtlarında argoyu otantik bir şekilde kullanan Aktunç'un dil üzerine çalışmalarının bir ürünü de "Ben edebiyatta kendi kalbimin argosunu ortaya koymak istedim" sözleriyle tanımladığı 'Büyük Argo Sözlüğü'ydü.

Hani Andreas Tietze'in, "Aktunç, bugün mevcut olan en büyük ve en iyi argo sözlüğünü ortaya koydu, açıklamalarındaki itina ve kaynaklardan verdiği misaller çok değerlidir," dediği…

* * * * *

Hulki Aktunç'un kuşları, kedileri, ağaçları, meyve çekirdeklerini güzelleyen yalın, hayatın anlamına dokunan yazıları kadar şiirleri de vardı…

Mesela Metin Altıok ile Behçet Aysan'ın anısına kaleme aldığı, "Bir kalem dikin toprağıma/ İki ucu da açılmış sipsivri/ Bir elime bir gece yapraklarına/ Bir kalem dikin toprağıma/ Tam da erken bahar vakti/ Azar da kök salar belki/ Elim gece yapraklarına/ Bir kalem dikin mezarıma/ Yan yana gelmemiş sözcükler var daha," diye haykıran 'Kalem Ve Toprak' başlıklı dizeleri…

Veya 1974 yılında 'Türkiye Defteri' dergisinde Ali Devran mahlasıyla yayınladığı 'Yarın Rüya Kitabı' başlıklı dizelerindeki toplumculuk gibi:

"Sabah kalktım da/ sanki gece./ İki yanım zelzele/ ve sersefil./ Hışım. Soğuk. Veznecibaşı./ Ardımda kara/ önümde al bir gece./ Basıp işe yürüdüm. Şimdi anlatsam da/ anlatmasam da/ işe yürüdüm ve baktım ki/ ardında kara ve/ önünde al bir gece/ fabrikanın.

Geçen günkü oylamanın,/ geçen günkü grev oylamasının/ ardında kara/ önünde al bir gece.

Zurnalar üflenirken/ tezgâhlar susadurur/ davullar dövülürken/ geçerken günler/ sağa sola devrilerekten/ tuttum ben rüya gördüm. (...)

Titreşmiştir pazılarımda:/ Bacaların, akaryakıtın, sanayi kayışlarının/ ve dönerbantların marifetlerini de/ bilirim.

Ve eylerim hoş kasketin aklını. Ve en çok haziranları severim/ bu yüzden/ O yar ile.

Elim fırdöndülerden, nişan yüzüğünden önce/ küreğe alıştığından,/ dizlerim pantolondan önce/ balçığa alıştığından,/ göğsüm uzun zaman/ kurşun dumanıyla ıslandığından,/ ve sevgili kafam/ fötr şapkaya hiç alışmadığından. (...)

Aşkın ve hıncın,/ yufkayüreklilik ve gaddarlığın,/ ufak bir çizik ve kanderyasının,/ iç soğukluğu ve hararetin,/ sevdanın ve yaltaklığın,/ duruluş ve çarpıntının,/ sermaye ve ücretli işin,/ sessizlik ve ateşlenmiş fitilin,/ gönül derdi ve pervasızlığın,/ artçılıkla öncülük ve suskunlukla hummanın,/ onların köhne zamanıyla/ bizim dumanı üstünde zamanımızın/ bir bir yazıldığı tomarlarla…"[3]

* * * * *

Tek sözcüğü boşa harcamadan yazan Onun ardından İbrahim Yıldırım, "Kırk ambar bir yazardı, her konuda bilgisi vardı. Olağanüstü bir edebiyatçıydı, hikâyeciydi"; Semih Gümüş, "Edebiyatımızın en sıra dışı yazarlarındandır. Edebiyata saygısı öylesine sonsuzdur"; Selim İleri, "Hulki Aktunç büyük bir dil ve anlatım ustasıydı… Edebiyatının dil ve anlatım kuyumcusu oldu," dediler…

Sennur Sezer'in, "Hulki hem şiirde hem öyküde Türkiye gerçeğini inceliklerle anlatan bir yazardı. 'Kurtarılmış Haziran', 15-16 haziran olaylarını en artistik anlatmış belgedir. Onu bir haziran günü kaybetmek beni çok sarstı," diye betimlediği Onun ölüm(süzlüğ)üne ilişkin olarak Rıza Kıraç'ın düştüğü notta şuydu: "Hulki Aktunç'un masasında daha çok şiir, öykü, roman vardı bitmeyi bekleyen. Heyecanını hiç kaybetmedi, ciddiyetinin ardındaki muzır çocuğu görmemizi istedi. Bizi hüzünlendirdi ama daha çok, 'Durun, bir de buradan bakın dünyaya' derdi."

Gerçekten de "Aktunç, yazma çizme işini 'Ölümden bir şeyler kopartmaya çalışmak' olarak tanımlıyordu. Masasında yazı, öykü, roman taslakları vardı, çekip gitmek için çok erkendi daha. Etkin ve yaratıcı okur kavramını önemseyen, metninin anlamını, esnek içeriğini okurla birlikte zenginleştirmeyi amaçlayan bir yazardı. Çok satar ve star olmak umurunda değildi.

'Sanatçının bilinçle yaptığı iş, gerçekliğin bir kısmını alıp çıkartmak, yansıtmak ve mümkün olduğunca yorumlamak' olmalıydı. Bir dil ustası, titiz bir dil işçisi olarak içeriği kof yapıtlarda dilin de çürümüş olduğu gerçeğine işaret ediyordu. Rıza Kıraç'la yaptığı "Yoldaşım Kırk Yıl" başlıklı nehir söyleşide, 12 Eylül sonrası bir akıl yarılması yaşadığımızı, bunun günümüzde de devam ettiğini, düşünce ve dildeki yarılmaların toplumu kavga ve ölümlere sürüklediğini söylüyordu.

Sosyopolitik olguların yatay ve dikey çelişkilerle biçimlendiğini, dikey çerçevede emek sermaye çe-

lişkisi, yatay olanın da ise sömürüyü gizlemek ve hedef saptırmak için egemen güçlerin yarattığı gereksiz sorunlar olduğu görüşündeydi."[4]

Evet, Eray Canberk'in ifadesiyle, "Bir Kadıköy'oğlu"nu yitirdik! Hulki Aktunç hikâye, roman, şiir, deneme, sözlük gibi ürünleriyle edebiyat verimi açısından bizim XIX. yüzyıl yazarlarımızın günümüzdeki temsilcisi gibiydi" ve yine Onun hakkında, Mustafa Öneş, "O, çok zekiydi. Sertti, prensiplerinden ödün vermezdi"; Doğan Hızlan da, "Okuduklarının etkisinde kalmakla, onu okuyup özümseme, yeniden yaratma arasında büyük fark vardı, Hulki Aktunç, o farkın sırrını bilenlerdendi. Dünyaya, türlere geniş açıdan bakar, dil araştırmalarının sonucunda da genel dile özel bir lezzet katardı," diye eklerdi…

* * * * *

Diyeceklerimi toparlıyorum:

Aktunç bir şiirinde "Bir kalem dikin mezarıma/ Yan yana gelmemiş/ Sözcükler var daha" demişti; Cemal Süreya'nın, "Ölüyorum tanrım/ Bu da oldu işte./ Her ölüm erken ölümdür/ Biliyorum tanrım./ Ama, ayrıca, aldığın şu hayat/ Fena değildir.../ Üstü kalsın..."; Murathan Mungan'ın, "Ölümün mevsimi yoktur," dizelerini anımsatırcasına…

Ya da Ahmet Soner'in, "Onat Kutlar'ın bir şiirinde sorduğu soruyu sen de bilirsin: 'Ne kalacak bizden geriye?' Senden geriye kalanları sayıyorum şimdi: Gidenler Dönmeyenler, Kurtarılmış Haziran, Bir Çağ Yangını, Ten ve Gölge, Son İki Eylül, Bir Yergöstericinin Hayatı, Islıkla Tarihçe, Adresim Aynalar, Şarkılar, İnsan Aşklarının Külüdür, Istıraplar Ansiklopedisi, Güz Her Şeyi Bilir, Sır Katibi, Sönmemiş Dizeler ve BÜYÜK ARGO SÖZLÜĞÜ..." saptamasındaki gibi…

16 Ağustos 2011 13:39:28, Çeşme Köyü.

NOTLAR

[1] Ülkü Tamer, Varlık, 1 Ağustos 1969.
[2] "Kalbinin Argosunu Yazdı", Taraf, 1 Temmuz 2011, s.16.
[3] Türkiye Defteri, No:14, 15, 16, Aralık 1974, Ocak, Şubat 1975.
[4] İnci Aral, "Hulki Aktunç'a Veda", Cumhuriyet, 5 Temmuz 2011, s.16.

✶

Karikatür: Levent UĞUR

Sevgili okurlarımız, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde her türlü asimilasyona, baskıya, katliama ve soykırıma rağmen Türk ulusu dışında değişik ulus ve milliyetler yaşamaktadır. Bazılarının ulusal varlıkları ortadan kaldırılmış, çok küçük azınlıklar konumuna düşürülmüştür. Güney Dergisi olarak bu gerçeğin bilince çıkması ve değişik ulus ve milliyetlerin daha görünür kılınması için bugüne kadar Türkçe dışında ürünlere yer vermeye çalıştık. Bundan sonraki sayılarımızda da zaman zaman "Halkların Dilleri" bölümü altında yaşayan bu dillerde ürünlere yer vereceğiz. Bu sayımızda Ermenice ve Lazca'ya yer verdik.

GÜNEY

Munzur'un Ozanı Hagop Mıntsuri

Pakrat ESTUKYAN

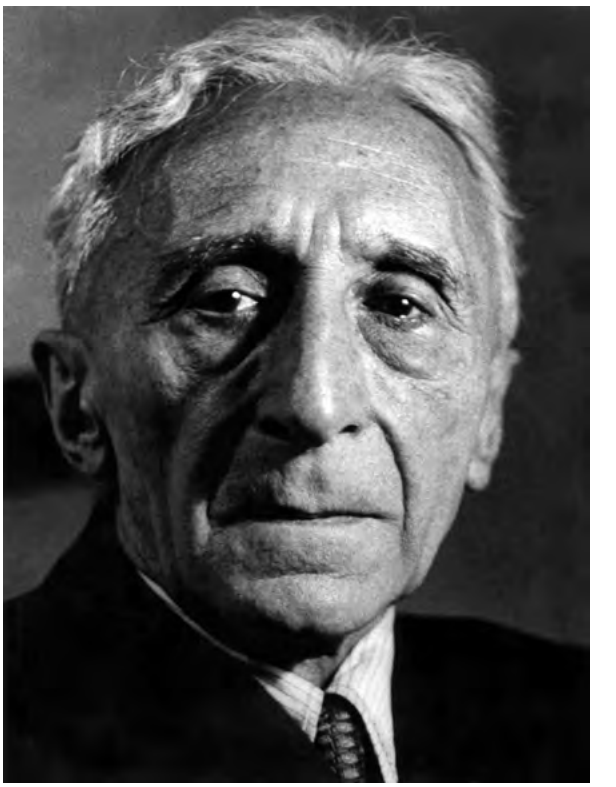

Hagop Mıntsuri

Kimi yaşamlar, kaderin ilginç kurgulamalarıyla, yaşadıkları dönemin, o döneme damgasını vurmuş olayların simgesi haline gelirler. 1915 Ermeni soykırımının anısına Fransa'nın başkenti Paris'e dikilen anıtın bir Gomidas figürü olması tesadüf değildir.

Ermeni taşra edebiyatının çağdaş temsilcilerinden, öykü yazarı Hagop Mıntzuri (Hagop Demirciyan) de yaşadığı zaman diliminin, o dönemin sosyal karmaşasının simge isimlerinden biri. 16 Ekim 1886 yılında Erzincan'ın İliç kazasına bağlı Küçük Armıdan (bu gün Armutlu) köyünde, çiftçi bir ailenin çocuğu olarak yaşama katıldı. Dönemin tüm Ermeni tarım emekçileri gibi, Demirciyan ailesinin erkekleri de, ağır vergi yükünü karşılayabilmek için gurbette çalışmak zorundaydılar. Bu zorunluluk küçük Hagop'a İstanbul'da okula gidebilme imkanı sağladı. Beşiktaş, Sinanpaşa camii avlusundaki ekmek fırınında çalışan babası İknadios, oğlunu da beraberinde İstanbul'a getirmiş, Galata'da Getronagan okuluna kaydettirmişti. Yılın 9-10 ayını gurbette, 2-3 ayını memlekette geçirmek üzere tasarlanan gurbetçi yaşamı, okuldaki başarısı, Getronagan'dan sonra Robert College'e gitmesini de sağladı. Eğitimini tamamladıktan sonra, 1907'de köyüne dö-

nen Mıntzuri, çiftçiliğin yanı sıra, öğretmenlik de yaptı. Yıllar sonra, kendisiyle yapılan bir söyleşide "tüm Fransız ve Rus edebiyatını o yıllarda köyümde okudum" diyecekti. Bademcik ameliyatı olmak için geldiği İstanbul'da, dönemin Ermeni yazarları ve aydınlarıyla da tanışma imkanı bulmuş oldu. Bu tanışmaların, oluşturulan dostlukların ve kurtulduğu bademciklerinin mutlu coşkusunu yaşarken patlak veren 1. Dünya savaşı, yaşamını alt üst etti. Gemi seferleri iptal edilmiş, yollar tamamen kapanmıştı. (O dönemde İstanbul'dan Erzincan veya Sivas'a ulaşım için Giresun'a kadar gemi yolculuğu yapmak gerekiyordu). Zorunlu olarak kaldığı İstanbul'da, gayet iyi bildiği fırın işçiliğini sürdürdü. Kısa bir süre sonra fırının üretimi de orduya bağlandı. Askerler her gün günlük tayını almaya geldiklerinde aklında hep aynı soru vardı; A caba benimkilere de ekmek veren biri var mı?"

Hagop Mıntsuri'nin yaşamında mutlak bir kırılmadır bu. Geride kalan eşi ve üç çocuğunu bir daha göremedi. Onları bulmak uğruna yaptığı tüm girişimler sonuçsuz kaldı. Nahiye merkezine çektiği sayısız telgrafların sonuncusuna gelen yanıt her şeyi açıklıyordu; "Semt-i meçhule gönderildiler".

İstanbul'da kurduğu yeni yaşam, yeni görevler, yeni sorumluluklar yüklemekteydi omuzlarına. Tekrar evlendi, tekrar baba oldu. Geçindirmesi gereken bir ailesi vardı artık. Ancak yitirdiklerini asla unutmadı. Onlarla bağını edebiyat yoluyla korudu yaşamı boyunca. Yazdığı sayısız öykü, memleketi Erzincan'a, köyü Armıdan'a aitti. Halkını yazdı, memleketinin insanını. Munzur dağlarının eteklerinde kendilerince bir yaşam süren, değer yargıları, inançlar, masallar efsaneler üreten Kürtleri, Ermenileri, Zazaları, Türkleri, Alevileri, Kızılbaşları, Müslümanları, Hıristiyanları, Şemsileri yazdı. Kemahlıları, Suşehirlileri, Gürünlüleri, Zaralıları, Arapgirlileri, Çemişgezeklileri yazdı. Çobanları, çiftçileri, pehlivanları, keşişleri, dedeleri, seyitleri, gelinleri, dulları, donsuz oğlanları, baldırı çıplak dilencileri anlattı öykülerinde. Hayattayken yayınlanan kitapları "Mavi Düş" (1958), "Armıdan" (1966) ve "Turnam Nereden Gelirsin" (1974) başlıklarını taşıyorlardı. "İkinci Evlilik" ise Hagop Mıntsurinin ilk ve tek roman denemesi oldu. İstanbul'a dair tanıklıkları ise "Yaşadığım Yerler" adı altında derlenip, ölümünden sonra basıldı. Bu son eseri Silva Kuyumcuyan'ın çevirisi ile Tarih Vakfı tarafından "İstanbul Anıları" adı altında yayınlandı. Mıntsuri'nin diğer kitaplarından yapılan

seçkiler ise "Fırat'ın öte yanı", "Atina Tuzun Var Mı" Aras yayıncılık tarafından yayınlandı. Yaşamı boyunca iç dünyasında köyünün insanlarıyla yaşayan Mıntsuri en yakınları tarafından dahi doğru algılanmadı. Aile bireyleri bile, İstanbul'a sırtını dönüp yaşam pınarını Munzur'un dağlarında bulan bu küskün dervişi küçümsediler. Hatta ona değer veren dönemin aydınlarını bile yadırgadılar, "ne buluyorlar bu Erzincan dağlarından başka şey bilmeyen ihtiyarın sohbetinde" diyerek küçümsediler.

Մեր Յակոբ Մնձուրի

Կան կեանքեր, ապրումներ, որոնք ճակատագրի տարօրինակ դիպուածներով կը դառնան իրենց ապրած ժամանակահատուածի խորհրդանիշերը: Պատահական չէ որ Հայոց ցեղասպանութեան 90 ամեակի առթիւ Փարիզի մէջ տեղադրուած յուշարձանը կը մարմնաւորէ Կոմիտաս Վարդապետի կերպարը:
Հայ գաւառի գրականութեան արդի ներկայացուցիչներէն Յակոբ Մնձուրի (Յակոբ Տէմիրճեան) խորհրդանշան մը եղաւ իր ապրած շրջանին համար: Որպէս հողագործ ընտանիքի մը զաւակ՝ ծնած էր 16 Հոկտեմբեր 1886-ին Երզնկայի Փոքր Արմտան գիւղը: Արեւմտեան Հայաստանի բոլոր հայ գիւղացիներու նման Տէմիրճեաններն ալ ծանր հարկերը հատուցելու համար սպիպուած էին պանդխտութեան ճամբան բռնելու: Դեռատի Յակոբն ալ հօրը Իգնատիոսի, մեծ հօրը եւ հօրեղբայրներուն ընկերակցութեամբ եկաւ Պոլիս ու արձանագրուեցաւ Ղալաթիոյ Կեդրոնական Վարժարանը: Աւելի վերջ յաճախեց նաեւ Ռումէլիհիսարի նշանաւոր Ռապըրդ Քօլէժ Ամերիկեան դպրոցը: 1907-ին ուսումը աւարտելով վերադարձաւ գիւղ: Ամուսնացաւ եւ երեք զաւակներ ունեցաւ: Հողագործութեան կողքին կը զբաղուէր նաեւ ուսուցչութեամբ: Տարիներ եղաք իր հետ կապարուած հարցազրոյցի մը ընթացքին պիտի յայտնէր թէ ահա այդ տարիներուն, ծննդավայր գիւղին մէջ բնագիր լեզուով ընթերցած էր ամբողջ ֆրանսական գրականութիւնը: Մինչ այդ ինք եւս գրական փորձեր կ'ունենար: Յակոբ Մնձուրի կը տառապէր նշնգեղներու բորբոքումէ: Որոշեց Պոլիս երթալ ու ազատուիլ այդ տառապանքէն: Պոլիս երթալը նաեւ առիթ պիտի սպեղծէր հայ գրողներու հետ հանդիպելու: Չէր գիտեր որ վրայ պիտի հասնի Ա. աշխարհամարտը ու եր դարձի ճանապարհները պիտի փակուին առյաւէտ: Ակամայ գործի լծուեցաւ Սինանփաշա փուռին մէջ, որուն ամբողջ արտադրութիւնը տրամադրուած էր բանակին: Ամէն անգամ որ զինուորները կու գային օրուայ հացը սրանալու, ան կը խորհէր «իմիններուս ալ հաց տուող կա՛յ արդեօք»:
Պատերազմը աւարտեցաւ, զինադադար հրչակուեցաւ, բայց Երզնկայի ճամբան շարունակեց փակ մնալ Մնձուրիի դիմաց: Իլիչի գաւառապետին ուղղած բոլոր հեռագիրները անպատասխան մնացին: Վերջին փորձէ եղաք սրացաւ «անյայտ տեղ ղրկուեցան» (սէմթ ի մէչհուլէ կէօնդէրիլմիլէր) դժբախտ պատասխանը: Ի զուր մնացին կին եւ երախաները գտնելու բոլոր փորձերը:
Կրկին ամուսնացաւ, կրկին ապրեցաւ հայր ըլլալու ուրախութիւնը: Բայց կեանքը յստակօրէն բաժանուեցաւ երկուքի: Ներկայ կեանքին մէջ տարաւ ընտանիքի մը պատասխանատուութիւնը: Իսկ անցեալ կեանքի սրբութիւնները քանդակուեցան իր գրականութեան վրայ: Բացարձակապէս չգրեց այսօրուայ ու ապագայի մասին: Այլ պատմեց իր հարազատ ժողովուրդի, իր հայրենի երկրի վկայութիւնները:
Պատմուածքները հաւաքեց երեք հատորներու մէջ: «Կապոյտ լոյս» (1958), «Արմտան» (1966) եւ «Կռունկ Ուսքի կու գաս» (1974): Ունեցաւ նաեւ վէպ մը «Երկրորդ ամուսնութիւն»: Իր պատմուածքներուն մէջ խօսեցաւ Մնձուրեան լեռներու լանջերուն ապրող հայերու, քուրդերու, զազաներու, թուրքերու, ալեվիներու, գըզըլպաշներու, մահմէդականներու, քրիստոնեաներու եւ արեւապաշտներու ապրումները: Կամախցիները, Սուշէհիրցիները, Ջարացիները, Չէմիշքէզէքցիները, Արաբկիրցիները պատմեց: Եթէ Իսթանպուլը պատմեց, Իսթանպուլի մէջ Երզնկացին, Սեբաստացիները պատմեց: Ցեր մահու հրատարակուեցաւ «Տեղեր ուր ես եղել եմ» գիրքը, որ Սիլվա Գույումճեանի թրքերէնի թարգմանութեամբ լոյս տեսաւ «Իսթանպուլի յուշեր» անունով: Աւելի եղաք Արաս հրատարակչատունը Մնձուրիի գիրքերը թրքերէնով հրատարակեց «Ֆըրադըն Էօդէ Եանը» եւ «Աթինա Թուզուն Վար Մը» անուններով: Յակոբ Մնձուրիի պատմապալից կեանքը աւանդուեց 1978-ին, Իսթանպուլի մէջ:

Բագրատ Էսդուքեան

GOLA-Der Sunum ve Söyleşi -NOTLARI-

Konu: A - Bilinçlenme Süreci olarak LAZURİ ALFABE Öğrenimi

Selma Kociva

LazAlfabesi ile yazılışı	*Türkçe anlamı*	*Türkçe karakterle*
biçi	delikanlı	biç'i
k̓inçi	kuş	k'inçi
p̆ip̆ila	çekirdek	p'ip'ila
m3udi	yalan	m3udi
ʒari	su	3'ari
xami	bıçak	xami
t̆axa	güya	t'axa
žabuni	hasta	zabuni
qurzeni	üzüm	urzeni

I- Şk'u Lazepe do Lazuri Alfabe

Lazuri onç'aru muşeni domaç'it'es ?

Ma na mşun, Liseşa na idu Lazepe nena nişite onç'aru guri konuzut'es.

3'ana otxene3'i (80 li yıllar) şik'ule ma ti Lazuri manç'aruk'o bit'urt'i.

Himdora mamgurale bort'i do Almanias psk'udurt'i.

Turkuli do Almanuri Alfabete nena şk'uni Lazuri va manç'aru.

Manebrape şk'imi Lazuri var uşk'urt'es.Lazuri na bisinapare miti var miyonurt'u. Nena şk'imi gomoç'ondrasen ma bit'urt'i, maşk'urinet'u.

Lazuri va mç'ara na , gomoç'ondrasen na bit'urt'i 3'anape ort'u.

Ham şk'urinate ma xvala var bort'i. Ukaşxe na koxobo3'oni.

Ham mteli nosoni Lazepeşi şk'urina ort'u.Mendra bort'itu edo Lazona mak'omadet'es. Nana-Nena na bisinapaten miti va miyonurt'es.

Umiteli Lazepe bort'itu, ma na mşun.

Meç'itxupe:

1- 3'ana 1984 i - Lazuri Alfabe- :

Almanuri Universitepeşa bulurt'i do Lazuri Nç'aralepe ok'obiğamt'i. Manjura

Nena-kçinape şk'ala, etnologi na ort'u *Wolfgang Feursteini* Xoca biçini. Him jur

Lazi tişineri elak'ateri *Lazuri Alfabe* taslağı doxaziru dort'u. *Fahri Kahraman Lazoğli* Xoca şk'uni haşote biçini.

Fahri Xoca, *Fexri Mtanebiva* elaçama yoxote leksepe(şiirler) nç'arumt'u. *'Maçaye Gzamşine'* yoxo

cedveri şiiri muşi mazirusi, ma ti Lazuri Nenate şiiri onç'aru komobiç'i. Lazuri Mç'araloba enogi Fahri Xocaşa maz'iru.

W. Feurtein Xoca do manebrape muşi ma ti kelebak'ati. *Lazuri Alfabe parpali 1* yoxo cedveri ar do3'ulva nç'arelina kogamobiğitu. '*Lazebura* Çalışma Grubu' yoxo na cebodvitu ok'oxunaşe şk'uni ar ağani gza kocemodgines :

Lazuri Nena do Kulturaşi Noderi.Haşote şk'u Lazepe şeni ar peleri ora komoyiç'u. Şk'u Lazepe, himdora ham dulyaşi monk'anoba va mişk'ut'es.

2- Nana-Nenate muşeni mç'aritu ?

Ma do Almanias na sk'udurt'u manebrape şk'imi Lazona mak'omadet'es.

Lazuri na bisinapaten miti va miyonurt'es. Na mşunan dest'anep domanç'arek'o bit'urt'itu.

Almanias psk'udurt'itu, Univeritepe bit'urt'itu. Nenape do kulturapeşi

monk'anoba kodobiguritu. Haşote Lazuri Nenaşi becit'oba koxobo3'onitu.

Himora, Nandidi şk'unişi nenate onç'aru şeni enogi Korturi Alboni (Gürcü alfabesi) na dobiguritu 3'anape ort'u.

Korturaşi sinorepe ceğoberi na ort'u otxene3'i 3'anape.

Lazuri Nena muperi ar nena oren, cebinç'itxitu.

Huşa ham nenate mipe nç'aru do muperi nç'aralepe gamiğes?

Na va mişk'ut'es ar ora.

3- Lazuri Alfabe muç'ote goyinbu?

Almanya na gamobiğitu *Lazuri Alfabe* P'olişa komobonjğonitu.

Himora xelk'i şk'uni hast'eri dulyapeşa aşk'urinet'u. Alfabe şk'uni soba na

dolot'oçes ti bognitu.

Mara,Lazuri oxorz'alepe t'obaşa, porçaşi paket'i meşk'adveri na moğes

ti bognitu. Leba leba, Lazonaşi mteli op'ut'epeşa (çoyepeşa) na iğes, Lazuri

tişinerepe ceket'i cebi *Lazuri Alfabe* dolodveri na gulut'es ti bognitu.

Ar jur 3'ana doloxe, *Lazuri Alfabe* şa na var ognu va dosk'udu. Şk'uni st'eri

onç'aru guri na uğut'es, mteli Lazeepe onç'aru komiç'u.

Aşi 3'ana Alfabeşi goyonbuşi ora miğut'es.

Otxene3'i do vit'i (90) şi 3'anaşa.

4- Lazuri Alfabe te şk'uni şeni muperi ar ora dogutu?

Lazuri Alfabete na go3'omadves dido becit'i meç'itxupe:

- Şk'u mi borertu?
- Nena şk'uni nam nenape numgvas?
- Xelk'i şk'uni muperi tarixi uğun ?
- Xelk'epeşi tarixi mona domogures?

İrote ocağı şk'uni na isinapinen, *Lazepeşi meç'itxupe* gamasvaru şeni ar ora kodogutu. Ar şk'unebura na bu3'omert'itu, *Nana-nena* komiğurt'es.

Lazepe *Guney Kafkasuri* ar Xelki ort'u.

Huşa unç'aru şuri na şinaxu Nena şk'uni *Lazuri,*

Korturi, Svanuri, Margaluri
numgvat'u. Na va mişk'ut'es ar tarixi komiğut'es.

Haşote, *ora otxene3'i do vit'i* (90 lı yıllar) 3'anape kodogutu.
Lazuri onç'aru şeni gza na cebgutitu aşi 3'ana diyu dort'u. Şk'imi st'eri Almanias Universitepe na it'urt'es mamguralepe biçini.

Koluni Nena-Kçina Fakulte na it'urt'u Art'aşenuri Nenakçina oxorz'a do cuma muşi.Aşk'va xvala var bort'i :

Şk'imi st'eri Lazuri meoroperi a cur şuri kobz'iri dort'u.

Uk'aşxe ar ok'oxunaşe şik'u Lazepe dobiyitu.
W.Feurteını Xoca şk'ala Kaçkari Kultura Derneği kocebdgitu.
3'ana otxene3'i do vit'ojur. (92)

II- LAZONAşa na mulut'u mesaji :

Fahri Lazoğli Xoca, Arkabi xet'u do şk'u Lazepe şeni nç'arumt'u. Lazuri Mç'araloba (Edebiyat) enogi himuşa maz'iru. Himuşi şiirepe maz'irusi, ma ti , nena şk'unite şiiri onç'aru komobiç'i.

Na mç'ari şiirepe mektubi şk'ala bunjğonamt'i. Ar jur sum tuta şik'ule şiirepe şk'imi na va mo3'ondrun, na munyams mutu koni dominç'aramt'u. Haşote ma, Lazuri onç'aru momanz'inet'u.Vit'i 3'ana şik'ule ham şiirepe 'Nena Murun3xi' yoxo na cebodvi nç'areli gogamobiğitu.

Fahri Lazoğli Xoca, Lazona sk'udurt'u do xvala na var oret'u komişk'ut'es.
Arkabis, nena şk'unite onç'aru guri na uğun ağani Lazepe moyirdet'es.

III- Tiblisişa na epçopit Mesaji :

Korturaşi sinori p'ri goyin3'u, 3'ana otxene3'i do şk'it'i (87) ar almani xoca, Dr. Jop'i Tiblissişa mulurt'uşa, hekoni Akademi, tarixi na dvoguramt'u xoca *3'ate Ba3'aşi* dominç'aru. Uk'aşxe hikole Korturi Albonite Lazuri Alfabe do himute nç'areri curene3'i do vit'i (50) svara komvonjğones.

Kortura na gamiğes *'Mç'ita Murun3xi'* do manjura Lazuri Nç'arelepe
W. Feursteın Xoca idusi komoğu. Korturi Albonite Lazuri na nç'arumt'es haşote leba leba koxobo3'onitu. 3'anape ogine Meleni Sarpi Lazuri na dvoguramt'es, *İskender 3'it'aşi* muelimi nişi na ort'u, haşote kodobiguritu.

Kortura k'ale Megrelepe na sk'udunan, margaluri, nena şk'uni Lazuri zade na
numgvas oxobo3'onitu. Mok'vateri tarixi şk'uni m3ika m3ika dobiguramt'itu.

Haninepe dobiguriti Lazuri Nenate onç'aruşi monk'anoba koxobo3'onitu.
Haşote Lazuri onç'aru ar didi dulya domayes do, osk'edinu şk'uni na
meyonkturasen ar gza domayes:

Lazuri Nena do Kulturaşi Noderi, mukuti na momanz'ines ar peleri dulya domayes.

Gamapatxuri :

Aşk'va komişk'ut'es:

- Nana-Nena şk'uni Lazuri, oxori na molvokaçes, mektebi na va domogures, ar elankaleri Nena ort'u.

- Birapa,dest'ani, p'aramit'i şk'uni elaşinaxoni ort'u.

- Lazepeşi Tarixi, mektebepe va domogures. Tarixi şk'uni doguroni bort'itu.

- Şk'uni xvala var, mteli Xelk'epeşi Nena do Kultura mok'vateri mobirditu.

- Unç'aru ar Nena huyneri ndğa, va naxondinen, komişk'ut'es.

- Lazuri Alfabe şk'ala Lazepe şeni ar ağani peleri ora kodogutu.

16 Mayisi 2011 , Kadıköy

Komünist kardeşimizin ruhu içi el-Fatiha?

Gülbeyaz DEMİRCİ

Mihri Belli yoldaşımızın cenazesi 18 Ağustos Perşembe günü saat 17.00'deŞişli Camii'nden, Feriköy Mezarlığı'na kaldırılacaktır. Cenazeye katılmak için Emekçi Hareket Partisi İstanbul İl Örgütü'nde 16:15'te buluşuyoruz. (www.ehp.org.tr)

Düşünün bir… Hayatınız boyunca sosyalizm adına mücadele edeceksiniz. Bu uğurda işkencelerden geçip, defalarca ölümle burun buruna geleceksiniz. Hayatınız boyunca kapitalist sisteme, bu sistemin sıkı sıkıya bağlı olduğu feodal inanışlara karşı mücadele edeceksiniz. Hayatınız boyunca birçok insanı, doğru ya da yanlış olduğundan bağımsız olarak savunduğunuz görüşlerinizle etkileyeceksiniz. Ve artık böylesi hareketli, fırtınalı bir yaşamın sonundasınız. Günü gelip öldünüz. Öldüğünüzde, hayatınız boyunca savunduğunuz bütün doğrularınıza ters bir şekilde uğurlanacaksınız toprağın altına.

Mihri Belli'nin ölümünde olduğu gibi.

Mihri Belli, ABD'de öğrenim gördüğü sırada tanıştığı Marksist devrimcilerden etkilenerek çıkıyor dönemin siyasi sahnesine. 1940'lı yılların ortasında Yunan iç savaşında devrimci saflarda savaşıp döndükten sonra, 1951 tutuklamalarında hapse atılıyor. 68 kuşağı devrimci gençliğine önderlik edenlerden birisi de aynı zamanda… Sonrası, sürgünler, tutuklamalar, suikastlar… Bu şekilde geçmiş 70 küsur yıllık bir hayat.

Bu mücadele yılları içerisinde Mihri Belli politik olarak, Milli Demokratik Devrim tezi, ulusal sorundaki görüşleriyle dikkat çekiyor en çok. Fakat bu görüşleri onun ulusalcı ve orta yolcu çizgisini ortaya seriyordu aslında. Nitekim hayatı boyunca ateist olarak yaşayan ve bunu açıklamaktan çekinmeyen Mihri Belli'nin, vasiyetinde belirttiği "Halkımın gömüldüğü gibi gömülmek istiyorum" duygusallığında da bu orta yolcu nitelik ortaya bir kez daha serildi.

Mihri Belli'nin bedeni Şişli Camisinde kılınan cenaze namazının ardından sloganlar eşliğinde Feriköy Mezarlığına gömüldü. Yani Mihri Belli, camide, musalla taşı üzerinde imanın arkasında saf tutan binlerce kişinin (bunların önemli bir çoğunluğu kendini sosyalist/devrimci diye tanımlıyor) kıldığı cenaze namazının ardından, imam "merhumu nasıl bilirdiniz?" diye sorup yanıtını aldıktan ve haklar helal edildikten sonra gömüldü.

Mihri Belli'nin cenaze töreni ile ateistlerin nasıl gömülmesi gerektiği konusundaki tartışmayı yeni-

den alevlendirdi. Bu durumu savunanların görüşleri bu minvalde: "Bu halkın içerisindeyiz, bir parçasıyız. İnansak da inanmasak da kültürel olarak Müslümanız.(abç) Bu coğrafyanın devrimcisiyiz. İnançsız da olsa devrimciler halkın hassasiyetlerini, geleneğini anlamak durumunda. İnsanların inançları çerçevesinde gömülmesi gerekir. Başka türlü vasiyet olursa, o vasiyeti de yerine getirmek lazım. Vasiyet etmemiş arkadaşlarımızınsa ailesinin onayıyla camiden veya cemevinden defnedilmesi gerekir. Ama sosyalistlerin kendilerine ait bir anmayla da bunu pekiştirmesi bizim anladığımız yoldur."(Alper Taş / ÖDP Gen. Bşk.)

Yani sosyalistlerin ölü bedenleri "halkımızın hassasiyetlerine" göre işleme tabi tutulacak, ondan sonra da yaşamlarına uygun olarak "kendilerine ait bir anmayla da bunu pekiştirecekler". Çok sık tekrarlanan bir şey "halkımızın hassasiyetleri" filan. Peki tüm yaşamı ve bu yaşama uygun olarak yaşama veda edişimizde tutarlı olmak önemli değil midir? Peki devrimcilerin, ateistlerin hassasiyetleri ne olacak. Bizce bunlar da oldukça önemlidir. Önemli olan savunduklarınızı yaşamınızın her alanında, öldükten sonra dahi yaşatabilmemiz, ölürken de, öldükten sonra da duruşumuzla, çizgimizle sisteme ve onun ayakta durabilmek adına sıkıca sarıldığı feodal geleneklere başkaldırmamızdır. Önemli olan ölürken de devrimci olabilmektir.

Oysa giderayak halkın değerlerini öne sürerek, belki de son demde halkın sempatisini kazanmak adına "halkımın gömüldüğü gibi gömülmek istiyorum" demek demagojiye sarılmaktan başka bir anlam ifade etmez. Kaldı ki bunu "halkımızın hassasiyetleri" diyerek savunmak ve üstüne üstlük "sosyalist hareketin durumu ortada. Her şey bitti de krematoryumu tartışmamız mı kaldı?" diyerek sosyalistlik adına halkın gerici yanları ile uzlaşmak, buna ses çıkarmamak, halkı ileriye taşımak yerine onun gerici yanlarını sahiplenmek kendine sosyalist diyenlerin sosyalist kültürü ne kadar benimseyebildiklerini gösteriyor. Sosyalistler neyi savunacaklar? Halkın ideolojisini mi? Yoksa kendine sosyalist diyenler, devrimciler işçi sınıfının, halkın gerici kültürüne karşı amansız bir mücadele mi yürütecekler. Elbette devrimcilerin işi ileriyi savunmak, zor olsa da insanları ileriye doğru taşımak, değiştirmektir. Diğerine devrimci siyasette kuyrukçuluk denir…

Hayatını devrime adamış ve bu uğurda ölmüş olan Rus şair Nikola Vaptsarov öldürülmeden birkaç saat önce yazdığı son şiirinde ölüm hakkında şu dizeleri yazmıştı: "Kavga amansız ve katı./ Kavga, dedikleri gibi destansı./ Ben düştüm. Yerimi başkası alacak… o kadar./ Burda, bir kişinin lafı mı olur?" Bir devrimcinin tam da "bu kadar yalın ve akla yatkın" bir ölüme, kutsallaştırılmayan bir ölüme ihtiyacı vardır.

Aziz Nesin, Can Yücel, Turan Dursun… Aklıma ilk olarak gelen bu isimler önceden vasiyetlerinde belirterek cenazelerinde dini tören yapılmasına karşı çıkmışlardı. Cenazelerinde dini tören yapılmadığı için ne Can Yücel, ne Aziz Nesin ne de Turan Dursun kişiliklerinden bir şey kaybetmediler. Ne Aziz Nesin'in öyküleri, ne Can Yücel'in şiirleri daha az okunası olmadı. Aksine tutarlı yaşamları ve tavırlarıyla bu konuda birer örnek oluşturdular.

Kendini ateist olarak tanımlayıp cenaze namazı kılanlar, camide saf tutanlar ateizmin ne olduğuna tekrar bakmalıdırlar. Kaldı ki ateist yanında kendine bir de sosyalist/komünist nitelendirmesinde bulunanlar bugüne kadar öğrendiklerini tekrar gözden geçirmelidirler.

Ya gerçekten inananlara ne demeli? Onlar da ayrı bir sorun. Bir dini inanca sahip olup da bir ateistin cenazesinde saf tutup namaz kılan ve bu namazı kıldıranlar kendi inançlarına ters düşen bir eylem içerisinde bulunmaktan tedirgin olmuyorlar mı? Veya bu yaptıklarının İslama aykırı olduklarını bilmiyorlar mı? Bu çelişkiden rahatsız olan yok mu? Hâlbuki Kuran'da Tevbe Suresi'nin 84. Ayeti şöyledir: "Onlardan (tanrıtanımazlardan bahsediyor) ölmüş olan hiçbirine asla namaz kılma; onun kabri başında da durma! Çünkü onlar, Allah ve Resûlünü inkâr ettiler ve fâsık (Allah'ın emirlerini tanımayan, sapkın, günah işleyen) olarak öldüler." Görüldüğü gibi Kuran ateistlerin cenaze namazının kılınmaması gerektiğini, ateistlerin mezarı başında dahi durulmaması gerektiğini söylüyor, bunu açıkça yasaklıyor. İnanarak namaza duranlar, bir ateistin namazını kıldıkları için kendi inançlarına göre günah işlemiş oluyorlar. Elbette işin bu kısmı bizi ilgilendirmiyor, bu inananların sorunu.

Bizi ilgilendiren asıl mesele ölene kadar sosyalizm uğruna mücadele eden insanların öldükten sonra da bunu söylemeye devam edip etmedikleridir. Çünkü devrimciler, kendine sosyalist ya da komünist diyenler sadece ağızlarından çıkan sözlerle değil yaşamlarıyla, duruşlarıyla, tutarlılıklarıyla değerlendirilirler. Ve elbette ki ölümleriyle de…

Dinini... ve kitabını... iyi tanı!

DİN ÜZERİNE – BÖLÜM XIV

(Luka İncil'inde kaldığımız yerden devam ediyoruz.)

GÜNEY

DİN ÜZERINE BÖLÜM XIV

(Luka İncil'inde kaldığımız yerden devam ediyoruz.)

BÖLÜM 20

Sezar'ın Hakkı Sezar'a
(Mat.22:15-22; Mar.12:13-17)

İncil'de yazılanlar;

"Onların hilesini anlayan İsa, "Bana bir dinar gösterin" dedi. "Üzerindeki resim ve yazı kimin?" "Sezar'ın" dediler… O da, "Öyleyse Sezar'ın hakkını Sezar'a, Tanrı'nın hakkını Tanrı'ya verin" dedi. " (Luk.20: 23-25)

Yukarıda söylenenler, yaygınlaştırılmak istenilen yeni dinin henüz daha kıvamına gelmediğinin ve hâlâ Romalılardan korkulduğunun kanıtıdır. MS. 380'de imparator Theodosius Roma İmparatorluğu dininin Hıristiyan olduğunu resmen ilan ettikten sonra bu korkular da kalkmış ve gelişmesinin önündeki en büyük engel ortadan yok olmuştu. O günden bugüne hep büyük imparatorlukların dini olmayı sürdürerek günümüze gelindiğinde kapitalist/emperyalist sistemin dinlerinden biri konumuna varmıştır.

Dirilişle İlgili Soru
(Mat.22:23-33; Mar.12:18-27)

İncil'de şöyle yazar;

"Ölümden sonra dirilişi yadsıyan Sadukiler'den bazıları İsa'ya gelip şunu sordular: "Öğretmenimiz, Musa yazılarında bize şöyle buyurmuştur: 'Eğer bir adamın evli kardeşi çocuksuz ölürse, adam ölenin karısını alıp soyunu sürdürsün.'… İsa onlara şöyle dedi: "Bu çağın insanları evlenip evlendirilirler… Ama gelecek çağa ve ölülerin dirilişine erişmeye layık görülenler ne evlenir, ne evlendirilir… Bir daha ölmeleri de söz konusu değildir. Çünkü meleklere benzerler ve dirilişin çocukları olarak Tanrı'nın çocuklarıdırlar… Musa bile alevlenen çalıyla ilgili bölümde Rab için, 'İbrahim'in Tanrısı, İshak'ın Tanrısı ve Yakup'un Tanrısı' deyimini kullanarak ölülerin dirileceğine işaret etmişti." (Luk.20: 27-

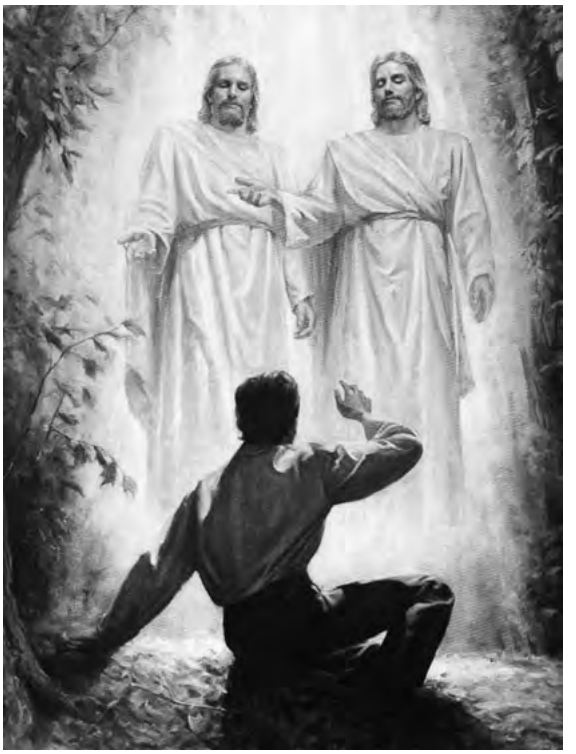

37).

İsa bir kez daha yasayı çiğner. Çünkü Yasa Kitabında "öldükten sonra diriliş" yoktur. Evlenip evlendirilmeyi yaşanılan çağın bir toplumsal işi olarak kabul eden İsa ve müritleri, ölüm çağında böyle bir şeyin olmadığına vurgu yaparlar. O zaman sormak lazım "ölümden sonraki çağda" mutluluk vaad edenler, cinsel mutluluğu bu mutluluğun dışında mı tutuyorlar? Hani öldükten sonra daha fazlasına sahip olunacaktı! Evlenmekle kastedilen cinsellik yoksa, doğum da yok demek, doğumsuz ölümsüzlüğün bir anlamı olur mu? Bir daha ölmek söz konusu değilse kilise adamları neden, bu çağda tedaviye ihtiyaç duyarlar, biran önce ölüp ölümsüzlüğe neden hemen kucak açmazlar? Bu çağda can tatlı olsa gerek! Ayrıca İsa ve müritleri sorulan soruya cevap vereceklerine sorunu çarpıtarak Musa'nın alevlenen çalısıyla uğraşırlar. Alevlenen çalı olayı ile ilgili olarak Tevrat'ta yazanlar aynen şöyleydi:

"RAB'bın meleği bir çalıdan yükselen alevlerin içinde ona göründü. Musa baktı, çalı yanıyor, ama tükenmiyor… "Çok garip" diye düşündü, "Gidip bir bakayım, çalı neden tükenmiyor!"… RAB Tanrı Musa'nın yaklaştığını görünce, çalının içinden, "Musa, Musa!" diye seslendi. Musa, "Buyur!" diye yanıtladı… Tanrı, "Fazla yaklaşma" dedi, "Çarıklarını çıkar. Çünkü bastığın yer kutsal topraktır… Ben babanın Tanrısı, İbrahim'in Tanrısı, İshak'ın Tanrısı ve Yakup'un Tanrısı'yım." Musa yüzünü kapadı, çünkü Tanrı'ya bakmaya korkuyordu… RAB, "Halkımın Mısır'da çektiği sıkıntıyı yakından gördüm" dedi, "Angaryacılar yüzünden ettikleri feryadı duydum. Acılarını biliyorum... Bu yüzden onları Mısırlıların elinden kurtarmak için geldim. O ülkeden çıkarıp geniş ve verimli topraklara, süt ve bal akan ülkeye, Kenan, Hitit, Amor, Periz, Hiv ve Yevus topraklarına götüreceğim.* (Tevrat Çık.3:2-8)

Şimdi soruyoruz, yukarıda aktardığımız yerde "ölülerin dirileceği" sonucunu çıkarmak mümkün mü? Tevrat'ta bahsi geçen temel sorun, "Rab'inin kendi halkının" Mısır'da çektiklerini görmesi ve onlara vaad edilen *"süt ve bal akan ülke"*'dir. Bunun yanı sıra "ölmüş olan" soyun önemli şahsiyetlerinin de "tanrısı" olduğuna dair yapılan vurgudur. İncil'de ise Tevrat'ta bahsi geçen sorun ile hiç alakası olmayan sonuçlar çıkarılır. Bu

sonuç aynı zamanda Mat.22: 32.belirtilen *'Ben İbrahim'in Tanrısı, İshak'ın Tanrısı ve Yakup'un Tanrısı'yım' diyor. Tanrı ölülerin değil, dirilerin Tanrısı'dır.*" şeklindeki yaklaşımla da olan tezadın da ispatıdır. Çünkü bir yandan Rab'in ölmüş olanların tanrısı değil ama yine ölmüş olan "İbrahim'in İshak'ın Yakup'un" tanrısıyım denir. Onları dirilmiş olarak kabul eder. Dirilişin "kıyametten sonra" olacağını yazdıklarını hatırlarsak, alın size yeni bir tezat daha. İncil'de resmen birbiriyle alakası olmayan sorunlar iç içe geçirilip sunulmaktadır.

BÖLÜM 21

Sonun Belirtileri
(Mat.24:1-35; Mar.13:1-31)

İncil'de yazanlar;

"Şiddetli depremler, yer yer kıtlıklar ve salgın hastalıklar, korkunç olaylar ve gökte olağanüstü belirtiler olacak… Benim adımdan ötürü herkes sizden nefret edecek. (O zaman ne uğursuz lanetliymiş denilmez mi? BN). *O zaman Yahudiye'de bulunanlar dağlara kaçsın, kentte olanlar dışarı çıksın, kırdakiler kente dönmesin. O günlerde gebe olan, çocuk emziren kadınların vay haline! Çünkü ülke büyük sıkıntıya düşecek ve bu halk gazaba uğrayacaktır… Kılıçtan geçirilecek, tutsak olarak bütün uluslararasına sürülecekler… Yeruşalim, öteki ulusların dönemleri tamamlanıncaya dek onların ayakları altında çiğnenecektir… O zaman İnsanoğlu'nun* bulut içinde büyük güç ve görkemle geldiğini görecekler.".*(Luk.21:11-27)

Bahsi geçen "kıyamet günü" ile ilgili önceki bölümlerde anlattık. Burada dikkatimizi çeken bazı noktalar: O gününün belirtileri olarak, yeryüzündeki bir takım olaylar detaylı olarak anlatılmakta, fakat "gökte olağanüstü" belirtilerle ilgili olarak pek detaya inilmemektedir. Belli ki "gökle" ilgili bilgiler sınırlı. "*Benim adımdan ötürü herkes sizden nefret edecek"* derken, kurulan bağ içinde, felaketlerin İsa'nın öğretilerinden sapmanın bir cezalandırılması olacağı tehdidi gizli. Kaçış mekânları olarak dağlar ve kırlar sunuluyor. Buradan "kıyamet günü" felaketin sadece kentlerde olacağı sonucunu çıkarmak mümkün mü? Kaçışın mekânları olarak önerilen dağlar ve kırlar "*depremler, yer yer kıtlıklar ve salgın hastalıklar, korkunç olaylar"'*dan muaf mı tutuluyor? Öyleyse bahsi geçen "kıyamet" kentlerle sınırlı.

Yukarıda "*bu halk gazaba uğrayacaktır… Kılıçtan geçirilecek, tutsak olarak bütün uluslararasına sürülecekler* "denilen yerden çıkarılacak bir sonuçta da; bu kıyametin "Rab'in halkıyla" sınırlı olduğudur. Kutsal mekân "*Yeruşalim (*Kudüs BN*) öteki ulusların dönemleri tamamlanıncaya dek onların ayakları altında çiğnenecektir."* vurgusundan da anlaşıldığı gibi sorun Yahudilerle sınırlıdır. Öteki ulusların dönemiyle kastedilen Roma İmparatorluğu'nun egemenliği olsa gerek. Çünkü İncil'in kaleme alındığı dönem Kudüs'ü ayakları altında çiğneyen Roma İmparatorluğuydu.

İş işten geçtikten sonra İsa gücü ile görkemiyle gelmiş ne yazar! Buradaki kıyamet günü sonradan tüm diğer ulusları da içine alacak şekilde genişletilmiştir. Hıristiyanlık ve İslam'daki yoğunlukta olmasa da bugün artık hemen hemen her din böyle bir günün olacağına olan inancı yaymaktadır.

BÖLÜM 22

Yahuda'nın İhaneti

(Mat.26:1-5,14-15; Mar.14:1-2,10-11; Yu.11:45-53)

"Başkâhinlerle din bilginleri İsa'yı ortadan kaldırmak için bir yol arıyor, ama halktan korkuyorlardı... Şeytan, Onikiler'den biri olup İskariot diye adlandırılan Yahuda'nın yüreğine girdi."* (Luk.22: 2-3)

Bu sorunu geçmiş bölümlerde fazlasıyla irdeledik. Burada dikkat çekmek istediğimiz; halkın İsa'nın ortadan kaldırılması (çarmıha gerilmesi) sırasında İsa'yı asanlar açısından "korkulacak" bir konum arz etmediğidir. İncil anlatımlarında halkın İsa'yı asanlardan yana olduğu O'na karşı tanıklık yaptığı söz konusudur. Diğer bir sorun da, şeytanın yine ihanetin sembolü olarak olumsuz bir rol ile devrede olmasıdır.

Fısıh Yemeği

(Mat.26:17-35; Mar.14:12-31; Yu.13:21-30,36-38; 1Ko.11:23-25)
(Letztes Abendmahl-Son Akşam yemeği)

İncil'de yazanlar;

"Yemek saati gelince İsa, elçileriyle birlikte sofraya oturdu ve onlara şöyle dedi: "Ben acı çekmeden önce bu Fısıh yemeğini sizinle birlikte yemeyi çok arzulamıştım… Size şunu söyleyeyim, Fısıh yemeğini, Tanrı'nın Egemenliği'nde yetkinliğe erişeceği zamana dek, bir daha yemeyeceğim."… "Size şunu söyleyeyim, Tanrı'nın Egemenliği gelene dek, asmanın ürününden bir daha içmeyeceğim." … Aynı şekilde, yemekten sonra kâseyi alıp şöyle dedi: "Bu kâse, sizin uğrunuza akıtılan kanımla gerçekleşen yeni antlaşmadır. (Evet İncil'in diğer ismi de Yeni Antlaşma BN*).. "Simun, Simun, Şeytan sizleri buğday gibi kalburdan geçirmek için izin almıştır.* (Şeytan yine Rab'in ile işbirliği içinde olsa gerek BN). *Sonra İsa onlara, "Ben sizi kesesiz, torbasız ve çarıksız gönderdiğim zaman, herhangi bir eksiğiniz oldu mu?" diye sordu… "Hiçbir eksiğimiz olmadı" dediler…. O da onlara, "Şimdi ise kesesi olan da, torbası olan da yanına alsın" dedi…."Kılıcı olmayan, abasını satıp bir kılıç alsın.* (Kılıcı ne yapacaklar acaba, diğer kitaplarda bu yok. BN)… *"Ya Rab, işte burada iki kılıç var" dediler.*
O da onlara, "Yeter!" dedi.".(Luk.22: 14-38)

Anlaşılan arzulanan bir "son akşam yemeği"dir yenen. Önceden üzerinde durmuştuk. Böyle bir yemeği tanrının egemenliğiyle işkillendirmek ölümü önceden bilmek anlamına geliyor. Bir daha asmanın ürününden içmeyeceğim denilen içecek halis muhlis daha sonraları İslam'da yasaklanan şaraptır. Dikkat çeken bir nokta da; yemekten sonra kaldırılan şarap kâsesinin (bardağının benzetme anlamında neyle dolu olduğundan bağımsız olarak) "yeni antlaşmanın" şerefine kaldırıldığıdır. Eski Ahit (Eski Antlaşma -Tevrat-) yerine Yeni Ahit'in (Yeni Antlaşma –İncil-) almasının ilanıdır.

Burada şeytan yine tanrının yardımcısı

olarak ondan aldığı izinle denetçi rolüyle birkaç ayet öncesinden farklı olarak olumlu konulmaktadır. Tevrat'ta olduğu gibi burada da şeytana hem olumlu hem de olumsuz roller biçilmektedir. Şeytan hem kutsal bir denetleyici, hem de ihaneti kışkırtan bir lanetlidir. Günümüzde ise lanetli hali öne çıkarılarak yorumlanır.

Berberinde alınması önerilen "kılıç" dönemin en önemli, en öldürücü silahlarından biridir. Hangi amaçla kuşanılması gerektiği İncil'in sırrıdır. Biliyoruz ki İsa tutuklandığı sırada takındığı belirtilen *"İsa'yla birlikte olanlardan biri, ani bir hareketle kılıcını çekti, başkâhinin kölesine vurup kulağını uçurdu… O zaman İsa ona, "Kılıcını yerine koy!" dedi. "Kılıç çekenlerin hepsi kılıçla ölecek."* (Mat.26: 51-52).şeklindeki tavırla buradaki tavır hiç te uyum göstermeyen tavırlardır. İsteyenin istediğini yazdığını belirleyip devam edelim.

İsa Tutuklanıyor
(Mat.26:47-68; Mar.14:43-50; Yu.18:3-12)

İncil'de yazılanlar;

" İsa daha konuşurken bir kalabalık çıkageldi. Onikiler'den biri, Yahuda adındaki kişi, kalabalığa öncülük ediyordu. İsa'yı öpmek üzere yaklaşınca İsa, "Yahuda" dedi, "İnsanoğlu'na* bir öpücükle mi ihanet ediyorsun?"* (İhanetin işareti burada değişiyor BN*)… İsa'nın çevresindekiler olacakları anlayınca, "Ya Rab, kılıçla vuralım mı?" dediler… İçlerinden biri başkâhinin kölesine vurarak sağ kulağını uçurdu.* (Kılıç burada işe yarıyor galiba BN*). Ama İsa, "Bırakın, yeter!" dedi, sonra kölenin kulağına dokunarak onu iyileştirdi. (*Düşmanına bile iyi davranıyor gösterisi, diğerlerinde yok BN). *Avlunun ortasında ateş yakıp çevresinde oturduklarında Petrus da gelip onlarla birlikte oturdu.* (Petrus'un oturduğu yer konusunda kitaplar kararsız - BN).*Bir hizmetçi kız ateşin ışığında oturan Petrus'u gördü. Onu dikkatle süzerek, "Bu da O'nunla birlikteydi" dedi… Ama Petrus, "Ben O'nu tanımıyorum, kadın!" diye inkâr etti… Petrus, "Sen ne diyorsun be adam, anlamıyorum!" dedi. Tam o anda, Petrus daha konuşurken horoz öttü… Rab arkasına dönüp Petrus'a baktı. O zaman Petrus, Rab'bin kendisine, "Bu gece horoz ötmeden beni üç kez inkâr*

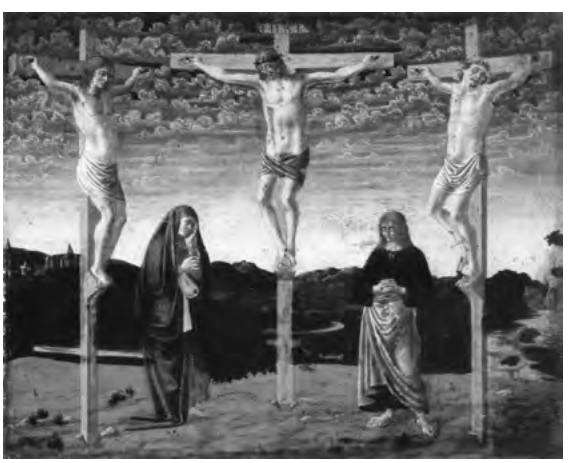

edeceksin" dediğini hatırladı ve dışarı çıkıp acı acı ağladı." (Luk.22: 47-62)

Bu bölümle ilgili olarak da yazmıştık. İncillerde Judas'ın ihanet yöntemi farklı şekillerde anlatılmaktadır. Değişik İncil'ler arasında bir birlik yoktur.

Kılıç saldırı aracı olarak kullanılır, kullanılmasına da işin ilginç yanı, kesilen kulak yine bir mucize dokunuş ile iyileşir.

Olacak iş mi demeyin, inanın olur! Amaç düşmana karşı da ne kadar toleranslı olunduğunun gösterilmesidir. Böyle olunca da insan ister istemez soruyor, birkaç ayet önce silahlanmak için onay neden?

Petrus'un İsa'yı inkârı bağlamında anlatılanlarda da kitaplarda uyum söz konusu değildir. Ortak yan sadece İsa'yı üç kez "inkâr" ettiğidir.

BÖLÜM 23

İsa Vali Pilatus'un Önünde

(Mat.27:1-2,11-14; Mar.15:1-5; Yu.18:28-38)

"*O'nu şöyle suçlamaya başladılar: "Bu adamın ulusumuzu yoldan saptırdığını gördük. Sezar'a* vergi ödenmesine engel oluyor, kendisinin de Mesih*, yani bir kral olduğunu söylüyor. "…Bu olaydan önce birbirine düşman olan Hirodes'le Pilatus, o gün dost oldular.* (Luk.23: 2-12)

Bu sorun üzerinde de durmuştuk, yeni olarak "işin içine "Sezar" girer ve ona vergi ödenmesine İsa'nın engeller çıkardığı anlatılır ki, önceki ayetlerde "Sezar'ın hakkı Sezar"a denilirken vergi toplanmayla ilgili herhangi bir karşı tavır konulmaz, bilakis kendileri de vergi ödemektedirler.

Burada suçlamanın içeriğine Mesih'in kral olarak gösterilmesi eklenmiş, böylece duruma gerekçe üretilmiştir. Düşmanınım düşmanı dostumdur misali, İsa düşmanlığının Hideros ile Pilatus'u birbirine dost yapmış olduğu anlatımı da yenidir.

Pilatus'un Kararı

(Mat.27:15-26; Mar.15:6-15; Yu.18:39-19:16)

İncil'de yazılanlar;´

"Pilatus, başkâhinleri, yöneticileri ve halkı toplayarak onlara, "Siz bu adamı bana, halkı saptırıyor diye getirdiniz" dedi. "Oysa ben bu adamı sizin önünüzde sorguya çektim ve kendisinde öne sürdüğünüz suçlardan hiçbirini bulmadım. Hirodes de bulmamış olmalı ki, O'nu bize geri gönderdi. Görüyorsunuz, ölüm cezasını gerektiren hiçbir şey yapmadı. … Bu nedenle ben O'nu dövdürüp salıvereceğim." Ama onlar hep bir ağızdan, "Yok et bu adamı, bize Barabba'yı salıver!". "O'nu çarmıha ger, çarmıha ger!" diye bağrışıp durdular. Pilatus üçüncü kez, "Bu adam ne kötülük yaptı ki?" dedi. "Ölüm cezasını gerektirecek hiçbir suç bulmadım O'nda. Bu nedenle O'nu dövdürüp salıvereceğim."… Ne var ki onlar, yüksek sesle bağrışarak İsa'nın çarmıha gerilmesi için direttiler. Sonunda bağırışları baskın çıktı ve Pilatus, onların isteğinin yerine getirilmesine karar verdi." (Luk.23: 13-24).

Bu sorun üzerinde durmuştuk. Anlatım diğer kitaplara göre farklı olsa da içerik aynı. Birkaç ayet önce suçları sabit bulunmasına rağmen buradaki anlatımdan öğreniyoruz ki, Pilatus'un halkın önünde yaptığı "sorgulama"da suçsuz bulunmuş *"ölüm cezasını gerektiren hiçbir şey"* yapmamış. İşin garibi burada söylenenlerle önceki söylenen *"ama halktan korkuyorlardı"* (Luk.22:2-3) ayetindeki anlatımın tersiyle karşı karşıyayız. Vali salıvermekten yana, halk çarmıha gerilmesini istiyor. Her durum da bir şeylerin yanlışlığı ortada. Ya İsa, Pilatus karşısında sus pus oldu, ya da önceki anlatımlar problemli. Bu durumda suçlu sömürge valisi değil "halk"'mış. Bu sonucu hangi mantıkla böyle yazdılar anlaşılması güç bir durum.

İsa Çarmıha Geriliyor

(Mat.27:32-44; Mar.15:21-32; Yu.19:17-27)

İncil'de yazanlar;

"Askerler İsa'yı götürürken, kırdan

gelmekte olan Simun adında Kireneli bir adamı yakaladılar, çarmıhı sırtına yükleyip İsa'nın arkasından yürüttüler. ...Büyük bir halk topluluğu da İsa'nın ardından gidiyordu. Aralarında İsa için dövünüp ağıt yakan kadınlar vardı. (Yeni ek BN*). İsa'yla birlikte idam edilmek üzere ayrıca iki suçlu da götürülüyordu*. (Bunlar asıldığında orada değil miydi? İsteyen istediği eki yapıyor BN*). İsa, "Baba, onları bağışla" dedi. "Çünkü ne yaptıklarını bilmiyorlar." O'nun giysilerini aralarında paylaşmak için kura çektiler*. (diğer kitaplarda yok bu- BN). *Başının üzerinde şu yafta vardı: YAHUDİLER'İN KRALI BUDUR… Çarmıha asılan suçlulardan biri, "Sen Mesih değil misin? Haydi, kendini de bizi de kurtar!" diye küfür etti.* (Bunun neresi "küfür!", adamlar kurtulmak istiyor, madem yanındaki "çarmıha" gerilen "kerametli" biri neden onları da kurtarmasın BN*)… Nitekim biz haklı olarak cezalandırılıyor, yaptıklarımızın karşılığını alıyoruz. Oysa bu adam hiçbir kötülük yapmadı."*.. *Sonra, "Ey İsa, kendi egemenliğine girdiğinde beni an!" dedi… İsa ona, "Sana doğrusunu söyleyeyim, sen bugün benimle birlikte cennette olacaksın" dedi*."(Luk.23: 26-43) (Yine de adamlardan birini birlikte cennetine alıyor. Ne kadar cömert değil mi?-BN)

Yine farklı anlatımlar. Burada anlatılanlarla biraz önce aktardıklarımız arasındaki en büyük tezat yine "halkın tavrı"dır. İsa'nın asılmasını isteyen halk bu defa O'nun ardından yürümekte ve bir bölümü –öncelikle de kadınlar-ağıt yakmaktadır. Acaba bu halk başka halk mıydı? Önceki ayetlerdeki "suçsuz"luk burada yeniden "Yahudilerin kralı" suçlamasıyla alay konusu bile edilmektedir.

İsa ile birlikte asılan "suçlular" la ilgili yazılanlar da çok acayip duruyor. Hem adamlar

için "baba" tanrıdan af dileyeceksin, hem de adamların *"Sen Mesih değil misin? Haydi, kendini de bizi de kurtar!"* sözlerini küfür olarak idrak edeceksin. Adamların talebinin neresi "küfür", ölümden kurtulmak isteyen bu insanların ağzından İsa'yı Mesih olarak onurlandıracaksın, hem de adamların bu davranışını hakaret olarak anlatacaksın. Sonra da adamları cennetine alacaksın. İşte kutsal kitap bu! İnanırsan inan, inanmaz isen günaha girmezsin! Korkma! Çünkü anlatılan masaldır. Bu masalın asılmayla ilgili bu bölümünün üzerinde diğer kitapları incelerken fazlasıyla durduğumuz için devam ediyoruz.

İsa'nın Ölümü
(Mat.27:45-56; Mar.15:33-41; Yu.19:28-30)

İncil'de yazanlar;

"İsa yüksek sesle, "Baba, ruhumu ellerine bırakıyorum!" diye seslendi. Bunu söyledikten sonra son nefesini verdi… Olanları gören yüzbaşı, "Bu adam gerçekten doğru biriydi" diyerek Tanrı'yı yüceltmeye başladı… Olayı seyretmek için biriken halkın tümü olup bitenleri görünce göğüslerini döve döve geri döndüler. …Ama İsa'nın bütün tanıdıkları ve Celile'den O'nun ardından gelen kadınlar uzakta durmuş, olanları seyrediyorlardı".(Luk.23: 46).

Buradaki anlatım diğer kitaplardan farklı olarak çok kısa bir özet şeklinde aktarılmıştır. Diğer kitaplardaki "*Eli, Eli, lema şevaktani?"* yani, *"Tanrım, Tanrım, beni neden terk ettin?" diye bağırdı"* (Mat.27:46*)* şeklindeki tanrıya itirazın yerini "*Baba, ruhumu ellerine bırakıyorum"*a yer verilmemiştir. Hem Matta hem de Markus İncil'lerinde yer alan tanrıya "itiraz"a Luka ve Yuhanna İncil'lerin de rastlamadık. Aslında Tanrı'ya itiraz bir peygambere yakışan bir tavır olmasa gerekir. Hele hele o peygamber Tanrı-Oğul-Kutsal ruh üçlemesini içinde barındıran biri ise bu itiraz tümden mantık dışıdır! Başa gelen Rab'inden olduğu için, O'nun "hikmetihuda"sına itiraz olunmaz, boyun eğilir. Sonradan kaleme alınan Luka ve Yuhanna İncil'ini yazanlar acaba bu insani zaafın farkına mı vardılar?

Diğer ayetlerde İsa'nın asılmasını isteyen "halk" bu defa dövünen üzüntülü seyirci durumunda. Önceki kitaplardaki "Meryem"ler burada "*Celile'den O'nun ardından gelen kadınlar"*a dönüşmüştür. Aynı olayla ilgili farklı ve değişik anlatımlar deyip devam ediyoruz.

İsa'nın Gömülmesi
(Mat.27:57-61; Mar.15:42-47; Yu.19:38-42)

İncil'de yazanlar;

"Yüksek Kurul üyelerinden Yusuf adında iyi ve doğru bir adam vardı… Pilatus'a gidip İsa'nın cesedini istedi… Cesedi çarmıhtan indirip keten beze sardı, hiç kimsenin konulmadığı, kayaya oyulmuş bir mezara yatırdı… Hazırlık Günü'ydü* ve Şabat Günü* başlamak üzereydi… İsa'yla birlikte Celile'den gelen kadınlar da Yusuf'un ardından giderek mezarı ve İsa'nın cesedinin oraya nasıl konulduğunu gördüler… Evlerine dönerek baharat ve güzel*

kokulu yağlar hazırladılar. Ama Şabat Günü, Tanrı'nın buyruğu uyarınca dinlendiler.".(Luk.23: 50-56)

Yine aynı olayın farklı anlatımı. Anlatım içindeki unsurlar benzerlikler göstermesine rağmen farklı konumlar söz konusudur. Örneğin Matta İncil'inde "zengin" biri olarak adlandırılan "Yusuf" burada "yüksek kurul" üyelerinden biri olarak karşımıza çıkar. Bu yüksel kurul İsa'yı yargılayan kurul mudur? O da belli değil! O kadar havari ve elçi dururken gömme işi neden bu adama verilir sorusunun cevabını biz bulamadık. Bu da İncil'lerin sırrıdır. Baharat ve güzel kokulu yağların hazırlanması diğer İncillerde yoktur. Eve döneme de söz konusu değildir.

İsa'nın Dirilişi
(Mat.28:1-10; Mar.16:1-8; Yu.20:1-10)

İncil'de yazanlar;

"Kadınlar haftanın ilk günü, sabah çok erkenden, hazırlamış oldukları baharatı alıp mezara gittiler. Taşı mezarın girişinden yuvarlanmış buldular. Onlar bu durum karşısında şaşırıp kalmışken, şimşek gibi parıldayan giysilere bürünmüş iki kişi yanlarında belirdi" Diri olanı neden ölüler arasında arıyorsunuz?" dediler… İnsanoğlu'nun* günahlı insanların eline verilmesi, çarmıha gerilmesi ve üçüncü gün dirilmesi gerektiğini bildirmişti."… Mezardan dönen kadınlar bütün bunları Onbirler'e* ve ötekilerin hepsine bildirdiler. Bunları elçilere anlatanlar, Mecdelli Meryem, Yohanna, Yakup'un annesi Meryem ve bunlarla birlikte bulunan öbür kadınlardı. Yine de, Petrus kalkıp mezara koştu. Eğilip içeri baktığında keten bezlerden başka bir şey görmedi. Olay karşısında şaşkına dönmüş bir halde oradan uzaklaştı."*. (Luk.24: 1-12) (Yeni BN)

Farklı anlatımdan bağımsız olarak, ölmüşün, ölülerin bulunduğu mezarlıkta aranması ve mezarın ziyaret edilmesi insanlık tarihi kadar eski bir olaydır. Tarih rüyalarda görünmesinin dışında ölmüş olan birinin dirildiğine henüz şahit olmamıştır. İsa'nın öldükten sonraki diriliş olayı bir dizi benzer masal gibi inanç ile süslenmiş bir hikâyedir. İnanmayan için bu masalın herhangi bir kıymet-i harbiyesi söz konusu olamaz. Unutulmasın ki bu masalı uyduranlar da *"İnsanoğlu'nun* (İsa'nın - BN) *günahlı insanların eline verilmesi, çarmıha gerilmesi ve üçüncü gün dirilmesi gerektiğini bildir"*en, anlatanlar-uyduranlar da insanlardır. Ona inanan, inanma ihtiyacı duyanlar da insanlardır.

Bu bölümde dikkatimizi çeken bir nokta da diğer kitaplarda olmayan Petrus'un işin içine çekilmesidir. Bunun sebebi hikmetini, Lukas'a anlatıcının Petrus olması şeklinde yorumlayabiliriz. En nihayet Meryem'lere de yer verilir.

Dikkatimizi çeken bir başka nokta da Judas'ın ihanetten sonraki akıbetiyle ilgili olarak bu İncil'de herhangi bir şeyin anlatılmadığıdır. Bilindiği gibi Matta İncil'inde kendini astığına yer verilmişti.

Bundan sonraki ayetlerde İsa'nın yaşayanlara görünmeleri anlatılır. Bu anlatılarla ilgili olarak diğer kitaplarda yazılanlardan özde (içerik olarak) farklı bir şey yoktur. Diğer kitaplarda olmayan bir kaç noktaya değinirsek:

İsa'nın görüntüsüyle karşılaşan 11'lerin hayreti karşısında *"İsa onlara, "Neden telaşlanıyorsunuz? Neden kuşkular doğuyor içinizde?" dedi. "Ellerime, ayaklarıma bakın; işte benim! Dokunun da görün. Hayaletin eti kemiği olmaz, ama görüyorsunuz, benim var."* (Luk.24: 38-39). Eğer burada anlatılanlar, İsa'yı gördüklerini söyleyenlerin ve İncil yazarlarının hayal ürünü değilse, İsa'nın öldükten sonra yeniden dirilmesi vs. değil, İsa'nın gerildiği çarmıhtan bir türlü ölmeden alınması, sonra önceden ilan ettiği üzere dirildim diye ortaya çıkması söz konusudur. Hristiyanlığın tarihini bir de böyle okuyabiliriz!

Ölmüş ve öldükten sonra dirilmiş İsa bakın anlatıma göre daha neler yapıyor: *"Kendisine bir parça kızarmış balık verdiler… İsa onu alıp gözlerinin önünde yedi… Sonra onlara şöyle dedi: "Daha sizlerle birlikteyken, 'Musa'nın Yasası'nda, peygamberlerin yazılarında*

ve Mezmurlar'da benimle ilgili yazılmış olanların tümünün gerçekleşmesi gerektir' demiştim." (Luk.24: 42-44). Madden olması mümkün olmayan bu durumu bir yana bırakıp, Musa'nın Yasa Kitabında ve Mezmurlar'da İsa ile ilgili tek kelimenin olmadığını gönül rahatlığıyla söyleyebiliriz. Neler olduğunu biz bulamadık, bir bilen çıkar bizlere gösterirse inceleriz. Her dönemde yaşayan peygamberler kendi durumlarını sağlamlaştırmak için uğraş vermişlerdir. Yazılanları da kendi adlarına yazmış veya kaydettirmişlerdir. Önceki bölümlerde yazdığımız gibi yer yer kendinden öncekiler değil ama kendinden sonra gelecek peygamberler ile ilgili olarak tedbirli davranmış müritlerini uyarmışlardır. İslam'da Muhammed Peygamberin kendinden sonra herhangi bir peygamberin, kitabın ve dinin gelmeyeceğinin Kuran'da yer aldığı ne kadar olgu ise, kendinden önce ki İbrahim, İsmail, Musa, İsa peygamberleri kabullenmiş olması da o kadar bilinendir. Kendi yaşamını geçmişle süslendirene çok rastladık. Bu yöndeki benzerlikleri önceki bölümlerde yeterince örnekledik.

Bu kitapta yer alan "*Onlara dedi ki, "Şöyle yazılmıştır: Mesih acı çekecek ve üçüncü gün ölümden dirilecek; günahların bağışlanması için tövbe çağrısı da Yeruşalim'den başlayarak bütün uluslara O'nun adıyla duyurulacak*. (Luk.24: 46-47) Bu anlatımlara Tevrat'ta rastlanmaz, doğru değildir. Tevrat'ın hiçbir kitabında yeniden doğuşa yer verilmez. Yukarda dirilişle ilgili sorun üzerinde durduğumuz sırada yaptığımız alıntıda *"Ölümden sonra dirilişi yadsıyan Sadukiler'den" (Luk.20:27)* bahseder. Musa'nın izini sürdüren Saduki mezhebinin temsilcilerinin ölümden sonra dirilişi yadsıdıklarını bizzat İncil'in bu kitabı aktarmaktadır. Fazla da değil 4 sure/bap önce yazdıklarını yadsıma durumu söz konusudur.

İsa'nın göğe yükselmesi bağlamında söylenen *"Ve onları kutsarken yanlarından ayrıldı, göğe alındı.* (Luk.24: 51) ve hâlâ orada olduğu savunulur. (Eğer İsa Çarmıhta ölmedi ise, "yeniden doğmanın sırrı bu ise, sonraki "göğe alınma", "göğe yükselme" artık kimseye görünmeyecek şekilde-belki Maria Magdelena ve çok güvenilir bir kaç mürit dışında- inzivaya çekilme, dinin yayılmasını izleme biçiminde okunabilir.) Binlerce yıldır inişi beklenir. Bu bağlamda İslam'ın farklı bir yaklaşımı söz konusudur. İsa'nın çarmıha gerilmesini reddeden Kuran'ın Nisa Sure'sinin 157/158. ayetlerinde yazılanlar:

"*Nisa: 157. Ve "Allah elçisi Meryem oğlu İsa'yı öldürdük" demeleri yüzünden (onları lânetledik). Hâlbuki onu ne öldürdüler, ne de astılar; fakat (öldürdükleri) onlara İsa gibi gösterildi. Onun hakkında ihtilâfa düşenler bundan dolayı tam bir kararsızlık içindedirler; bu hususta zanna uymak dışında hiçbir (sağlam) bilgileri yoktur ve kesin olarak onu öldürmediler" 158. Bilâkis Allah onu (İsa'yı) kendi nezdine kaldırmıştır. Allah izzet ve hikmet sahibidir."* (Kuranı Kerim

Nisa Suresi Ayet 157/158)

Yukarda aktardıklarımız bu konuda var olan farklı yaklaşımlardan biridir. Yani aktardığımız özetlenirse, İsa öldürülmedi, Rab O'nu canlı olarak "kendi nezdine kaldırmıştır", kendi yanına "göğe" kaldırmıştır. Hangisinin doğru olduğundan bağımsız olarak; göğe çıkabilen insanın tarihçesi insanın uçan aletler yapıp, onlarla göğe çıkma erdemine ulaşmasıyla mümkün olmuştur. Gerisi işin masal yanıdır. Böylece Luka İncil'ini de bitirmiş olduk.

YUHANNA İNCİL'İ

Bu İncil ile ilgili olarak şöyle yazmıştık:

> *"YUHANNA İncili; 12 Havariden biri olan Evancelist ve İsa'nın havarilerinden Yuhanna tarafından MS 90-110 yılları arasında Efes veya Antakya'da yazıldığı ileri sürülür. İbranicede "Sevgili" (Sevilen) anlamına gelir. 21 Bab/Sure ve 875 ayetten oluşmaktadır. Vaftizci Yahya'dan İsa'nın göğe yükselişi hikâyesi ve yeniden diriliş-dönüşüne kadar ki zaman dilimi anlatılır. Cennetteki Krallığın insanlara yol göstereceği düşüncesi temelde durmaktadır. Tabii İsa'nın Tanrının Oğlu olduğu düşüncesiyle de bolca karşılaşırız. Yuhanna'nın felsefi olarak Platon'a yakınlığı da ileri sürülür."* ("Dinini… Kitabını… İyi Tanı!" 8. Bölüm Güney Dergisi sayı 52 sf. 42)

Elbette Yuhanna İncil'ini yazanın havari Yuhanna olmadığını ileri sürenler de vardır. Bunların gerekçesi ise, Havari Yuhanna'nın felsefeyle yetişmiş olması, tezinin yanı sıra bu İncil'de "vahiyle" (tanrı kelamıyla) ilgili bilgiye rastlanmadığı düşüncesini de ileri sürenler vardır. İslamcılar da bu düşünceyi savunurlar. Hatta daha ileri giderek, bu İncil'in Hıristiyanlığı tahrif eden "Yahudi" Pavlus'un bıraktığı yerden tahrifatı devam ettiğini de ileri sürerler. Bu görüşleri savunanların temel dayanağı ise Barnabas İncil'idir. İddiaya göre MS 325'e kadar kabul gören bu İncil daha sonra Papalar tarafından "Aykırı Kitap" olarak ilan edilir.

Bunları bilgi olsun diye yazdık. Bizi ilgilendiren kimin neyi niçin tahrif ettiğinden bağımsız olarak dün olduğu gibi bugün de. Hıristiyanlık dini temsilcilerinin kendi dinlerinin bir kutsal kitabı olarak kabul ettikleri Yuhanna İncil'in de yazılanların içeriğidir. Şimdi içerikle ilgili incelemeye geçebiliriz.

BÖLÜM 1

Tanrısal *S*öz

İncil'de yazanlar;

> *"Başlangıçta Söz vardı. Söz Tanrı'yla birlikteydi ve Söz Tanrı'ydı. Başlangıçta O, Tanrı'yla birlikteydi... Her şey O'nun aracılığıyla var oldu, var olan hiçbir şey O'nsuz olmadı… Yaşam O'ndaydı ve yaşam insanların ışığıydı… Işık karanlıkta parlar. Karanlık onu alt edemedi*… Tanrı'nın gönderdiği Yahya adlı bir adam ortaya çıktı… Tanıklık amacıyla, ışığa tanıklık etsin ve herkes onun aracılığıyla iman etsin diye geldi… Kendisi ışık değildi, ama ışığa tanıklık etmeye geldi… Dünyaya gelen, her insanı aydınlatan gerçek ışık vardı… O, dünyadaydı, dünya O'nun aracılığıyla var oldu, ama dünya O'nu tanımadı. Kendi yurduna geldi, ama kendi halkı O'nu kabul etmedi. Kendisini kabul edip adına iman edenlerin hepsine Tanrı'nın çocukları olma hakkını verdi… Onlar ne kandan, ne beden ne de insan isteğinden doğdular; tersine, Tanrı'dan doğdular. … Söz, insan olup aramızda yaşadı. O'nun yüceliğini Baba'dan gelen, lütuf ve gerçekle dolu biricik Oğul'un yüceliğini gördük."*.(Yuhanna 1: 1-14). (Üçün bileşimi BN)

Hemen belirtelim, bütün Yuhanna İncil'ini anlatan kişi, olaylara doğrudan tanık olmaktan çok 3. tekil şahıs konumunda ve kendisine anlatılanı özetleyen-tekrarlayan biridir. Anlatım dili bize bunu göstermektedir. Bu kitaptaki tüm ayetler doğrudan Rab'in kelamları olmaktan çok, yoruma dayalı, felsefi bilgiyle süslenmiştir.

İlk üç kitaptan çok farklı olarak yeni bir başlangıç teorisi ileri sürülmektedir. Tevrat incelemesinde, *"Başlangıçta Tanrı göğü ve*

yeri yarattı"'ğını (Yar.1: 1) gördük. Burada ise *"Başlangıçta Söz vardı. Söz Tanrı'yla birlikteydi ve Söz Tanrı'ydı"* şeklinde bir yaklaşımla, bir yandan Yasa Kitabının başlangıç teorisi reddedilirken, aynı zamanda ilk üç kitabın savunduğu anlayışa da ters düşülmektedir. Burada savunulan teori, Antik Yunan'daki yeni Platoncuların savunduğu idealist metafizik teorik bir anlayıştır. Bu anlayış yer yer Tevrat'taki yaklaşımın da gerisindedir.

Materyalist dünya görüşü bilir ki önce ne söz ne de tanrı vardı. Yazılı tarih öncesinde (prehistorya) arkeolojik-jeolojik araştırmalardan öğrendiğimiz; bugünkü verilerinin günümüze taşıdığı bilgiler, bize büyük patlamadan sonra oluşan toz bulutlarının yoğunlaşması sonucu oluşan kütle zamanla soğuduğu, denizler oluştuğu, çekilen suların sonucu karalar ortaya çıktığıdır. İlk canlılar denizlerdeki tek hücreden başlayıp, ortaya çıkıp daha sonra karalara ulaşmıştır. Bu süreç milyonlarca yıl sürmüştür. Vücudunda trilyonlarca hücre olan insan dünyamızdaki canlı türlerin en mükemmelidir. Arkeolojik ve jeolojik verilerin günümüze taşıdığı bilgiler, günümüzdeki modern insana evrimleşmemizin 500.000 ile 200.000 yıl arasında bir zaman dilimi içinde gerçekleştiğini göstermektedir. "İnsan yalnızca araç gereçleri kullanmayı değil, aynı zamanda onları yapmayı öğrenmek zorundadır" (Gordon Childe Tarihte Neler Oldu. Türkçe??? Yayınları sf. 21). İşte bu zorunluluk insanı insan yapmıştır. Dil bu zorunlu öğrenmenin meyvesi olarak ortaya çıkmış "toplumsal tecrübe mirasını kuşaktan kuşağa geçiren araçtır, onun aracılığıyla tecrübeler - sınama ve yanılmaların sonuçları, ne olabileceği ve ne yapılması gerektiği- derlenip bir kuşaktan diğerine geçirilir." (age sf. 24) Bu anlamda "söz" de, "tanrı" da insan ürünüdür. Yazılı tarih (historya) insanlığın son 5200 yılını içerir ki bu insanlık tarihinin ancak %2'sine denk düşer. Yazılı tarih MÖ 3500 yıllarına kadar uzanır. Tevrat'ın yazıldığı tarih MÖ 1200-1100 yıllarıdır. İncil'lerin yazıldığı tarih ise MS 55-110 arasıdır. Bu tarihi gerçekler bilindiğinde "başlangıçta söz" vardı demek bilgisizliğe-tecrübesizliğe yorumlanabilir. Ama bunu bugün kabul etmek bilimle alay etmektir. Bu aynı zamanda insanlığın yazılı ve yazılı olmayan tarihi mirasına hakarettir.

Yani sözün kısası başlangıç "söz-kelam" ile olmadı. Hele hele tek tanrının kelamı denen şeyler ağızdan çıkıp, yazıya döküldüğünden milyonlarca yıl önce her şey başlamıştı.

Yukarıda aktardıklarımızda bir başka problem de; O diye bahsi geçenin İsa olduğu ve karanlık dönemin "ışığı" vurgusu ve her şeyin O'nunla yaşam bulduğu safsatası ancak inananlar için anlam ifade eder. İsa tanık (şahit) olarak gelen Yahya ise işin çeşnisi olarak sırıtmaktadır.

İşin başka bir garip yanı *"O, dünyadaydı, dünya O'nun aracılığıyla var oldu, ama dünya O'nu tanımadı. Kendi yurduna geldi, ama kendi halkı O'nu kabul etmedi."* Nasıl oluyorsa her şeye kadir olmasına rağmen var ettiği dünya ve onun içindeki kendi halkı "O'nu" reddediyor, tanımıyor!. Biraz abes durmuyor mu? Böyle bir gücün hükmü olur mu? Sen kalk şimdi O'nu ilahi güç olarak kabullen! Aslında O var olduğunda bir hiçti, O'nu meşhur eden O'nun asılması -sonra yeniden dirilmesi-göğe yükselmesi masalı ve O'ndan sonraki sosyal gelişmelerdir.

Fakat O (İsa*) " Kendisini kabul edip adına iman edenlerin hepsine Tanrı'nın çocukları olma hakkını verdi… Onlar ne kandan, ne beden ne de insan isteğinden doğdular; tersine, Tanrı'dan doğdular."* derken

O'na inanmayanları tanrının kapsama alanı dışına atmaktadır. İnsanın aklına ister istemez "tanrı da ne doğurgan bir varlıkmış" diyesi geliyor!

Sonuçta "söz" İsa olup insanların arasında yaşamış. Kayıtlara geçen de bu değil mi? Başka nerede yaşayacaktı! Doğa yasası gereği doğdu ve insan yasası sonucu çarmıha gerildi! Sonrası biraz meçhul!

Devamla söylenen *" Kutsal Yasa Musa aracılığıyla verildi, ama lütuf ve gerçek İsa Mesih* aracılığıyla geldi. Tanrı'yı hiçbir zaman hiç kimse görmedi. Baba'nın bağrında bulunan ve Tanrı olan biricik Oğul O'nu tanıttı. (Yu.1: 17-18)* bu sözler Kutsal Yasanın varlığını kabul etme görünümünde olsa da kendinden önceki İncil'leri de reddettiği gibi, içeriğinde yazılmış olanı da kabul etmiyor. İsa'yı yüceleştireyim derken, O'nu

dayanaklarından mahrum eyliyor. Bizim açımızdan ne Musa'nın ne de İsa'nın aracılığıyla gelenler "lütuf ve gerçek" (burada lütuftan anlaşılması gereken tanrının koruması altına girmektir) değil, insanları uyutmaya yarayan."söz"lerdir. İnananlar için, Rab'inin Musa aracılığıyla gönderdiği yasalar "lütuf ve gerçek" değilse, İsa aracılığıyla gelen hiç değildir. Tevrat'ta tersi yazsa da tanrıyı İsa'da dâhil hiç kimsenin görmediği doğrudur, Çünkü olmayan bir şeyi görmek mümkün değildir!

Tanrı Kuzusu

İncil'de yazanlar;

"Yahya ertesi gün İsa'nın kendisine doğru geldiğini görünce şöyle dedi: "İşte, dünyanın günahını ortadan kaldıran Tanrı Kuzusu!. Kendisi için, 'Benden sonra biri geliyor, O benden üstündür. Çünkü O benden önce vardı' dediğim kişi işte budur. (Tanrı Kuzusu ilk burada kullanılır - BN) *Ben O'nu tanımıyordum, ama İsrail'in O'nu tanıması için ben suyla vaftiz ederek geldim."* (Yu.1: 29-31)

Yahya'nın ağzından söyletilen "benden önce vardı, tanımıyordum" söylemleri ne derece doğru? Hatırlatalım bu Elisabeth'den olma Yahya İsa'dan önce doğmuştu. İsa'nın anası Meryem ile bu Yahya'nın anası gebelik arkadaşlığı yapmışlardır. (Bkz. Luk. 1:26-38) Şimdi soruyoruz: Hangi anlatım doğru? Luka İncil'in deki mi? Burada ki mi?

Kitap boyu Yahya İsa'nın yolunu hazırlayan kutsal kişi ve aynı zamanda İsa'nın tanığı-şahididir. Çırak ustayı geçer misali İsa da Yahya O'nu kutsamasına rağmen, ustalıkta Yahya'yı geçmiştir.

İsa'ya atfedilen; ""Tanrı'nın peygamberlerinin Mesih'i, Kefaret Eden, Kurtarıcı, Kral, Rab, Tanrı Sözü, Tanrı Ruhu ve Tanrı Oğlu gibi" yakıştırmalarına bir yenisi **tanrı kuzusu** eklenmiştir. Dünyanın günahını ortadan kaldırdığı palavrasını bir yana bırakırsak, anladığımız kadarıyla buradaki "kuzu" kavramı O'nun kurban edildiğini ifade ediyor. Yazar sonucu başa koymuş!

İsa'nın İlk Öğrencileri

İncil'de yazanlar;

"Yahya'yı işitip İsa'nın ardından

giden iki kişiden biri Simun Petrus'un kardeşi Andreas'tı... *Andreas önce kendi kardeşi Simun'u bularak ona, "Biz Mesih'i bulduk" dedi. Mesih, meshedilmiş* anlamına gelir… Andreas kardeşini İsa'ya götürdü. İsa ona baktı, "Sen Yuhanna'nın oğlu Simun'sun. Kefas diye çağrılacaksın" dedi. Kefas, kaya anlamına gelir.".*(Yu.1: 40-42)

Diğer üç kitapta Yahya çölde vaftizcilik yapan, krala "neden kardeşinin karısıyla evlendin" dediği için kellesini kaybeden fazla rol verilmeyen bir şahsiyettir. Buradan anlıyoruz ki, İsa'yı hazırlayan kutsal Yahya, O'nun havarilerini de hazırlayandır. Bu anlatımlar diğer üç kitaptakilerle tamamen ters düşen farklı anlatımlardır. Gördük ki diğer üç İncil'de Havarilerin bulunmasında Yahya'nın herhangi bir rolünden bahsedilmemektedir. Hangisi doğru?

BÖLÜM 2

İsa'nın İlk Mucizesi

İncil'de yazanlar;

*"Şarap tükenince annesi İsa'ya, "Şarapları kalmadı" dedi… İsa hizmet edenlere, "Küpleri suyla doldurun" dedi. Küpleri ağızlarına kadar doldurdular… Sonra hizmet edenlere, "Şimdi biraz alıp şölen başkanına götürün" dedi. Onlar da götürdüler… Şölen başkanı, şaraba dönüşmüş suyu tattı. Bunun nereden geldiğini bilmiyordu, oysa suyu küpten alan hizmetkârlar biliyorlardı. Şölen başkanı güveyi çağırıp, "Herkes önce iyi şarabı, çok içildikten sonra da kötüsünü sunar" dedi, "Ama sen iyi şarabı şimdiye dek saklamışsın." (*Yu.2:3-10)

Her kitapta farklı mucizelere rastladık, ama genelde hasta iyi etme/ doktorlukla ilgili işlerdi. Burada farklı bir mucizeyle karşılaşıyoruz. İnanan inanır, ama bilinir ki, şarap yapmak çok zahmetli bir iştir. Üzüm suyunun şaraba dönüşmesi için, hazırlanma, mayalanma, olgunlaşma ve depolama işlemlerinden geçmesi gerekir. Bizim mucit tanrı vergisiyle bu işi küpe doldurulan suyla yapmış.! Yapabildiyse, bizce büyük bir beceridir! İçenlere afiyet olsun! Bu "şarap"tan biz içmesek te olur! Çünkü uyanık/kafamız dinç kalmak istiyoruz!

İsa Satıcıları Tapınaktan Kovuyor
(Mat.21:1213; Mar.11:1517; Luk.19:4546)

İncil'de yazanlar;

"İpten bir kamçı yaparak hepsini koyunlar ve sığırlarla birlikte tapınaktan kovdu, para bozanların paralarını döküp masalarını devirdi… Güvercin satanlara, "Bunları buradan kaldırın, Babam'ın evini Pazar yerine çevirmeyin!" dedi. (Tapınak babaevi BN)...

İsa şu yanıtı verdi: "Bu tapınağı yıkın, üç günde onu yeniden kuracağım.". Yahudi yetkililer, "Bu tapınak kırk altı yılda yapıldı, sen onu üç günde mi kuracaksın?" dediler. (Akıl var yakın var BN). Ama İsa'nın sözünü ettiği tapınak kendi bedeniydi." (Yu.2: 15-21) (Hemen kıvırırlar BN)

Mübarek sanki tapınağın bekçisi gibi davranıyor. Bu anlatım diğer kitaplarda

da vardı üzerinde durmuştuk. Biz, hiçbir yerde İsa'nın bahsi geçen tapınakta herhangi bir görevi olduğuna dair bilgiye, rastlamadık. Burada İsa'ya hiç alakası olmayan görevlendirmeler verilmiş, amaç bu tapınağı "babaevi" olarak anlatmak ise, neden böyle bir dolambaçlı yol seçilmiş, anlamış değiliz. Bahsi geçen tapınak Yahudi Kralı Süleyman zamanında yapılmış tapınaktır.

Diğer yandan bir iddia sonucu üç günde böyle bir tapınak yapılacağını ileri sürmek, sonra da kıvırarak *"sözünü ettiği tapınak kendi bedeniydi"* demek pek yakışık durmuyor. Küp dolu sudan şarap yapan neden üç günde tapınak ta yapmasın! Ona

inanan buna da inanır!

BÖLÜM 3

İsa ile Nikodim

İncil'de yazanlar;

"Yahudiler'in Nikodim adlı bir önderi vardı. Ferisiler'den olan bu adam bir gece İsa'ya gelerek, "Rabbî*, senin Tanrı'dan gelmiş bir öğretmen olduğunu biliyoruz. Çünkü Tanrı kendisiyle olmadıkça kimse senin yaptığın bu mucizeleri yapamaz" dedi… İsa ona şu karşılığı verdi: "Sana doğrusunu söyleyeyim, bir kimse yeniden doğmadıkça Tanrı'nın Egemenliği'ni göremez." ...Nikodim, "Yaşlanmış bir adam nasıl doğabilir? Annesinin rahmine ikinci kez girip doğabilir mi?" diye sordu… İsa şöyle yanıt verdi: "Sana doğrusunu söyleyeyim, bir kimse sudan ve Ruh'tan doğmadıkça Tanrı'nın Egemenliği'ne giremez… Bedenden doğan bedendir, Ruh'tan doğan ruhtur.* (Yu.3: 1-6) (Musa'daki İbrahim'in Sara'sının doğurmasının da ötesinde bir duruma benziyor BN)

Diğer kitaplarda Ferisiler (dönemin egemen olan Yahudi mezhebi) tamamen dinden sapmışlar, düşman olarak anlatılır. Burada ise İsa'yı öğretmen olarak kabul eden bir "önder" olarak lanse edilir. Diğer kitaplarla çelişen bir durum daha.

Ayrıca alın size bir saçmalık daha, soru başka, cevap başka. "Sudan ve Ruh'tan" doğmanın ne demek olduğunu bizde pek anlamadık, ama "tanrı lütfuna" erişme olarak tercüme edebiliriz. Adam doğru olarak yeniden doğmanın mümkün olmayacağını, annenin rahmine yeniden girmenin nasıl olacağını soruyor. Aldığı cevap evlere şenlik. İsa'nın annesi güya kutsal ruh'tan hamile kaldı ya, belki de ona atıf yapılmak isteniyor. Bedenden doğanın beden olduğu doğru da, biz şimdiye kadar ruhtan doğanın herhangi bir kaydına rastlamadık.

İncil'de devamla şunlar yazar:

"Gökten inmiş olan İnsanoğlu'ndan başka hiç kimse göğe çıkmamıştır. …Musa çölde yılanı nasıl yukarı kaldırdıysa, İnsanoğlu'nun da öylece yukarı kaldırılması gerekir… Öyle ki, O'na iman eden herkes sonsuz yaşama kavuşsun… "Çünkü Tanrı dünyayı o kadar çok sevdi ki, biricik Oğlu'nu verdi. Öyle ki, O'na iman edenlerin hiçbiri

mahvolmasın, hepsi sonsuz yaşama kavuşsun. Tanrı, Oğlu'nu dünyayı yargılamak için göndermedi, dünya O'nun aracılığıyla kurtulsun diye gönderdi" (Yu.3: 13-17)

Gökten inme işi burada yanlış konulmaktadır. Çünkü diğer kitaplarda göğe ancak ölüp yeniden dirildikten sonra çıkmış ve orada yazanlara göre hâlâ göktedir. Kıyamet günü geri döneceği anlatılır. Şimdi buradaki anlatımla diğer üç kitaptaki anlatım, yine birbirini reddeden anlatımlardır. Musa'nın çölde yılanı kaldırması diye bir olay yok! Bu Yuhanna İncil'ini yazanların uydurmasıdır. Musa yılan ilişkisi Tanrı Dağ'ında Rab'inin Musa'ya sihirbazlık öğrettiği sırada söz konusudur. O da elindeki değneğin yılan olması vs.'dir. (Çık. 4:3-4) İsa'ya iman eden milyonların bırakın sonsuz yaşamı elde etmesini, mevcut yaşamda çektiği zulüm, eziyet yoksulluk dün gibi bugün de almış başını gidiyor. Rab'in gönderdikleriyle bu kurtuluş işi şimdiye kadar olmadığına göre, milyonları bu sömürü talan sistemlerinden kurtaracak olan yine kendi güçleridir. Boşuna başkasından medet umulmasın!

Yahya'nın Tanıklığı

İncil'de yazanlar;

"Yahya şöyle yanıt verdi: "İnsan, kendisine gökten verilmedikçe hiçbir şey alamaz… 'Ben Mesih değilim, ama O'nun öncüsü olarak gönderildim' dediğime siz kendiniz tanıksınız. Yukarıdan gelen, herkesten üstündür. Dünyadan olan dünyaya aittir ve dünyadan söz eder. Gökten gelen ise, herkesten üstündür. " (Neden üstünlük BN) (Yu.3: 27-31)

Yahya'ya bu kitapta çok fazla yer verilmiştir. Her olmadık yerde tanıklık yapmaktadır. O'nun tanıklığı bunca önemlidir görülmektedir. Çünkü Yahya dönemin ünlü iyi bir vaftizcisi (üfürükçüsü)'dir. Diğer kitaplarda ve bu kitapta başka bir özelliğine rastlamadık.

Gökten beklentiler ilkel insandan beri hep vardı. Yerdeki sorunlara çare bulamama, kimi doğal olayları anlayıp açıklayamama, daha sonra da yerdeki adaletsizlik karşısında çaresizlik gökten beklentilerin temelidir. Bu temel bugün de var. Ve yeryüzündeki adaletsizliği ortadan kaldıran bir sistem gerçekleştirilmedikçe var olmaya devam edecek.

BÖLÜM 4

İsa ile Samiriyeli Kadın

İncil'de yazanlar;

"Samiriyeli bir kadın su çekmeye geldi. İsa ona, "Bana su ver, içeyim" dedi… Samiriyeli kadın, "Sen Yahudi'sin, bense Samiriyeli bir kadınım" dedi, "Nasıl olur da benden su istersin?" Çünkü Yahudiler'in Samiriyeliler'le ilişkileri yoktur… İsa kadına şu yanıtı verdi: "Eğer sen Tanrı'nın armağanını ve sana, 'Bana su ver, içeyim' diyenin kim olduğunu bilseydin, sen O'ndan dilerdin, O da sana yaşam suyunu verirdi." Kadın, "Efendim" dedi, "Bu suyu bana ver. Böylece ne susayayım, ne de su çekmek için buraya kadar geleyim." İsa, "Git, kocanı çağır ve buraya gel" dedi… Kadın, "Kocam yok" diye yanıtladı… İsa, "Kocam yok demekle doğruyu söyledin" dedi… "Beş kocaya vardın. Şimdi birlikte yaşadığın adam kocan değil. Doğruyu söyledin." …Kadın, "Efendim, anlıyorum, sen bir peygambersin" dedi*. (Yu.4: 7-19)

Anlaşılan Samiriyeliler (bugün Filistin'de Batı Şeria denilen yer) Yahudilerle pek barışık değillermiş. İsa'nın kadına verdiği cevap, aklımıza bir reklamı getirdi. Kuyrukta bekleyenleri dinlemeden öne geçmek isteyen kibirli birine genç birinin kibarca "olmaz sıranızı bekleyin!" sözlerine "sen biliyor musun ben kimim?" tavrına gencin cevabı "kim olduğunuz hiç de önemli değil sıranızı bekleyin" olmuştu. Şimdi biz de soruyoruz. Kadın nereden bilsin "İsa'nın kim olduğunu"?

İsa'nın cevabı karşısında kadının verdiği pratik cevap hiçte yanlış değil, madem senin suyun bu kadar şifalı ve zahmetsiz eh "ver o zaman" dediğinde İsa yine hiç alakası olmayan bir davranışla konu değiştirir. Kadının kocasının olmaması, 5 kocaya varmış olması, anda birlikte yaşadığı adamın (normalde zina olması lazım) kocası olmadığını bilmesi, O'nu peygamber yapıyor! Ne ucuz peygamberlik değil mi? Kadın peygambersin dedi diye peygamber olunur mu? Görüyoruz ki, İncil masalına göre oluyormuş!

Devamla öğrencileriyle girdiği sohbette İsa'ya söyletilen; "*'Biri eker, başkası biçer' sözü bu durumda doğrudur. Ben sizi, emek vermediğiniz bir ürünü biçmeye gönderdim. Başkaları emek verdiler, siz ise onların emeğinden yararlandınız."*(Yu.4: 37-38) Bu aklımıza neden eken de biçmez sorusunu getirdi. Normalde eken biçer diye biliyoruz. Bunların sosyal yaşamı sadaka beleşçilikle yoğrulduğu için bedavacılığa alışmışlar. Onun için emek vermedikleri ürünlerden yararlanma alışkanlıklarını günümüze kadar taşımışlardır.

Bir Memurun Oğlu İyileştiriliyor

İncil'de yazanlar;

*"İsa'nın kendisi, bir peygamberin kendi memleketinde saygı görmediğine tanıklık etmişti… İsa yine, suyu şaraba çevirdiği Celile'nin Kana Köyü'ne geldi. Orada saraya bağlı bir memur vardı. Oğlu Kefarnahum'da hastaydı. (*Hep aynı marifetler yeni bir şey yok -BN)… *Saray memuru İsa'ya, "Efendim, çocuğum ölmeden yetiş!" dedi… İsa, "Git, oğlun yaşayacak" dedi. Adam, İsa'nın söylediği söze iman ederek gitti… Daha yoldayken köleleri onu karşılayıp oğlunun yaşadığını bildirdiler… Adam onlara, oğlunun iyileşmeye başladığı saati sordu. "Dün öğleüstü saat* birde ateşi düştü" dediler… Baba bunun, İsa'nın, "Oğlun yaşayacak" dediği saat olduğunu anladı. Kendisi ve bütün ev halkı iman etti."* (Yu.4: 44-53)

Bu alıntıları bu kitapta da böyle ibretlik masallar olduğunu göstermek için aktardık. Adamcağızın hastanın yanına gitmesine bile gerek yok! Telepatisi öyle kuvvetli ki görmediği bir hastayı bile gıyaben iyileştirebiliyor, ölümden döndürebiliyor. Böyle bir şeye inanmak mümkün mü? Herkes kendine ve çevresine sorsun! Bu gibi durumlarda tabii "kehanet sahibi"nin kehanetinin tutma ihtimali de, az bir ihtimal de olsa vardır. Sonuçta hayat tesadüfler üzerine kurulu. Böyle kehanetlerin birinin tutması halinde, kehanet sahibinin keramet sahibi olduğuna da hükmedilmesi, bunun kulaktan kulağa yayılması gayet olasıdır. Modern çağda şehir efsaneleri dediğimiz şeyler böyle oluşuyor. Üfürükçülük, nefesi güçlü hocalar vs. böyle çıkıyor!

BÖLÜM 5

Havuzdaki Kötürüm İyileştiriliyor

İncil'de yazanlar;

"Orada otuz sekiz yıldır hasta olan bir adam vardı… İsa ona, "Kalk, şilteni topla ve yürü" dedi… Adam o anda iyileşti. Şiltesini toplayıp yürümeye başladı. O gün Şabat Günü'ydü… İsa daha sonra adamı tapınakta buldu. "Bak, iyi oldun. Artık günah işleme de başına daha kötü bir şey gelmesin" dedi… Şabat Günü böyle şeyler yaptığı için İsa'ya zulmetmeye başladılar… İşte bu nedenle Yahudi yetkililer O'nu öldürmek için daha çok gayret ettiler. Çünkü yalnız Şabat Günü düzenini bozmakla kalmamış, Tanrı'nın kendi Babası olduğunu söyleyerek kendisini Tanrı'ya eşit kılmıştı."* (Yu.5: 5-18)

Adam 38 yıllık ne günah işlediyse, belki de doğduğundan beri hastaydı, iyileşme neden hep anormalin dışında kerametlerle açıklanır, kutsal kitap olduğu için mi? Nedense hep terslik olsun diye inadına iyileştirmelerin çoğu da Şabat gününe denk gelir.

Burada gayet açık ve net mevcut düzeni bozduklarını kendileri de kabul ederler. Yalnız bozulma emekçiler lehine bir bozulma değil, İsa'nın tanrı ile eşitlenmesi şeklinde bir bozulmadır. Aynı zamanda Yasa Kitabının reddi şeklinde bir bozulmadır. Dinlerin kendi arasındaki rekabettir. Bu rekabete alet olan yine büyük insanlıktır.

Oğul'un Yetkisi

İncil'de yazanlar;

"Baba nasıl ölüleri diriltip onlara yaşam veriyorsa, Oğul da dilediği kimselere yaşam verir… Baba kimseyi yargılamaz, bütün yargılama işini Oğul'a vermiştir. (Tanrının görevini de üstlenmiş BN)… *O'na yargılama yetkisini de verdi. Çünkü O İnsanoğlu'dur*.*

ŞİİRE YOLCULUK

Dr. Ayhan KAVAK

"Var oluşun baskısına karşı koyma gücünü yalnızca şiir sağlar… Şiir daha yoğun ve sabırsızdır. Bir aşk gecesi kadar da acı verir. Şiir Aşktır!" der Joseph Brodsky…

Yazımsal edimde bir başka yer kaplar şiir. Şayet edebiyat denen mefhum tufana uğrasaydı, "Nuh'un Gemisi"nin konacağı yegane zirve Şiir Dağı olurdu. Korunaklı bir ALTAR'dır. O sözün değerinin ölçüldüğü ve kabul gördüğü Altar'dır şiir! Kolay değildir tanımlamak. Batına vakıf olmayı gerektirir ki, ateşte yanmayla bağlantısını kurabiliriz ancak.

Elbette derinliğine inildikçe vurgun yiyen süngercilere dönülür. Zordur kerteriz noktasını bulmak. Bitmeyen bir senfoniyle de izah edilebilir ama bir arayıştır, her daim sürer şiir yolculuğu… Yitik bir sözün namelerini aramanın peşine düşmekle başlar yolculuk. Yüreğinin şiirinin peşine düşmek, dolaylı anlam cevherinde imgelerin filizlenmesini getirir. Tanrısal yaratıya en yakın edimin başında gelmesi bundan olsa gerek. Şayet varsa dokuzuncu nota; izlerine sadece şiir deryasında tanık olabiliriz. Yaratıcılığın arî halidir çünkü. Ruhun armonisidir! Sözcüklerin ahenkle halaya durmasıyla özetlenebilir. Esin perisinin esrik ruhlarda boy atışına onda denk gelir. An'da yükselen bir Güneş'tir şiir! Bilinç yoğunlaşmasının söz doğarını imgeye boğmasını serimler bize. Bu sebepten, ona yapılan tüm güzellemeler revadır… Şiir AŞK olduğu kadar çığlıktır, isyan çığlığıdır:

"Hangi duvar yıkılmaz sorular doğruysa?
Bir gün gelirsek hangi kent güzelleşmez?
Şiirlerim bir dostun vurulduğu yerde yakıldı
Geriye almıyorum külleri, yangınlar çıksın diye
Devriyeler çıkart şimdi, bütün ışıklarını söndür
Sorduğum hiçbir soruyu geri almıyorum ey sokak!

Ve dilimin ucunda küfre dönüşüyor her sözcük!"

Diyen, yılların yangınlarından süzülen Ozan Ahmet Telli. Sözün isyana dönüşünü ne de içten, damardan zerk eder sahteliklerin ortasına…

Aragon, "Özü fırtına olan şiirde her imge bir tufan yaratmalıdır" derken kelamın gücünün vardığı nihai gerçekliğe işaret eder bu sanatsal alanda…

"Şiir, şarkı ve berekettir. Şiir boşuna yazılmayacak" diyen halkların çığlığı Pablo Neruda, deruni anlama gönderme yapar. Kuşkusuz "bereket" metaforundan Bereket Tanrıçası çıkarsamasından bulunmuyordu elbet. Söz bereketten açılmışken; insanlığın ayakları üzerinde durup söze gelmesinde başat rol oynayan kadın olgusunu göz ardı etmek şiire yapılacak en büyük ihanet olacaktır.

Evet, çıkışından ibaret ŞİİR DİŞİL BİR EDİM'dir! Belleksizleştirilip manipüle edenler bu gerçekliği örtbas etmeye çalışmışlardır. Bakmayın öyle, pervasızca erkekle özleştirilmesine. Koca bir yalandır bu! Şiir çıkışından beri bir kadın yaratısı olmuştur ve kökeni anaerkilliğe uzanır. Bu yüzden de yaratımların en arısı makbulden sayılır. Yazılı tarihin şafak vaktinde, açığa çıkartılan kil tabletlerde izi karşımıza çıkar. Dile gelmesi için Sümerli şair Ludingirra'ya kulak verelim biz de:

"Yazın için çeşitli lehçeler vardır. Bunların içinde en çok kullanılan, prensle özgü EMEGİR, kadınlara özgü EMESAL denilen lehçelerdir. Kadınlar konuşurken, yazarken kendi lehçelerini kullanırlar. Biz erkekler de bir kadın veya Tanrıçamızın ağzından söylenecek bir şiir veya şarkıyı kadın dilinde yazarız… Şair ruhlu bir millet. Şiir, onlar için şarkıların kalbi, göz alabildiğine uzanan mavi suları ile kafalardaki sıkıntıları alıp enginlere götüren, hafif hafif esen rüzgârın okşamaları ile huzur veren bir deniz kıyısı gibidir…"

İşte kitabelerden dökülen sözlerdir bunlar. Etimolojik izleğini Anaerkil yapılanmada bulduğumuzu söylemek, hakikati örten sözcükleri kaldırma anlamına gelecektir. Hiyerarşik-devletçi

ataerkil sistemde de yazın ve şiirin dişil lehçeyle kullanımını bize aktarmaktadır şiirsel bir dille, Ludingirra Sonrası, sonrası da tufandır kadın için. Çöl kumullarında yitiklere karıştı şiiri yaratan EMESAL lehçesi. Erkek kumul tepesiydi, yuttu doymaz harislikle güzelliğin şiirselliğini!..

Antik Yunan'da da ORPHERUS ile anılmaya başladı şiir, müzikle hemhal olarak. Orpheus, geleneğe göre, şiiriyle-müziğiyle vahşi hayvanları büyüleyen güçlü bir şairdi. Onu Apollon'un oğlu sayanlar vardı. Galiba tarihinin ironisidir sonu. Birlik olan kadınlar tarafından öldürülüp, yok edilir Orpheus.

Şiir toprağın üretimidir. Kökeni değişse bile, satır aralarında dişil özellikler göz kırpar bize. Tüm dışlanmaya rağmen, özünü koruyan yegane yazın etkinliklerinden olmuştur. Arı söylemin aşka getirdiği insanların düşsel yolculuğudur ŞİİR! Cioran, "Eğer her kederlendiğimiz de ağlayarak kurtulma imkânımız olsaydı, teşhissiz hastalıklar ve ŞİİR ortadan kalkardı" diye ünlerken şiirsizliğin imkânsızlığını, sürekli akamamaktan mustarip gözyaşlarıyla ilişkilendirilmesi, şiire hakkını teslim etmesidir…

Zihnin kaotik işlevselliğinden ötürü olsa gerek, en çok hüzün yakışır şiire. Hüznün yazıya dökülmesinin en seçkin örneklerinin yaratısına şahit oluruz. Gene dünyaya karşı tepki, başkaldırı ve çirkinlikleri-kötülükleri kabullenmeme onda boy atar. Direnme olmuştur şiir! Günümüzde tüketim toplumunun güruha çevirdiği insanlar yığınının maruz bırakıldığı yabancılaşma çemberini aşmanın bir adı, şiirsel düşünüş olurdu. Bu saikayla gereksinimimiz her zamankinden daha yoğun vardır şiire…

Şiir evet! Sayısız tanımlamayla izaha çalışan güzellemedir o. Horace, "Resim dilsiz şiir, şiir ise konuşan resimdir" derken ne de güzel ortaya koymuştur. Birbirine yakışan yaratıların benzerliğini açığa çıkarır Horace. Renklerin ve kelimelerin ahenkli dansları yakışır bu sanat dallarına…

Şiir günümüzde imgelerle yazılır. İmge olmadığında kanadı kırık kuşa döner. Her imge bir dünyayı bağrında taşır. Çok katmanlılığı içerir. İmgelerle taçlanan şiirin cevherine şiirin cevherine çizgisel bakışla asla varamayız. Anlamın gizemini çözmek bir bakıma okuyana bakıldığında, döngüsellikle, dolaylı anlatımla "arzın merkezine" ulaşabiliriz… Gerçekliğin açık tezahürünü de görürüz onda. Nitekim birçok filozofun şiir hususunda kafa yorduklarını gözlemliyoruz. Bu Heidegger'de takıntı düzeyindedir. Ona göre tüm sanatların kökeninde şiir var ve hakikat olgusu da şiir olarak gün yüzüne çıkar. Heidegger DICHTUNG mealinde kullanır genel düşüncesini. Sadece sözcüklerle ele almaz. Eğer sözcükler boyutunda algılasaydı. "bütün sanatlar şiirdir" diyemeyecekti. Bu konuda Dichtung'u nasıl anlamlandırmasına bakmakta yarar var. Ona göre Dichtung, bir aleniyet gösterisidir, bir projedir Dichtung. Öyle ki bu perspektifle bakıldığında; açığa çıkan aleniyetten evveliyatında, misalen Eski Yunan tapınaklarının inşa edilmesinden önce, var olanların tümü bize görünmez olur… Ve şiir, kendisini var olanların aleniyetinin içinde, tam bağrında tesis ederken, aynı zamanda "parlama ve tınlama"nın da kriterini verir!

Var oluşun defalarca sudan geçirilmiş kavi çeliğin kusursuzluğundan şiir bize, yaşadığımız kozmosu yeniden ve yeniden anlamlandırma, kurmayaratma ve bütünsel kavrayışta deniz feneri işlevi gördürür… *"Şiirim kardeştir cesarete / Yalın, içten ve özlüdür / O, kendisinden kılıç yapılan / Çelikle aynı örste dövülmüştür."* diye söze dökülür Jose Marti.

Söyleyecek sözü olanların kasırgalardan korunacakları ada olur şiir! Toplumsal zamanın akışında hep yanı başımızdadır.

Zulmün gadrinden kurtulamayanların bağrında bir şair pusuda bekler. Biz düşleri tamamlanmayı bekleyenler, ilk kaleme sarılışta şiir çizdirmek gelir içimizden. Alt alta dizilince kelimeler, şiir diye kutsamaya meyilliyizdir. Lakin şiirin halisi sevgi ve emekle yoğrulmuştur. Yazılan her dize karanlıkta parıldayan fosforik özelliğe ulaştığında, o vakit anlamın derinliklerine varmış oluruz. Kolay değildir yazmak! Yıldızlardan ışık sağmayı kotardığımız oranda doğru yolda oluruz. Çünkü cevheri imgedir, arayışı kusursuz ahengi bulma üzerine kurulmuştur.

Günümüzde her şeyin nesneleştirilip, sinekten yağ çıkarırcasına kar hırsıyla pervalaşan kültür endüstrisinde yoksanan-ötelenen bir yazım türü olarak betimlenmeye çalışılır.

Oysa şiir yer altı nehirlerinin akışına benzer. Kaynağını bulduğunda pınar olup fışkırır yeryüzüne. Yatağını kendi yaratır ve akar gider denizlere, kavuşmaya meftun sabırsızlıkla… Yetkinleşmenin evrenidir! *"Başkalarıyla kavgamızdan belagat sa-*

natını, kendimizle kavgamızdan şiiri üretiriz." diyen William Butler Yeats, haklılığa nokta koyar.

Dedik ya, her insanın yüreğinde bir şair yatar! Yeter ki kalpte pompalanan kanın damarlarda ilerlemesine nail olalım! Eşyanın tabiatına aykırı olurdu; dört odalı yürek gibi bölümlenen yaralı coğrafyam da şair doğmamak-olmamak kabil mi? Sözlerin deruni ahenginde yolculuk yapmak ve sağmak kelimeleri… O kelimeler ki mıhlar insanı, kataleptik yapar…

Kolay değil şair olmak. Söz dizilir, şiir yazılır ama şair olunamaz öyle güpedenek. Şair demek nesillere ulaşmaktır kelamıyla. Bu bilinçle söze geliyoruz biz de. Dokuzuncu notayı aramanın zahmetiyle, iç yolculuğumuzun Kaf Dağına varmaktır gaye. Yol uzun ama umut bu, bitmeyen bir arayış içerir!..

Mallerma, *"Şiir, sözcükler dinidir."* derken bir başka açıdan uhreviyet atfeder… Şiir tadı damakta kalan mükemmeliyettir.

Şiir ve zindan! Çıplak zulmün arenasında dik durmak inadına… Şiir olur direnişin kelamı. Ol sebepten zulada taşınır bir çift şiir huzmesi… Belki de en yangın şiirler zindanın kör karanlığında yakılmıştır. Nazım Hikmet, Ahmet Arif, Enver Gökçe, yakın zamanda ebediyete uğurladığımız milim şaşmaz Barikat Arif (Arif Damar) hep zindanlarda yazmadılar mı en güzel şiirlerini? *"benim meskenim dağlardır"* diye haykırmadı mı Sabahattin Ali? Ezcümle, zulmün vahşi yüzünün açığa çıktığı soğuk duvarlar ardında vaveyla olan sözün tepeden tırnağa imgeye dönüştüğü yerlerin başında gelmiştir zindan karanlığı. Ve o karanlığı parçalayan tözde hep şiir olmuştur direngen yüreklerde…

12 Eylül'ün Procrustes kar yollarından geçirilenlerin içinde yükselir şiir direnişi. Nevzat Çelik, "Şafak Türküsü" ile soframıza konuk gelir idama giden yiğitlerin, şiirdir son sözleri ve can nefesleridir kalan yadigâr… Ayşe Hülya Özzümrüt parıldar zindanda. Kanaviçelerin yüreğiyle nakkaş Sezai Sarıoğlu ve daha niceleri salkım söğüt şiirlerle donatırlar sokaklarımızı…

İşte yine sevdasına ket vurulan, zindanın karanlığını aydınlatan, damardan kan yerine şiir akıtan şair yürekliler belirmeye devam ediyor dünyamızda. En son değerli can dost Andok da katıldı, "Önce Şiir" diyen ozanlar kervanına. Yastık altındaki hazineyi çıkarmaya başladı, devamı gelecek biline. Zulasında sakladığı çığlığını legalize etti sadece. Yoksa nice oylumlu kitaplara yetecek cephaneliği kullanılmayı bekliyor. Hem de halisinden şiirlerle üstelik! Yalçındır Andok, adını taşıdığı dağa sevdalanmıştır. Sason dağlarında seyrelmesi için bırakılan firari gecelerin Gözü, Andok Dağına bakar durmadan. Bu sebepten sessiz çığlıkların dipnotunda arayıştır o Andoklardan dökülen Çeme Zore'nin Dicle'ye akışının sancılı ağıdını çığırır şiiri. O şiir ki, Gorse toprağa düşen ölümsüzlere adanmıştır. Leyla'sını arayan Mecnun'un yakarışı olagelmiştir şiiri: *"Üstüme mavi kuşanayım / Gökkuşağının her rengini / İlk adımımda / Siyahı düşüreyim / Ve her adımımda kalan renklerimi dökeyim / Suskunluğumun soluğuyla da eteğine tutunurken / Bir tek mavi olayım / Mavi kalayım."* diyerek duyarlı yüreğini ifşa eder bize. (M. Sait Yalçın- Tevn Yayınları- birinci baskı Ekim 2010) "Sürgün Uçurumlar Çığlığı" (Duvarın Dipnotları))

Son sözü yine Jose Marti'ye verelim. O ki; yaşamı özgürlük ateşine çeviren yılmaz devrimcilerdendir. Şiiri de büyük başkaldırı olmuştur: *"şiir dürüst olmak zorundadır ve ben her zaman sonuna kadar dürüst olmak istedim… Şiirler kalbimin parçacıklarıdır, onlar savaşçılarımdır benim. Onlar akademik mürekkeple değil, kanımla yazılmıştır"*

Kitap inmeyen Nebiler misali kitapsız şairler de vardır çevremizde. İsimlerin esamisi okunmaz ama söz kalır! Kimi zaman bir dizesi çarpar insanı, kazılır künyeye.

Yıllar öncesine gidelim, anmak için kitapsız, ozan yürekli bir dostu. Serde öğrencilik vardı o demler. Beyazıt'ın ötesinde ahşap Süleymaniye evlerinden birinde dost sofrasında hüzün hakim olmuştu. Belki de bir eylem sonrasında eksilen canların üzüntüsüydü hüzün. Yılların akışında unutulup gitti, fakat o anda değerli dost Sefahat kalkıp, doğaçlamadan başladı yaratısına. İki dize kaldı, yıllardır çınlar zihnimde: "*Yaz Ozan yaz / Yaz tüm yaşananları / Ellerin kırılsın! / Kalemin kırılsın OZAN!"* diye biten şiir can evinden vurmuştu yoldaşlar topluluğunu. Kim bilir, suya yazılan yazı misali kayıplara karışmıştır yazılanlar. Ola ki farklı bir evrende yazmaya devam ediyor Ozan Sefahat!...

Son söz olarak şiirsiz ve düşsüz kalmayan güzel insanları şiir yolculuğunda yad ettik. Şimdi şiir okuma zamanıdır. Ufkun ardını görmeye davetiyedir şiir… Gönlünüz şiir, soluğunuz şiirle ısınsın!...

E- Tipi C.evi C-7
Siirt

SOMALİ

Kenan Can YOLDAŞLAR

17.Ağustos. 2011
bir gece yarısı yalnızlığım…

kara gözlülere takılmasaydı gözlerim, belki yazmazdım
sevdiğim…

kıyamettir kopsun…
kendime yandığım köz'ümdür sönmem
eski bir çığlığım,
yara almış ve yorulmuş bir çöl çiçeği tohumuyum
oraya buraya atılmış
ölüp ölüp gelmişim
baldıranım şahmaran
dağla, taşla, çölle, rüzgârla, kurtla kuşla
yeminim büyük
cırlavuğumda cırlavuk
yazmalıyım sevdiğim beni bağışla…

zeus olympos'u bekler fal baktırır kara kıta büyücülerine
"keyfi hoşe"
ölü konuşur somalili bir çöl çiçeği artık
rumcadır
rodrigo'yu bilmez
bilmez beethoven'i
lokman hekimi
entrikadır, entrika
sala'dır afrika

oysa bilinir ki çiçekler intihar etmez…

karıncalar, topacı olmadan ölmüş
hızır paşalara sürgün çocuğa göz dikmiş.

kalk picasso
yeni bir guernica'dır somali
somali'dir guernica
beyaz habil kabil sunakları gibi
mescid-i aksa'dır…
auschwitz'e benzer

oysaki herkül'de doğmuştur
pir sultanda
bilal habeş'te
yeminim büyük
cırlavuğumda cırlavuk
yazmalıyım sevdiğim beni bağışla…
yazıyorum işte.

11. emirdir
sağlıkta ve hastalıkta…
ölünceye kadar birlikte…
sizi "aç" ilan eder
zengin mezar kazıcıları !

açların ıslahıdır önlerine örülmüş teller
kendilerinin ardından kefen bezlerine sarılı kendileri gider
bakıyor kapkara tanıdık gözler

açları anlamak için aç olmak mı gerekiyor?
açların ülkesine hangi yüzle gidilir?
gidiyorlar kara kıtaya beyaz ilahlar
kudüs'e üstüne hiç binilmemiş sıpa üstünde muhteşem
girişler gibi

sağır dilsiz bir adamın kulaklarına parmaklarını sokup
tükürüp, onun diline dokunurken "effata" diyen
ve binlerce insanı birkaç ekmekle doyuran
kızıl denizi yaran musa gibi su üstünde yürüyen ey isa!
hani "tanrı ölülerin değil, dirilerin tanrısıydı?"

demem odur ki ey isa
cennet sizin olsun
sen kendine yan,
maestro obama karantinalarında yani

"elohi, elohi lema şevaktani…"

Islak

Metin YOKSU

Yağmur, gecenin koynundan usulca süzülüp; çöp torbasını kafasına koymuş adamın üzerine doğru tane tane düşüyordu. Sokak lambaları, sokağı sarı ışık huzmesiyle sarmıştı. Adam, sarı ışık huzmesinin ve yağmurun da ona eşlik etmesiyle birlikte yorgun adımlarla yatacak kuru bir zemin arıyordu.

Yüz metre yürüdükten sonra kuru bir apartman girişi buldu. Pantolonunun ıslaklığına aldırmadan kuru ve soğuk zemine oturdu. Gözleri efkârlı, dumanlı sigara istedi. Cebinde ise sadece kibriti vardı. Yerler kuru olsaydı; geldiği ıssız sokağa geri dönecek ve yere atılmış sigara izmaritlerine bakacaktı. Oturduğu yerde duvara iyice yaslandı. Ayaklarını yana doğru çevirdi. Üşümüş ellerini bacaklarının arasına aldı ve uyumaya çalıştı.

Koşar adım yağmurdan kaçan uzun boylu adam apartman girişine girdi. Uyuyan adam kuru ve soğuk zemindeki köşesinde yarı uykulu halde apartmana giren uzun boylu, üzerinde gri palto olan adama baktı. Adamın ağzında yarılanmış sigarası vardı. Kapıyı açar açmaz sigarasını sokağa doğru attı. Yerde yatan adam, atılan sigarayı ıslanmadan yakalamak istedi. Fakat sigara yere düştüğü gibi sırılsıklam oldu. Gri paltolu adama dönüp sigara isteyecekti. Gri paltolu adam çoktan asansöre binmiş; sıcak evine doğru gidiyordu.

Adam, sabahın ayazında sokaktan geçen kırmızı lüks arabanın gürültüsüne uyandı. Sokak henüz uyanmamıştı. Güneş saçlarıyla yavaş yavaş ıslak sokakları sarmaya başlıyordu. Adam sahile doğru yavaş adımlarla yürüdü. Adamı denizin üzerinde usulca süzülen, çığlıklar atan martılar coşkuyla sahile gelişini kutladılar.

Martıların "Hoş geldin" nidaları eşliğinde denizin kenarına kurulmuş, bankın üzerine oturdu. Güneş

denizin üzerine çıkmış ve balıklar günlerdir hasret kaldıkları güneş ışınlarını görünce hemen hepsi yüzeye çıkmışlardı. Balıkların yüzeye çıkmasını seyreden adamın neşesine diyecek yoktu. Doğanın insanlığa sunduğu rengârenk şöleni seyrederken pantolonun hala ıslak oluşunu ve üşüdüğünü çoktan unutmuştu.

Gözleri mağrur ve sessiz, boynunu büküp önünde olan çekirdek çöplerini saymaya başladı. O anda yerde yarım içilmiş sigara izmariti buldu. Dün geceden kalma sigara özlemi aklına geldi. Fakat karnı açtı. Sigarayı içse karnı ağrıyacaktı. Mecburiyetten açlığına aldırış etmeden sigarayı yerden aldı ve sigaranın tozunu almak için sigaraya doğru üfledi. Ellerini cebine doğru götürdü ve bir ıslaklık hissetti. O anda pantolonun hala kurumadığını fark etti. Cebinden kibritini çıkardı. Kibrit ıslak olduğundan kibritini alevlendiremedi.

Oturduğu yerin kenarına, güneşin değdiği yere kibritini koydu. Yanına tek tek kibrit çöplerini, onun yanına da sigara izmaritini koydu. Güneş tepeye çıktıkça adamla birlikte adamın pantolonu, kibriti ve kibrit çöpleri hem ısınıyor hem kuruyordu. Öğlene kadar gelip geçenleri sessizce tek tek seyretti. Adama aldırış eden sadece iki kişiydi. Önce yaşlı bir adam yanından geçerken eline iki lira sıkıştırdı. O parayla da iki simit alıp karnını doyurdu. Uzaktan bir fotoğrafçı adamın birkaç fotoğrafını adama sezdirmeden çekip gitti.

Öğlene kadar oracıkta oturdu. Yoldan el ele tutuşmuş sevgililer; sabah koşusuna çıkmış yaşlılar ve gençler; yanına telefonu almış iş adamları bağıra bağıra konuşup önünden geçiyorlardı. Yerleri temizleyen çöpçü elindeki süpürgeyle adamın önündeki çekirdek çöplerini temizledi. Temizlerken adama sinirli sinirli "Bir daha burada çekirdek yediğini görmeyeceğim." Adam, önce anlamsızca çöpçünün yüzüne baktı. Ardından "Tamam" anlamında başını öne doğru salladı.

Güneş en tepeyi vurduğunda sigara izmaritini alıp ağzına götürdü. Kapkara elleriyle güneşin kuruttuğu kibriti alevlendirdi. Sigara izmaritini yaktı. Üç dakika yavaş yavaş sigarasını içti. Sigarası bitince kibriti cebine koydu. Yavaş adımlarla geldiği sokaklara doğru gitti. Önce karnını doyurmalı ve akşama yatacak yer bulmalıydı. Islak olmayan, sıcak ve yumuşak yeri bulduğunda hemen kıvrılıp yatacaktı…

Eylül 2011

✶

Karikatür: Mehmet BOĞATEKİN

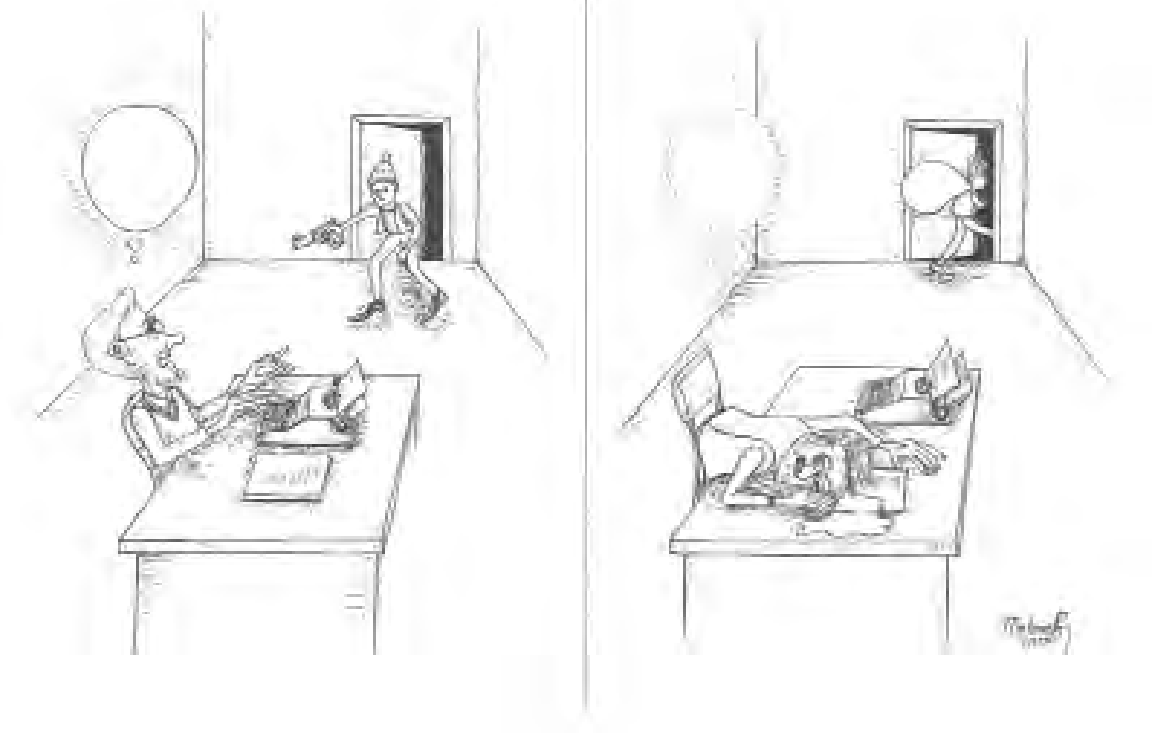

Dersim'de Kayıp Bir Ozan: Sey Qaji

Haydar KARATAŞ

Bana öyle geliyor ki, eskiden solcu olmak, aydın ya da ne bileyim sıradan toplumsal gelişmelere duyarlı olmak Türkiye'de daha kolay birşeydi. Şöyle ki; Türkiye'deki çok kültürlü yapı ulus devlet ve merkezi medya tarafından kontrol altında tutuluyordu. Azınlığın edebiyatından, müziğinden, sanatından habersizdik.

Oysa bugün öyle mi, neredeyse her topluluk ürün vermeye, kendi benliğini günyüzüne çıkarma yarışına girdi, Kürtçe dilinde, Lazca, Süryanice, Arapça, Zazaca ve daha pek çok alanda kıpırdamalar var ve inanılmayacak derecede, yasaklı kalmış bu dünya, saklı yanına eğilerek toplumsal aydınlanmasının damarlarını aralamaktadır. Şüphesizki, varsa bir demokrasi ve özgürlük, onun yolu farklılıkları bilmek, çoğulcu bir hayatın varlığını kabul etmekten geçmektedir.

Daha bir kaç gün önce, Ali Murat İrat'ın Ezidi'leri analatan "Yitik" romanını okumuştum. Bildiğim kadarıyla, taslak halindeki bu roman pek çok yayın evinin kapısına gitti, ancak onu basmaya yanaşmadılar son olarak, yazar Gün Zileli ve arkadaşlarının bir araya gelerek oluşturduğu Yayın Kolektifi el attı ona. Yitik romanı, Ezidi toplumunun 1870'lerde Kürt derebeyleri tarafından jenoside tabi tutulması olgusu etrafında döner. Umarım yayınlanır da, topraklarımızın bu saklı halkı ve inancı günyüzüne çıkar. Ve yıllar yılı, şeytana inanıldığı söylenen bu halkın çektikleri biraz olsun bilinir.

Bu aralar okuduğum bir başka kitap ise, Dr. Daimi Cengiz'in otuz yılı aşkın süre içerisinde topladığı, Dersim yöresine ait bir derleme. Bu makalede asıl üzerinde durmak istediğim de, Daimi Cengiz'in bu zorlu çalışması.

Derleme demişken, Türkiye'de azınlık halklara dair bilgi ve belge toplamak, öyle Sabahattin Eyüpoğlu'ların 1950'lerdeki Anadolu'yu gezip yazmalarına benzemiyor. 1970'li yıllarda genç bir öğretmen olan Daimi Cengiz aynı zamanda bir sol örgüt aktifisti, serde ozanlıkta var ve bu ozanlık damarı onu Dersim toplumunun en eski ozanı olan Sey Qaji adında başka bir saz ve söz ustasıyla buluşturur.

Dersim'de köy köy gezip, devrimci marşlar, ağıtlar söyleyen bu genç devrimci Sey Qaji adındaki bu halk ozanın klamlarını not eder. Kolay değil, o zamanlar Türkçe dışında bir dilde yazıp söylemek yasak. Ancak Daimi Cengiz, 12 Eylül darbesini, Avrupa'ya kaçışını hiçe sayarak, Sey Qaji yolculuğuna devam eder ve kesintilerle, büyük zorluklarla süren bu derleme, yaklaşık otuz yıl sonra Horasan yayınlarından hikayeleriyle birlikte 512 sayfa olarak gün yüzüne çıkar.

Kitabın kapak resminin üzerinde ozan'ın doğum ve ölüm tarihi de yer alır, 1860-1936.

Hikayeleri, kavgaları anlatılan, ne Cumhuriyet Türkiye'sinde ve ne de Osmanlı tebasında bir yere oturtulan Dersim, derlenerek günyüzüne çıkarılan Sey Qaji kitabıyla, farklı bir boyut kazanmış gibi geldi bana.

Nedir o farklılık denirse, birincisi Zazaca dilinin, zengin lirik yapısı, sözlü halk geleneğinin süzgecinden geçmiş, uyumlu hece yapısı, güçlü ironi, ilk defa bu kadar geçmişe giderek, tarihi dokuyla içiçe

geçmiş olmasıdır.

İkincisi ise, Anadolu'nun hala çok kültürlü yapısını yansıtan Dersim ve yöresinin sosyolojik yapısının Ozanın mısralarına yansımasıdır. Ve tabii ki Anadolu ozanlarının zorba rejimlere karşı, hakikati dile getiren sözleri. Bu damarın Dersim'deki ayağı Sey Qaji şu sözlerle katılır:

"Sazım hakikat ceminin sazıdır
sille vurur kötülüğe ve haksızlığa
Pençe vurur, inler, sızlar
Gecenin karanlığı üstümüzden gidene dek
...."

Bu mısralara baktığımızda, Anadolu' da yıllar yılı zorba rejimlere teslim olmayan güçlü ozan damarını görmekli birlikte, bu damarı Zaza dilinde sürdüren Sey Qaji'nin, mazlumdan yana olan, Karacaoğlan, Dadaloğlu ve Pir Sultan geleneğinin sürdürücüsü olduğunu hakikatidir.

Küçük yaşlarda geçirdiği hastalık sonucu iki gözünü kaybeden Sey Qaji, dönemin uygulamalarından payına düşeni fazlasıyla alır, yazar ve ozan cezalandırma geleneğinin oralara kadar uzandığını da görürüz ya. Ama ozan hapisliği, mapusluk yerine, "hüner öğrenme yeri" olarak görür ve yaktığı ağıtlardan dolayı hapse atılan Sey Qaji, iktidarların hapishanesini bir akıl ve irfan yeri olarak tarif etmiş:

"Derler: Sey Qaji kördür
işsiz, güçsüzdür.
Gitsin Mazgirt mapusunda bir süre otursun.
Bol bol akıl ve hüner edinsin.
Ateş düşe Mazgirt mapushanesine
Pire ve bit yuvasıdır."

Derlemeyi yapan Dr. Daimi Cengiz, sadece ozanın sözlerine yer vermez kitabında, şairin "hünerini" hangi ortamda gerçekleştirdiğini de vermeye çalışır. Toprak ve insan kavgası, iç çekişmelerin fazlasıyla görüldüğü metinlerde, göze çarpan bir başka şey ise, resmi ideolojinin Dersim meselesini hal etme gerekçesini ters-düz etmesidir. Bilirsiniz, resmi ideoloji, Dersimlilerin emperyalistlerle işbirliği yaptığını yazar ve hatta okuma yazma bilmeyen Seyit Rıza adıyla İngilizlere yazılmış bir mektuptan da bahsederler, oysa Anadolu ve Kürt topraklarından isyan edenlerin gelip sığındığı bu dağlık bölge insanı, başına buyruk ve merkezi hükümetin onlara yaptığı aynı suçlamayı tersten cevap veridiğine de tanık oluruz...

Birinci dünya harbini, bakın ozan nasıl hicvetmiş ve Osmanlıyı nasıl suçlamış:

"Rus Ordusu Anadolu'ya girmiş
Çarpışın çarpışalım
Padişah kahpelik, intizar ve muhbirlik yapmış
Kurtaralım Anadolu'nun şerefini...
..."

Bir başka yerinde ise Çanakkale savaşını anlatır:

"...
Çanakkale – Gelibolu'ya götürdüler.
Yedi yıldır savaşıyoruz Anadolu'nun kilidi için.
Hayır ve hizmetimiz Padişah nezdinde kabul görmedi.
..."

Ne yazık ki, Anadolu içinde bir ada gibi kalmış Dersim, çoğunluk baskısına karşı direnen bu alevi-kızılbaş geleneğinin hayrı, ozanın ifade ettiği gibi ne padişah nezdinde ve ne de Cumhuriyet Türkiye'sinde hayır ve kabul görmüş. İnançları, dilleri yasaklanmış, paylarına hep acı keder düşmüş.

Zaten Ozan da, yana döne bunu söyler,

"Dewre Tajimati
Dewre Hurati
Dewre Cumrati
Pero ki mı di
Bara mare bi tertele u afati
..."

Zazaca olan bu satırların Türkçesi şöyle:

"Tanzimat devrini
Hürriyet devrini
Cumhuriyet devrini..
Hepsini gördüm,
Payımıza sadece kırım ve afet düştü
..."

Evet, Anadolu azınlıklarının ve Dersim'in kaderi, Sey Qaji'nin de dile getirdiği gibi, afet ve kırım olmuş.

Şimdi bu afet ve kırım ortamından, memleketimizin susturulmuş bu kültürleri yeniden günyüzüne çıkıyor.

Ne yazık ki, edebiyat dergileri, kitap ekleri hala Türkçe dışında çıkan çalışmaları sayfalarına almaktan uzak...

Sey Qaji, Zazaca dilinin ozanı ama ağlamasının, isyanının, öfkesinin Anadolu'nun diğer ozanlarından farklı olduğunu kim söyleyebilir...

Zürih

"Şair taraflıdır ve şiir, bağımsızlıkta dağ başları gibi bağımsızdır!"

Şair Abdullah Karabağ* ile söyleşi

Mehmet SÖĞÜT

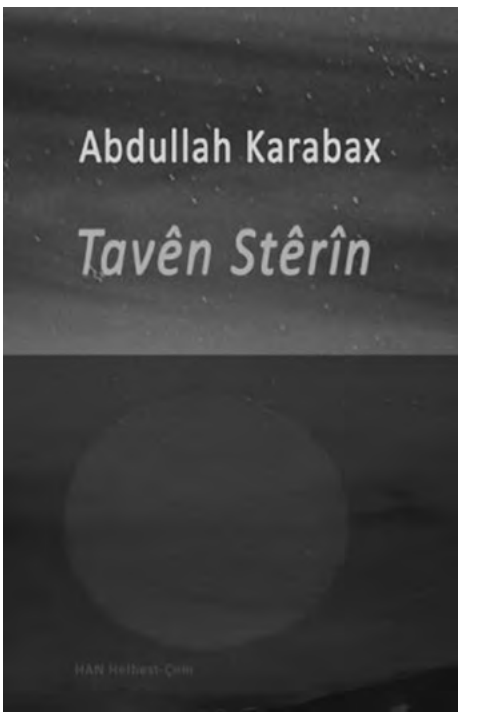

Mehmet Söğüt: Kendinizi tanıtır mısınız?

Abdullah Karabağ: Abdullah Karabağ, 1955, Araban/Gaziantep. Düziçi Öğretmen Okulu ve Lisesi, 1968-1975. Öğretmenlik, 1975-1979. 12 Eylül Dönemi'nde gözaltına alındım, tutuklandım, gün giydim. Serbest bırakıldıktan sonra da defalarca soruşturmalara maruz kaldım, yargılandım, bilebildiğim kadarıyla bu davalar takipsizlik ve beratla sonuçlandı. 1990'da yurt dışına çıktım, hâlâ İsviçre'de yaşıyorum. İlginçtir, geçen zaman içinde, bu ülkede de siyasî nedenli birkaç olaydan sorgulandım, yargı takipsizlikle sonuçlandı.

Siyasetle bağlantım öğrencilik yıllarında başladı. Sosyalizm'le burada tanıştım, TİSP'in iyi bir sempatizanıydım. TÖB-DERli bir öğretmen olarak da siyasetle ilgim farklı alanlarda gelişti. Yurtseverliğim, Mardin'deki öğretmenlik sırasında şekillendi. O günün koşullarında ulusal kurtuluş mücadelesi veren bazı yapılara yakın durarak, ülkeye ilişkin devrimsel bilincim güçlendi.

Şiirle ilgim ise Köy Enstitüsü'nden Öğretmen Okulu'na sonra yedi yıllık Öğretmen Okulu ve Lisesi'ne dönüştürülen kurumdan kaynaklandığını

sanıyorum. Okulca düzenlenen şiir yarışmalarında üçüncülükten birinciliğe kadar ödüller aldım. İlk şiirlerim ve bitirilmemiş bir roman denemesi askerî cunta döneminde yakıldı. Yurt dışına çıktıktan sonra tekrar edebî çalışmalara yöneldim. Kimi örnekleri, başta Güney Dergisi olmak üzere bazı dergilerde yayımlandı. Ayrıca birçok sitede de görebilirsiniz. Açık ismimden başka; "A. Karabağ, A. Karabag, A. Karabax" imzalarını da kullandım. Yarışmalara yurt dışından da katıldım. Siyasi konumdan dolayı ya inceleme ya da ödül aşamalarında düşürüldüm.

M.S.: Şiir nedir, size özgü şiir tanımız var mı?

A. Karabağ: Edebî türlerin içerisinde en eski olanı şiirdir. Birçok tanımı yapılmıştır ama hiçbirisi tam anlamıyla şiir kavramı'nın içini dolduramamıştır. Genel tanımlaması şöyle: Bir dildeki sözcüklerin anlam, ses ve ritim ölçülerinden yararlanarak bir duygu, düşünce, olayı derinlikli anlatma sanatıdır. Şiir denilince ölçü ve uyak akla gelir fakat her şiirde bunlar aranmaz.

Bana göre ise şiir; canlı ve cansız, somut ve soyut yaşamsal renklerin, yürek ve dil işçiliğinin özgün yoğunlaşmasıyla bellek atelyesinde işlenip sözlü ve yazılı dize kalıplarına dökülmesidir.

M.S.: Şiir anlayışınızı ve şirinizi kısaca açıklayabilir misiniz?

A. Karabağ: Şiirim ülke eksenlidir yerel köklerden evrensele, evrenselden kaynağına gider gelir. Ülkenin kurtuluşuna ilişkin şiir ve sanat sorununda bağımsızlıkçıyım. Bana göre bu, kitlesel yürüyüşe kalkan bir ülkede, aydın olmanın vazgeçilmez temel noktasıdır. Elbette ülkenin özgürlüğü için mücadele eden politik yapıların teorik belirlemeleri, örgütsel yöntemleri farklı olacaktır. Bağımsızlıkçı, birleşik ülke aydının pratik duruşu, mücadele eden, ağır bedel ödeyenlere sorun çıkarmaz, çelişmenin yenileştirici yanını olumluyarak onlarla bütünleşir, bütünleşmek zorundadır. Kuşkusuz, yurtsever aydınlanmanın edebiyatımızdaki ana dili Kürtçe'dir. Eğer ülke kökenli birileri, bir başka azınlığa mensupsa onun ana dilidir.

Tarihsel akışı kendi lehine çeviren böylesi bir kadim coğrafyada, inkâr ve imha statüsü hüküm sürdüğü sürece bir şairin iki dünyası olamaz, onun

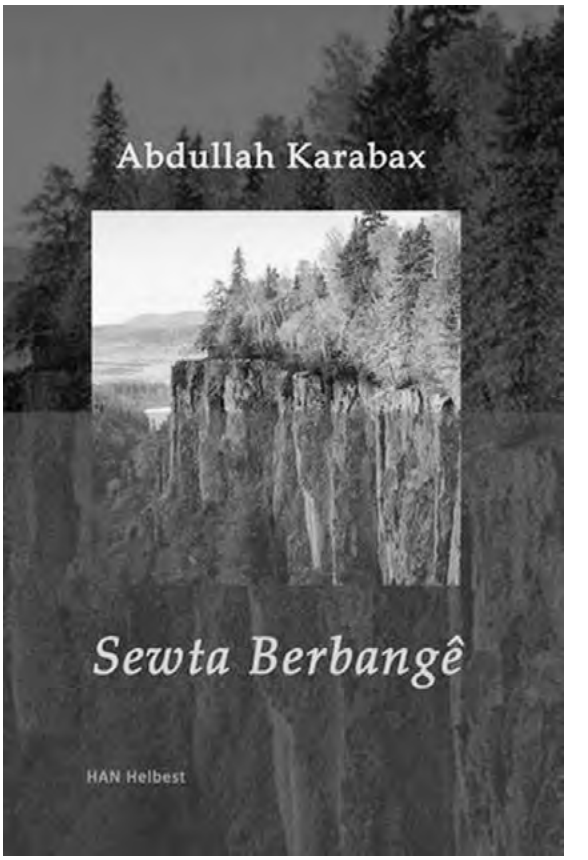

dünyası aşkıdır ve diğer aşkları büyük aşkına hizmet eder. İnceleyiniz, bu kadim coğrafyaya bağlılıklarını tartışmasız kanıtlayan öğelerin başında folklor, destan, türkü, şiiriler ve sonra yüce dağlarımız gelir. Ancak dünyasına sadık olan, şair yaşamını tadar, bedelini öder, ölümsüzleşir. Şair taraflıdır ve şiir, bağımsızlıkta dağ başları gibi bağımsızdır!

Kişisel kurtuluş, toplumsal değişim ve dönüşüm adına; bireyin, toplumun, küresel gelişmenin, uygar-ortak belleğin her gün grileştirildiği bir çağda şiirin, biteviye aslan yeleli

salınması beklenemez. Ruhumuz hâlâ egemen sistemlerin silahlarından arınamıyor, kimi açık taşır, kimi gizli. Bu nedenledir ki ana ekseni 'bize yakışır bir ülke, 'insana yakışır bir dünya' olan şiirim, isim isim akışında: Bazılarına felsefe gibi 'lâbirentli,' matematik gibi 'denklemli' gelebilir. Ama kendi renginde yığınla farklı renge zemin sunar. Eğer önyargılı yaklaşılmazsa kendini sevdirmesinde inatçıdır, yeter ki okuyucu kafa yorup yenidendoğuş inceliğinin sabrını gösterebilsin. Okunurken düşündürür, dudak büktürür, yerindirir, kızdırır, hüzünlendirir, kahkahayla güldürür...İçsel yolculuğa, köksel oluşa, varoluşa, direnişe, sevgiye, doğaya,

barışa davet eder. Yüreği doğru atanla yürek birliği içindedir. Benliği, kimliği, erki, inancı, zihniyeti, bilinci... çok yönlü sorgular ve varılması gereken 'kendi dünya'sına yeşil ışık tutar.

M.S.: Yazarken en çok neye dikkat edersiniz?

A. Karabağ: Hemen hemen her inançsal büyük varoluşun, halkın, ulusun tarihinde ağır veya hafif toplumsal felaketler vardır. Böyle süreçlerde onların birçok folklorik öğesi, türküsü, şarkısı, resmi, heykeli... kısacası, sanat ve edebiyatları yaralanır. Şiir kulvarında olduğumuza göre; sorumlu bir şair, olaylara ne duyarsız kalabilir ne de konuları işlerken şiirini, kin ve nefret duygularıyla zehirleyebilir. Bu konularda yazarken "bilinçli ben"imle, insanlığın toplumsal geçmişiyle, daha uygar geleceğiyle hesaplaşma; damlayan sözcüklerle, sıralanan dizelerle de çekişme halinde olurum.

M.S.: Yazdıklarınıza cezaevi sürecinin bir katkısı oldu mu?

A. Karabağ: O dönemin özgül koşullarında sanat ve edebiyatla uğraşmak, bizim için lüks sayılır. Biri askerî, ikisi sivil, üç cezaevinde kaldım. Sadece Mersin E Tipi Ceza ve Tutukevi'nde sınırlı kitap okuma olanağına sahiptik. Kaldığım yerlerde yazılı her şeye el konuluyordu. Kaldı ki o dönemlerde edebiyat çalışmaları pek önemsenmezdi, daha çok örgütsel sorunlara ağırlık vermek zorundaydık. Başka türlü onurlu yaşanmıyordu.

Cezaevi sürecinin mutlaka etkisi olmuştur. Ondan sonraki yaşamın büyük bir kısmı da soruşturma, gözaltı, imzasız gözetimlerle geçmiştir. Fakat bende cezaevi edebiyatı yoktur!

M.S.: Kürtçe şiirlerinizin çok güçlü olduğuna inanıyorum. Kürtçe şiir yazmaya devam edecek misiniz?

A. Karabağ: Yarım kalan Türkçe bir şiir dosyasını tamamlamak üzereyim. Bitirince tekrar Kürtçe'ye döneceğim. Kürtçe yazı dilini 1997'den itibaren öğrendim.

M.S.: Kitap ve basılmamış dosyalarınızdan bahseder misiniz?

A. Karabağ: Türkçe, Kürtçe basılmış ve baskıya hazır dosyaların yanı sıra bir de bir kitap olacak kadar Fransızca yazılmış şiirler var. Ayrıca bir roman, geniş hacimli Kürtçe Dilbilgisi ve Araban yöresine ait Kürtçe sözcük derlemesi.

Bunları toplu olarak verelim : Şarkım Karanfilde Kalsın-şiir, Halkalı Seher-şiir, Lacivert Oyalar-şiir, Yıldız Dalı Yasaklı Gönül-şiir,Tartıya Kalan Düşler-şiir, Güldestan Gibi(5dosya)-toplu şiirler, Bir Yürek Çeşnisidir Yaşamak-nehir şiir(baskıda, 2011), Karanfil Ek Göğsüme/Tîlîlî-roman/nesirsel şiir, İkonalar Yüzleşebilir-şiir, Sewta Berbangê-helbest, Berlin, îlon 2010, Tavên Stêrîn-helbest/çem, Berlin-mijdar 2010, Qursên Kurdî-ders/rêziman ders, Bêjeyên Berhevkirî-ziman, Boucles de Canicule-poésie.

M.S.: Son olarak okuyucularımıza neler söylemek istersiniz?

A. Karabağ: Edebiyat, özellikle şiir iki türlü yazılır: bir, yaşamıyla; iki, kalemiyle; yaşamı kalem, kalemi yaşam gibi yaşıyanlara aşkolsun!

04 Ağustos 2011, Lozan.

* Abdullah Karabağ, 1955, Araban/Gaziantep. Düziçi Öğretmen Okulu ve Lisesi, 1968-1975. Öğretmenlik, 1975-1979 12 Eylül Dönemi'nde göz altına alındı, tutuklandı. Serbest bırakıldıktan sonra da defalarca soruşturmalara maruz kaldı, göz altında tutuldu. 1990'da yurt dışına çıktı. İsviçre'de yaşıyor.

Şiirlerinde açık isminden başka; "A. Karabağ, A. Karabag, A. Karabax" imzalarını da kullandı.

Dosya/kitapları:
Türkçe:
Şarkım Karanfilde Kalsın -şiir-
Halkalı Seher -şiir-
Lacivert Oyalar -şiir-
Yıldız Dalı Yasaklı Gönül -şiir-
Tartıya Kalan Düşler -şiir-
Güldestan Gibi(5 dosya) -toplu şiirler-
Bir Yürek Çeşnisidir Yaşamak -nehir şiir-
Karanfil Ek Göğsüme/Tîlîlî -roman/nesirsel şiir-
İkonalar Yüzleşebilir -şiir-

Kürtçe:
Sewta Berbangê -helbest-
–helbest/çem-
Qursên Kurdî -dersler-
Bêjeyên Berhevkirî

Fransızca:
Boucles de Canicule -poésie-

Celal Tan ve Ailesinin ya da Altınkoza'nın Aşırı Acıklı Hikâyesi

Ali KAPTAN

Bereketli toprakların şehri Adana'nın Altınkoza'sı diyeceğim ama o Altınkoza'da Adana'ya veya bereketli topraklara dair bir şey kalmamıştır. Peki, Adana'da, emeğin en eski şehrinde o Adana'yla ilgili bir iz kaldı mı ki? Görünen, bir hizmet şehrine dönüşmüş Adana'dır. Bakanı olmayan, mebusu uyuyan, seçmeni seçemeyen, bereketli toprakları AVM'lerin bereketine peşkeş çekilen, fabrikaları zaten gitmiş, havaalanı, istasyonu gider olan, yıllardır saklı duran 'dünyanın en büyük köyü' sıfatını özellikle son 10 yıllık bir akışta tam olarak yaşayan Adana. Adana, yalnızlığımızın şehri! İşte bu Adana'nın film şenliği de elbette payını alacaktır hayatın o akışından.

Altınkoza'nın 18.si gerçekleşti bu sene. İlki 1969'a denk gelir. 1973'e kadar sürer, sonra durur. 1992'de filan yeniden başladığında ise zombiye dönüşmüştür. Yılmaz Güney ile özdeşleşen Altınkoza, Adana'da sağcı belediyelerin elinde oyuncak olur;

türlü bahanelerle ertelenir, ötelenir, iptal edilir. Şu haliyle de zaten yukarıda vurguladığım bir noktaya paralel olarak kendisi bir köy şenliğine dönüşür. Şu Altınkoza'ya bir kasaba festivali bile denemez. Adana'nın -aslında görevden alınan eski başkanın değil AKP'nin, Adanalıların vurguladığına göre Ömer Çelik'in bir tür vekilinin yönettiği- "ortak akıl" namlı belediyeciliğinin ufkundan, daha çaplı bir film şenliği beklemek biraz zalimce olur. Bu yüzden şimdilik geçiyorum burayı.

Umut'tan Hikâye'ye

1970'te 'Umut'un, 1971'de 'Ağıt'ın aldığı ödül 2011'de 'Celal Tan ve Ailesinin Aşırı Acıklı Hikâyesi'ne gitmiştir. Bu 'sekans' aynı zamanda son 40 senenin Türkiye'sinin ve de Adana'sının fotoğrafını verir. Yılmaz Güney'den "**Afili Filintalar**"a, *ben derim ki,* dramatik bir geçiş… Evet, savaş bitmeden teslim alınır olmak, hakiki bir acıklı hikâye…

Sarphan Uzunoğlu'nun o gruba dair bir cümlesini şuraya koyup devam edeyim: **"Anarşizm mi, AKP'nin uslu Türk çocukları olmak mı? Bahşedilen ile olunan arasındaki derin seçim."**

Şiirlerini sevdiğim, filmlerini içerdiği mistik ve fantastik unsurlar açısından tutarlı ve eğlenceli bulduğum **Onur Ünlü** son filminin bir kara mizah olduğunu belirtti. Kara mizah!

Hak verilir ki kara mizah iktidarın gölgesinde bir yerlerde durarak yapılmaz. Şöyle güneşe, açığa, ayaza, fırtınaya filan çıkmak lazım, öyle icap eder. Sinema veya sanat tarihi, ya da insanlık tarihi mizahın karasını galiba böyle kaydeder, kaydederse. Kanımca mizah, -hangisi olursa olsun- erk'in karşısında bir yer bulur kendine. Bildik sebepleri yazmayacağım buraya. Hele bu "kara" bir mizah ise yerleşik değer ve kuralları, bilmem neleri çok da iplemez herhalde. En azından bir sistem eleştirisi vardır bre; günlük hayatın, egemen siyasetin, sanatın kendi köhne eğilimlerinin, alışkanlıklarının, bilmem neyinin eleştirisi…

Celal Tan ve Ailesinin Aşırı Acıklı Hikâyesi'ne gelecek olursak; öylece bakınca apolitik bir kara mizah olarak duruyor. Arada bir iki küfür ki ben o filmdeki küfürleri yarım saat içinde kullanır ve tüketirim, bu noktada eleştirmiyorum filmi. O mistik fantastik unsurlardan dolayı bir kara mizahsa söz konusu olan, o zaman böyle bir şey beni aşar. Ama filmin kahramanının işi üzerinden ve filmin bir mekânıyla kurulan bir kara mizahsa bu, o zaman

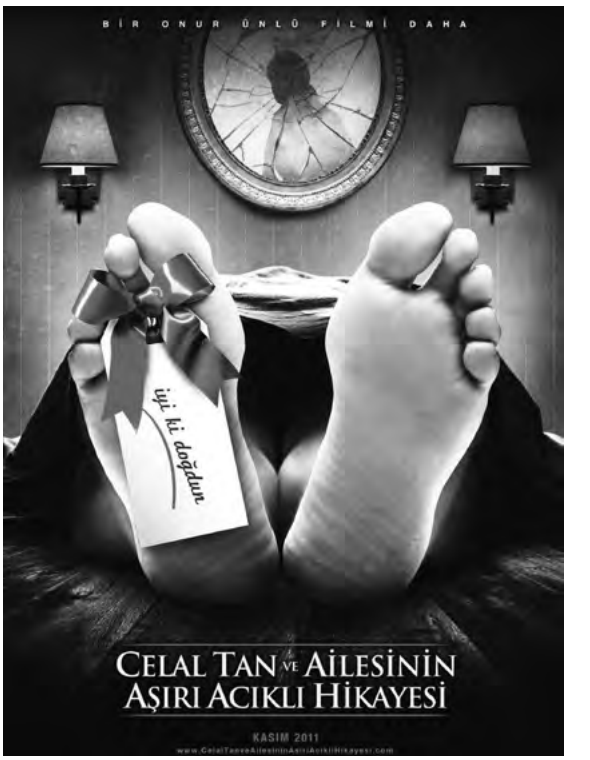

tam burada bir iki noktaya değinirim. Filmin kurgusuna, diyaloglarına, temposuna, belki senaryodan kaynaklanan çelişik durumlarına bakmayacağım, beni aşsın gitsin o konular da. Fakat bir seyirci olarak takıldığım meseleye bir iki laf edeceğim.

Sinopsis Niyetine

Celal Tan bir hukukçudur, genç eşini kıskançlık sonucu öldürür. Bir başka hukukçu arkadaşından suçu üstlenmesini ister *ki o da zaten ölümcül hastadır vs.* Öteki de bunun karşılında dini konularda pek yetersiz olduğunu belirtip kendisini '*münkir ile nekir*'in sorgusuna hazırlamasını ister falan. Sonra birbirlerini satarlar.

Filmin politik(!) arka planında şöyle bir şeyler gö-

rülür: Bir anayasa hukukçuları derneği *(AHUD)* vardır, orada bir balo filan vardır, baloda bir orkestra vardır, o orkestranın çaldığı *'eski cumhuriyet'*in bir marşı vardır. Marşa eşlik eden *'dinozorların'* ellerinde bayraklar ve üzerinde derneğin Türkiye haritasına yani ülkeye inmiş adeta yıldırım saçan bir tür tokmağı olan flamalar vardır. İki hukukçu arkadaşın meseleyi konuştuğu kanepenin yanında, dernek girişinde filan bir çiftetelli oynamayı bile beceremeyen hukukçu ordusu vardır *(ki orası bir hukukçular derneğidir).* Arada koltuk sevdalısı dekan vardır *(dekandı herhalde).* Bildiğiniz rezillik! O zaman yıkılın ulan, takoz olmanın ne âlemi var hızla ilerleyen ülkenin önünde! Bu minvalde bir kara mizah figürü…

Yaşasın Yeni Cumhuriyet

Anlamak için Alin Taşçıyan olamaya gerek yok! Evet, filmde bariz bir eleştiri yapılmıştır *'eski cumhuriyet'*in hukukuna ve hukukçularına ilişkin: Adeta dinsizdirler ve en basit konularda bile imandan bihaberdirler, namaz kitabını yere atacak kadar duyarsızdırlar. Ellerinde bayraklarla bir salonda salınıp dururlar, kös kös otururlar, birbirlerine sebepsizce ödüller verirler, koltuk düşkünüdürler, bir mekânda eğlenmekten bile acizdirler ki çiftetellidir, miskettir, halaydır, bunu bile oynamayı beceremezler. Bunlar bu halleriyle mi ülkenin kaderini belirlemeye ortak olacaklardır? Tamam, bu eleştirilere eyvallah! İmzamı da atayım altına, hadi. Lanetleyelim uyuşuk sistemin tüm köhne kurumlarını… Lakin bu "kara mizah"ın şimdiki zamandaki gereği ve orijini pek düşündürücüdür. *(Hadi, böyle bir eleştiri örneğin sekiz on sene önce yapılsaydı yine gözlerimizi yaşartırdı. Şu enstantane sadece nekrofilidir.*

Oysa güzel memleketim bir kara mizah cennetidir. Aç tavuğun darı ambarıdır, rüyasız ve riyasız:) 'riyasız'ı uyak için yazdım ama güzel oldu:) Ve de *'Afili Filintalar'* cemaatinin bir tür eylemi olarak görünür olunca bu, işte o kara mizah **yandaş mizah**a dönüşür. Kimin ne yaptığı pek sırıtır. Bir köhneliğin eleştirisi, bir başka köhneliğin bina edilmesi sürecinin propaganda filmini ortaya çıkarır. Bu noktada Onur Ünlü'nün benim için, Tansu Çiller'e yönetmenlik yapan bir Sinan Çetin'den hiçbir farkı kalmaz. Toplama baktığımda da, ta 1836'da bile Meksikalılar Alamo Kalesini, Teksaslılardan aldıklarında o **kale**nin yıkıntıları üzerinde bu kadar zıplamamışlardır tüm orduları, topları tüfekleri, şairleri, yazarları, destancıları ve gazeteleri vs ile...

Tefecilerin eline düşüp iflas etmiş bir esnaftan gayri hiçbir alacağınızı tahsil edemezsiniz. Ya da zaten filelere girmiş bir topa bir daha vurup orada aynı pozisyonda ikinci golü hanenize yazdıramazsınız. Böyle hareketler iktidarın tribününe oynamaktır. Haddizatında bir kara mizah değildir, mizahın kara paradoksudur, bir manada kavgayı ayırma numarasında karşıdakinin ellerini tutmak, arkadaki kudretli ağabeyin rahat yumruklar atmasında böylece taraf olmaktır *(ve zaten kendisi uyarmıştı kitleyi, taraf-bertaraf teması ile).*

Muktedirlerin argümanlarıyla, o sığınakta sanat yapmak… Bu kötü bir şeydir, kötü!

Evet, şu tarz ve içerikle kara mizah yaparak "piyasada" tutunabilirsiniz, ödüller alabilirsiniz; ama sinema tarihinde, örneğin *'Şarlo Diktatör'* filminde dünya temalı balonla oynayan *'Hitler Şarlo'*nun o üç saniyelik sekansı kadar yer alamazsınız. Ve Sanırım egemenlerin egemenlik alanında bir kara mizah da olmaz, çok çok *'Afili Filintalar'*ın AKP balanslı felsefelerinin kara mizahı çıkar. Sonuca bağlamak için Altınkoza'ya dönecek olursak;

Altınkoza denen müsamere, AKP devlet erkânının bir şenliğidir gayri. Bize dair bir incelik, biz iz kalmamıştır. Kendileri çalıp kendileri oynamıştır. Onlar kendi dünyalarının keyfindedir.

(Bu arada, Aynur Doğan'ı Kürtçe şarkılardan dolayı yuhalayan kentli muhteremler, dönüştüğünüzün farkına bile varmadan daha çok arayacaksınız Aynur Doğan'ları…)

Sonuç? 12 Eylül 2010 referandumu itibariyle bu da bir dönem filmidir. Yeni bir 12 Eylül sürecine sinema üzerinden "Afili" bir destektir.

"***AKP'nin uslu Türk çocukları***" kara mizahı kararında yaptıkça ödül ve ödüller almaya devam edecektir.

KARANLIĞI GEÇELİM

Can ERDEM

gecenin bu saati bir hasretliktir başımda
ne yapsam amansız
çok şey alındı elimizden çok şey
ama bir o kaldı elimizde
ne gece ne gece ne gece
karanlığı siz iyi bilirsiniz
bunu bir martıdan öğrendim
hani böyle uzak
ta uzak olunmasını siz çok iyi bilirsiniz
böyle tanıdımdı ilkin gözlerinizi
dışarısının içi neden bu kadar boş
bir çocuk soruyor garip bir soruda
anlamıyorum ilkin
ama dışarısının içi neden bu kadar boş
hangi soruyla başladın
bunu düşündüm demin
ilkin hangi soruda buldum seni
şimdi çok uzak çok derin bir ezgi
gökyüzü ne kadar uzak olabilr insana
o gökyüzününde yaşıyorsa ve
(o gökyüzünü içinde taşıyorsa)
bu duvarlar duvarlarınız nefret ediyorum her putresinden
bi can uluyor gecede köpek gibi
köpek gibi
inlemesini duyduk
gittik gittik
hani böyle durup düşünmeden ölelim
bunu buyuruyor kutsal kitapım
sorgulamayın
balonlarını uçuruyoruz ıssızlığın
hadi gidelim hadi gidelim
göğe bırakalım birbirimizi
gecede karanlığa akan ırmaklarız ne de olsa
sabaha bi can kalır en fazla
iki bedende bir can
bunu gördük mü gidelim gidelim
bileklerim bileklerim acıyı tanıyor
şişip kabaran perdem karanlığa açılıyor
bu boşluk bu boşluk
sarsındı bizi
dileklerimizin tanrısı
karanlığı sevelim karanlığı sevelim
şimdi ey gecemde çırılçıplak
gecemde sersefil bir ay dolanır
kadınım düşlerimin tanrısı
uyan uzanıp öp alnımdan
geceye uyut

‘Biutiful’: Uykuları Kaçıran Bir Film ve Mülteci Yıllarım

Adil OKAY

“‘Biutiful’da kahramanın kaçak işçiler ile polis arasında rüşvet trafiğinden hayatını kazanması sırasında ya-şadığı trajik olaylar, onlarca uzak doğulu işçinin, o tıkıldıkları evde gece sızan gazdan zehirlenip ölmeleri, patronun cesetleri mafya yardımıyla denize atması bir başka olayda da polisin göz yummak için rüşvet aldığı halde Afrikalı kaçak işçileri işportacılık yaparken yakalamaları, beni geçmiş mülteci yıllarıma götürdü.”

Bir film seyrettiğinizde, beğeninizi -eleştiri hakkınızı saklı tutarak- nasıl ifade edersiniz? Ör-neğin “İyi yapılmış bir filmdi ama… , oyuncular çok iyiydi, film müziği muhteşemdi ama…” v.s. diyerek. Bunun yanı sıra hepimizin ‘ama’sız beğendiği favori filmler vardır. Klasiklerden değil, son yıl-larda yapılan filmlerden söz ediyorum. Bitince bir süre bizi yerimize mıhlayan, sinemadan çıktıktan sonra bile sahneleri, diyalogları kafamızın içinde dönüp duran filmler. Son yıllarda pek çok yerli, yabancı film izledim. Hatta itiraf edeyim, kaçırdığım filmleri mahalle bakkalından korsan DVD olarak alıp, izlediğim de oluyor. ‘Örneğin Michel Leclerc’in 2010 Fransız yapımı son filmi ‘Diğerlerinin İsimleri’ni (Le Nom Des Gens) korsanların yardımıyla orijinal diliyle seyrettim. Ayrıntıları iyi veren, tabuları ti’ye alan, ırkçılığa ve burjuva aile ilişkilerine karşı soru işaretleri bırakan başarılı bir filmdi ‘Diğerlerinin İsimleri’. Ama ne o, ne son bir yılda gördüğüm diğer filmler, hiç biri beni Anuş Pazarcıyan’ın tavsiyesi üzerine izlediğim, ‘21 Gram’ın yapımcısı İnarritu’nun “yeni bir baş eseri” sayılabilecek 2010 Meksika- İspanya ortak yapımı ‘Biutiful’ kadar etkilemedi. Bu filmi ‘ama’sız be-ğendim. Son bir yılda izlediğim en iyi film olarak da seçtim.

“İnarritu yeni filminde Uxbal’i odak alan bir öykü çerçevesinde, sınıflara ayrılmış bir toplumda ‘en alttakilere’ çeviriyor kamerasını. Onların zenginlik içindeki yoksullukta hayata nasıl tutunmaya çalıştıklarını, onlar için hayatla - ölüm arasındaki çizginin ne

kadar ince olduğunu anlatıyor.”

Biutuful’da, sade bir İspanyol vatandaşı olan Uxbal’in küçük üçkâğıtçılıklarla hayatını ka-zanması anlatılırken, olaylar bizi görmek istemediğimiz gerçeklerin içine sokuyor. Avrupa’nın bir di-ğer deyişle kapitalizmin kan emici yüzünü doğallık içinde görüyoruz. Hiçbir abartmaya kaçmadan. Binlerce sayfa bilimsel analizin, araştırma yazısının yapamadığını hiç sıkmadan (film iki saatten fazla sürüyor) bazen çok açık, bazen çağrışımlarla, küçük büyük olaylar zinciriyle kalbimize ve beynimize nüfuz ettiriyor. Yoksulluk, sosyal güvencesizlik, ırkçılık, göçmen işçilerle ‘kâğıtsız’ mültecilerin insanlık dışı koşullarda çalıştırılması, yiten değerler... İnarittu, klasik politik sinemada olduğu gibi tek bir şok mesajla filmi bitirmiyor. Brezilyalı Rocha ile Yılmaz Güney’in politik sinemada yaptığını yapıyor. Film boyunca izleyicinin beynine -Ulus Baker’in ifadesiyle- milyonlarca

şok zikrediyor. Ya da bana öyle geldi. Örneğin filmin kahramanı yolda yürürken önünden bir politikacının fotoğrafıyla süslenmiş bir taksi geçiyor. Bu bana hemen 12 Haziran seçimleri öncesi yaşadığım gürültü ve görüntü kirliliğini ve burjuva politikacıların yalan vaatlerini anımsatıyor. Bir başka sahnede devasa iki fabrika bacası görülüyor. Aklıma hemen bu yaz ziyaret ettiğim Gökova körfezinde –o cennet mekânı çirkinleştiren- HES bacaları ve tüten dumanlar ile Kütahya'da bir avuç altın uğruna siyanürle zehirlenen işçiler düşüyor. Ama en trajik olanı; hemen hepsinin hayat romanı birbirine benzeyen, farklı zaman ve mekanlarda yollarımın kesiştiği kaçak işçilerin dramı.

Biutiful beni mülteci yıllarıma götürdü

12 Eylül faşist darbesinden sonra başlayan mültecilik yıllarımda hemen her milletten yüzler-ce kaçak işçi tanıdım. Uzun zaman Türkiyeli politik mültecilerin ücretsiz tercümanlığını yaptım. Tabi arada 'politik' olduğunu söyleyen ekonomik mültecilerin de sorunlarıyla ilgilendim. Öyle ki ziyaret ettiğim konfeksiyon atölyelerinde hemen bana doldurmam için bir dosya uzatılır ya da Fransızca di-lekçe yazdırırlardı. Günün birinde bir arkadaşımın atölyesinde, Çinli bir kadın için yabancılar polisine mektup yazmıştım. Yaptığım iş karşılığı para almayışıma şaşıran o yoksul kadın bana Çin'den gelen, kurutulup vakumlanmış bir tavuk kemiği hediye etmişti de şaşırma sırası bana gelmişti. Yine Paris'te kaçak çalışan uzak doğulu göçmen emekçilerin evlerini ziyaret etmiş, Çin mafyasının getirip daracık evlere hapsettiği ve yol parası v.s. borçlarını ödemeleri için yıllarca günde 15 saat karın tokluğuna çalıştırdıkları işçilerle tanışmıştım. Koşulları, Türkiyeli kaçak işçilere göre çok daha kötüydü. Süreç içinde bu trajik gerçeklere şaşırmamayı, Avrupa'nın tüm ülkelerinde kaçak işçilerin istismarının yaşandığını öğrendim. Onların oturum ve çalışma kartı alabilmeleri için düzenlenen kampanyalara, eylemlere katıldım. Sabahın beşinde yabancılar polisi önünde ücretsiz tercümanlık yapmak için sıralara girdiğim, Irkçı ya da işgüzar memurların zorluk çıkarması üzerine kavga edip polis zoruyla dışarı atıldığım günlerim oldu. Paris'in banliyösü Bobigny valiliği önünde, 'başvuru' formu alabilmek için geceden yatak döşek alıp, çoluk çocuk kuyruğa girenleri görüp üzüldüm. Velhasıl hayatımın bir döneminde bu tür gözlemlerim çok fazla oldu. Biriktirdiğim iyi - kötü anılar, şiir ve öykülerime de yansıdı. O yıllardan kazancım, anı biriktirmenin yanı sıra, terk ettiğim Paris'e yılda bir kez gittiğimde, yolda karşılaştığım, bir zamanlar ücretsiz tercümanlıklarını yaptığım o işçilerin bana ikram ettikleri expresso oldu.

İşte, 'Biutiful'da kahramanın kaçak işçiler ile polis arasında rüşvet trafiğinden hayatını ka-zanması sırasında yaşadığı trajik olaylar, onlarca uzak doğulu işçinin tıkıldıkları evde gece sızan gazdan zehirlenip ölmeleri, patronun cesetleri mafya yardımıyla denize atması, bir başka olayda da -polisin göz yummak için rüşvet aldığı halde- Afrikalı kaçakları işportacılık yaparken yakalayıp sınır dışı etmesi, v.d. beni geçmiş mülteci yıllarıma götürdü.

Belki de bu duygular yumağında, İnarittu'nun son filmi beni fazlasıyla etkiledi.

İnsanlık ayıbının karaya vurduğu an

Hatırlarsanız Aralık 2007'de, Avrupa'ya gitmek isteyen Filistin, Somali ve Irak uyruklu olduğu belirlenen 85 mülteciyi taşıyan tekne, İzmir'in Seferihisar ilçesi yakınlarında batmış ve 53 ceset karaya vurmuştu. Toplam 85 mültecinin umut yolculuğu, Seferihisar açıklarında facia ile sona er-miş, bu olay üzerine ben de 'İnsanlık Ayıbı Karaya Vurdu' başlıklı bir makale yazmıştım. Bu mülte-cilerin yaşadığı ne ilk trajediydi ne de son oldu. Yine mevsimlik işçileri taşıyan bir yük kamyonunun Tarsus hemzemin geçitte trenle çarpışması sonucu onlarca işçi ölmüş ve o zaman insanlar, önle-rinden hemen her gün geçen bu gerçekle yüzleşmişlerdi. Bu katliam üzerine de 'Devlet Kazası ve Katil kim' başlıklı bir yazı yazmıştım. Bu trajediler dünyanın her yerinde ve yıllardır sürüyor. Sefe-rihisar veya Tarsus ilk değildi, ne yazık ki son da olmadı. (Okuduğunuz bu yazıyı kaleme aldığım sırada ajanslara yine benzer haberler geçiyordu.) Bu konuda insan hakları örgütleri yıllardır raporlar yayınlıyor, dünyayı ve dünyayı yönetenleri duyarlı olmaya çağırıyor. Biz ise ancak yanı başımızda cesetleri görünce uyanıp, 'ne oluyor' diye soruyoruz. Bir yanlış anlaşılmaya meydan vermemek için altını çizmek gerek ki: Ortalama bir Avrupalı da bu trajediler karşısında bizden çok daha duyarlı değil. Avrupa ülkeleri de insan hakları, özellikle zenginliklerinin bir kaynağı olan 'ötekilerin' hakları konusunda çok temiz değil. İnarittu'da bunu anlatıyor zaten.

Norveç'te katliam ve Avrupa'da ırkçılığın yükselişi

En son Norveç'te Breivik adlı bir ırkçı - faşistin yaptığı katliam da aslında aynı konu kapsa-mında değerlendirilebilecek trajik bir sonuçtur. Avrupa'nın postmodern 'çokkültürcülük' politikasının (çokkültürlülük değil) iflasının, sermaye birliği olan AB'ye üye ülkelerdeki baharın kışa dönüşmesinin, neoliberalizmin derinleştirdiği eşitsizliğin, işsizliğin, aşsızlığın ve bunun müsebbibi olarak 'ötekilerin' işaret edilmesinin yarattığı nefretin sonucu. O katledilen gençler için ağıt yakan, ırkçılığı protesto eden yüz binler ne yazık ki bu dünyada politikayı belirlemiyor. O yüz binler, on yıllar boyunca susup oturmanın ne sonuçlar vereceğinin sorgulamasını henüz yapmıyor. Hükümetlerinin on yıllardır sermayeye 'ucuz işgücü' kazandırmak amacıyla göçmenleri davet ettiğinin, kaçak-kayıtsız çalışan işçilere göz yumduğunun farkında değil. Hrant Dink katledildiğinde de, 'hepimiz Hrant'ız' diye yüz binlerce namuslu insan sokaklara dökülmüştü. Ancak Türkiye'de de politikayı belirleyen o yüz binler değil, Hrant'ın katiliyle Türk bayrağı önünde poz veren güvenlik güçlerinin Türk- İslam sentezcisi ağa babalarıdır. Sivas katliamı katillerinin avukatlığını yapan yeni – Osmanlı'cı akıl hocalarıdır. Türkiye'de Hrant'ın katline davetiye çıkaran 'bol maaşlı gazetecilerin' de, Sivas'ta 35 aydını yakan şeriatçıların da, mevsimlik Kürt işçilerini Karadeniz'de linç etmeye kalkışan ırkçı faşistlerin de ruh hali ve argümanları, Norveç kasabı Brejvik'ten çok farklı değildir. Kapitalizmin yarattığı ekolojik ve sosyal sorunlar derinleşip, umutsuzluk ve çaresizlik yeşerince, bundan nemalanan gerici güçlerin hedefi de göçmen emekçiler ve tüm 'ötekiler' olacaktır.

İşte Biutiful'da "anlatılan hayatlar, hemen hiçbir şansı ve geleceği olamayan" insanların ha-yatları. Seferihisar'da cesetleri kıyıya vuran mülteciler gibi, kamyonlarla işe götürülüp getirilen, sos-yal güvencesiz çalıştırılan mevsimlik işçiler gibi, kış sabahları amele pazarında donmuş vaziyette bekleşen işçiler gibi, oğluna dershane parası bulamadığı için intihar eden anne gibi… Ve bu hayatlar sadece İspanya'da ya da Türkiye'de değil, şu veya bu farkla tüm kapitalist dünyada yaşanıyor.

Gözlemlerimden birkaç örnek daha vereyim: Atina'da sabah erken saatlerde amele pazarına giderseniz moralsiz, üstleri başları perişan bekleyen Türk işçilerini görebilirsiniz. Aynı manzarayı farklı biçimlerde Paris'te, Londra'da, Amsterdam'da da görmeniz olası. Son yıllarda Türklerin, Kürt-lerin yanı sıra Balkan ülkelerinden gelen işçiler de o 'amele pazarlarında' görülmeye başladılar. Keza kaçak çalışan fahişelerin de kimlikleri değişti. Örneğin en son Paris ziyaretimde, 10. bölgede 'müş-teri bekleyen' Afrikalı kadınların yanı sıra, Balkanlardan gelen genç kızların çoğaldığını, 13. Ve 20. bölgede ise uzak doğulu seks kölelerinin mafya ve Fransız polisinin işbirliğiyle köşe başlarına yer-leştirildiğini gördüm. Ama beni en çok sarsan manzara, Hollanda'da cadde üzerindeki vitrinlerde yarı çıplak yatan fahişelerin, gelene geçene gülümseyip müşteri çağırmalarıydı. İşte İnarittu'nun Biutiful'u, bende bu anıları canlandırdı.

Küreselleşmenin bu çirkin yüzüne, 'Postmodern yaşamın renkleri' diyerek 'hoş görüyle' yak-laşmamız mümkün mü?

'Çaresizlik içinde dayanışma'

Güney dergisinin son sayısındaki yazısıyla beni bu filmi izlemeye teşvik eden Anuş Pazar-cıyan, "Yine de umutsuz bir film değil Biutiful." diyor. Pazarcıyan'a teşekkür edip ondan bir alıntıyla sonlandırıyorum yazımı. Ve hepinizi bu hüzünlü görsel şölene, 'biutiful'u izlemeye davet ediyorum: O çaresizlik içinde bile insanlığın, insani dayanışmanın mümkün olduğunu görüyoruz. Uxbal, yakalanıp Afrika'ya geri gönderilen kaçak işçinin gebe eşine ve çocuklarına açıyor daracık evini, paylaşıyor. Ve o Afrikalı kadın emekçi, anne sevgisini paylaştırıyor Uxbal'ın çocuklarına. Yoksulun pay-laşacakları şeyler de var: İnsanlıkları, dayanışmaları, sevgileri. (…) Bir çağrı bu film: Büyük insanlı-ğın gerçekliğine gözlerini kapamamaya bir çağrı. O Avrupa'nın cicili bicili, koca AVM'li koca şehirle-rinin (burada Barselona) koca turistik meydanlarında alış verişe çıkan, kapuçino'larını, latte'lerini, kokteyllerini yudumlayan insanlara, yanı başlarında seyyar satıcılık yapan, belki gelip dilenen in-sanların, insan olduğunu hatırlatan, onların durumunu anlamaya çalışmaları çağrısı yapan, çığlığını atan bir film."

Ağustos 2011

okayadil@hotmail.com www.adilokay.com

Anuş Pazarcıyan, Sinema Notları, Güney Kültür Sanat Edebiyat Dergisi, no: 57, Temmuz- Ağustos- Eylül 2011.
http://www.guneydergisi.com/images/stories/g43dosyalar/insanlik_ayibi.pdf
http://77.79.79.245/bianet/bianet/71346-katil-kim
Anuş Pazarcıyan, Sinema Notları, Güney Kültür Sanat Edebiyat Dergisi, no: 57, Temmuz- Ağustos- Eylül 2011.
http://www.guneydergisi.com/images/stories/g43dosyalar/insanlik_ayibi.pdf
http://77.79.79.245/bianet/bianet/71346-katil-kim

Biutiful. Meksika/ İspanya 2010
Yönetmen: Alejandro Gonzales İnarittu
Senaryo: Alejandro Gonzales İnaritu ve Nikolas Giacobone
Oyuncular: Javier bardem, Maricel Alvares, Hanaa Bouchaib, Estrella, Eduard Fernandez, Cheikh Ndiaye…

Sinema Notları

Anuş Pazarcıyan

Usta İşi İki film ...

I. Malick'ten "Hayat Ağacı"...

| The Tree of life

(2011 ABD - İngiltere)
Yönetmen ve Senaryo: Terrence Malick
Kamera: Emmanuel Lubezki
Oyuncular: Brad Pitt, Sean Penn, Jessica Chastain, Tom Townsend, Kimberly Whalen, Fiona Shaw,Jackson Hurst, Crystal Mantecon vd.

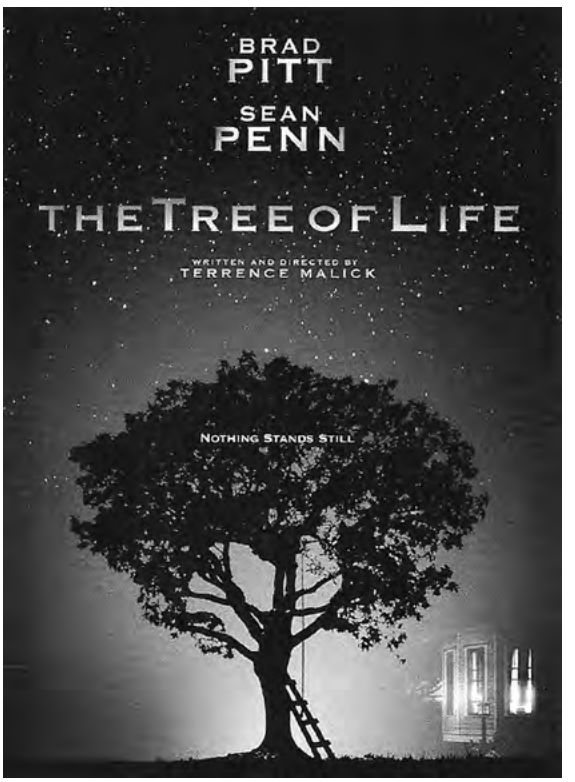

Terrence Malick ABD'nin bağımsız sinemacıları içinde en ilginç yönetmenlerden biri. Önceleri senarist olarak sinemaya giren Malick, 1969 yılında "Lanton Mills" isimli kısa filmi ile yönetmenliğe başladı. 1973 de, kendi kurduğu bir firma ile büyük şirketlerden bağımsız olarak finanse ettiği ilk uzun metraj sinema filmi Badlands, sinema dünyasında Orson Welles'in "Yurttaş Kane" filmi ile birlikte sinema tarihinin en iyi "ilk" i olarak adlandırılır. 1973 den bu yana toplam 5 film yaptı. Yani ortalama 8 yılda 1 film! Bu onun üretici olmadığı, tembel olduğu vb. anlamına gelmiyor. Çünkü konfeksiyon ürünü değil onun filmleri. Her biri üzerinde iyice düşünülmüş, büyük bir ön çalışmayı gerektiren filmler. Her biri hayatın değişik hallerini çok boyutlu olarak gözlemleyen, insanlar arası ilişkileri, onda da şiddetin rolünü ele alan, yine her biri doğa insan ilişkisinde insanın kendine vehmettiği önemi sorgulayan, felsefi olarak değişik okumalara açık, sinema dili açısından mükemmel filmler. Terrence Malick sinemada yalnızca filmleri ile var olan, yalnızca filmleri ile konuşan, ünden, ünlülülükten kaçan bir yönetmen. Bırakalım film tanıtım toplantılarını, partileri vb. bir yana. Festivallerde bile onu görmek mümkün değildir. Yapılmış- özel seçilmiş kişilerle yapılan- röportaj sayısı parmakla sayılacak kadar azdır. Onun güncel bir resmini bulmak ise bayağı zor bir iştir.

Cannes'de bu yıl Altın Palmiye'yi kazanan "Hayat Ağacı" Terrence Malick'in 5. uzun metraj sinema filmi.

İki buçuk saatlik "Hayat Ağacı"nın neredeyse yarıya yakın bölümünde Malick bizi yer kürede hayatın nasıl başladığı ve geliştiğine tanıklık ettiriyor. Ama nasıl? Her biri kendi başına ele alındığında bir sanat eseri olan resimlerle. Arka planında rahatsız etmeyen bir müzik ve değişik sesler eşliğindeki re-

simlerle karanlıktaki bir ateş topunun – başlangıçta ateş vardı! - giderek nasıl suyla kaplandığını, hayatın ilk ilkel biçimlerinin nasıl ortaya çıktığını, giderek canlıların nasıl çeşitlendiğini, geliştiğini görüyoruz. Gelişen, çeşitlenen canlılar arasında sürekli bir mücadelenin olduğunu, canlıların yaşamak, kendi türlerinin varlığını sürdürmek için başkalarını ve birbirlerini kelimenin gerçek anlamında yediklerini görüyoruz. Bu mücadelelerde kendini başkaları için feda edenlerin de var olduğunu - geçerken ve kural dışı olarak da olsa - görüyoruz. Bu arada fakat yer kürenin kendisi de yaşıyor. Diğer canlıların yaşamının çerçevesini oluşturuyor. Ve bu çerçevenin kendine özgü yaşamı karşısında onun içinde yaşayan canlıların yaşamlarının, kavgalarının, birbirlerini yemelerinin fazla bir anlamı ve değeri yok. Bu yaşam kendini, diğer canlıların karşısında güçsüz ve çaresiz olduğu yanardağ patlamaları, depremler, tsunamiler vb. şeklinde gösteriyor. Sonra ana rahminde bir cenin'in gelişmesinde, canlıların bu en mükemmelinin gelişmesinde adeta bütün evrim aşamalarını görüyoruz. Hayat Ağacı'nın bu bölümü evrim teorisinin sinema diline nasıl uyarlanabileceğinin bence mükemmel bir örneği. Burada yalnızca resimler, bir resim cümbüşü konuşuyor. Belgeselin kuru ve açıklayıcı, çok konuşan ve belki çok konuşmak zorunda olan dilinin yerini burada hiç bir açıklamaya ihtiyaç duymayan, belgesel çekimleri de mükemmel kompoziyonlar halinde bir görsel şölene dönüştüren sinema filmi dili alıyor.

Filmin diğer bölümü "Hayat Ağacı"nın Amerika'da Texas eyaletinin Waco kentinde 1950'li yıllardaki (Waco Malick'in doğum yeri; bu bölümün güçlü otobiyografik öğeler barındırdığından yola çıkabiliriz) bir orta sınıf çekirdek ailesi somutundaki görüntüsü. Öyküsü anlatılan aile O'brien soy isimli bir çekirdek aile. Bu orta sınıf ailesi ile güneşli bir günde, iki katlı geniş bahçeli bir evin bahçesinde oynayan üç oğlan çocuğu ve onları büyük bir mutluluk içinde izleyen anne (Jessica Chastain) - baba (Brad Pitt) resimleri üzerinden tanışıyoruz. İlk bakışta mutluluklarını hiç bir şeyin bozamayacağı bir dünya cenneti resmi karşılaştığımız. Canlı renkler, giderek - anılar gibi - silikleşiyor.

Sonraki resimde epeyce sonra aynı eve bir postacının Anne'ye bir telgraf getirdiğini görüyoruz. Gelen haber 19 yaşındaki ikinci oğulun ölüm haberinin telgrafıdır. Aynı haber babaya bir uçuş pistinde ulaşır. Motor gürültüleri içinde anlaşılamaz bir ha-

berdir bu. Ölümün nedeni, nasılı hakkında hiç bir bilgiye sahip değildir seyirci. Yalnızca 19 yaşındaki ortanca oğul ölmüştür. Ölüm her şeyi değiştirir. Aileyi ilk tanıdığımız neşeli, hayat dolu atmosfer yerini kasvetli bir atmosfere bırakır. Doğa yine aynı doğadır. Fakat onun içinde ailenin hayatı altüstü olmuştur.

Sonrasında büyük oğul Jack'in (Sean Penn) ağzından geri dönüşlerle ailenin – Jack'e göre - gerçek öyküsünü dinleriz.

Sevecen, dünyaya gönül gözü ile bakan, dindar güzel bir anne ile dünyaya gönül gözü ile bakmayı bir zaaf olarak gören, oğullarını mücadeleye hazırlayarak eğiten bir Baba'nın somutunda iki ayrı yaşam felsefesinin öyküsüdür anlatılan. Baba aslında konser piyanisti olma hayaline sahip ve fakat bir türlü engellenmiş olan – büyük ihtimalle kendisi gibi düşünen bir babanın onun adına aldığı kararlarla önü kesilen - doğru dürüst bir mesleğe –herhalde mühendislik filan olabilir - yönlendirilmiş olan "başarılı" bir orta sınıf aile reisidir. Dönemin Amerikan toplumunun onu aslında doğadan kopya çekerek, sosyal darwinist bir tarzda eğittiği- tipik bir babadır. Çocuklarını da kendisinin eğitildiği biçimde eğitmekte, zaaf gösterenleri cezalandırmaktadır. Çocukların babaya saygılarının temelinde küçümsenmeyecek ölçüde korku vardır. Buna karşı anne ile ilişkileri – babanın evde olmadığı ortamda – neşe dolu, annenin de çocuklarla çocuk olduğu bir ilişkidir. Bir melektir adeta o. O kadar ki, bir sahnede Malick onu ayakları yerden kesik biçimde adeta bir kelebek gibi uçarken gösterir. Çocukların gözün-

deki, anısındaki annedir bu. Ortanca oğlun ölüm haberi ertesinde öncelikle anne yıkılır. İnançlı insan sürekli olarak cezalandırma olarak kavradığı bu ölümün nedenini sorgulamaktadır. Filmin birinci bölümünde evrim resimlerinin ardında duyduğumuz seslerden birinin annenin acı dolu sesi olduğunu anlarız.

Filmi bütün Malick filmleri gibi çok değişik biçimlerde okumak mümkün. Bir bölüm eleştirmen filmi Anne figüründen çıkarak, dine- imana çağrı filmi, kadercilik propagandası olarak; bir bölümü sosyal Darwinizm propagandası olarak, bir bölümü bununla bağıntı içinde kültür kötümseri bir yaklaşım filmi olarak okudu ve eleştirdi.

Ben filmi böyle okumuyorum. Film hayata yaklaşımda iki ayrı yol olabileceğini – sevgi yolu (Anne'nin yolu) ve mücadele yolu (Baba'nın yolu) - ortaya koyarken aslında net olarak kendi tarafını sevgi yolu olarak belirleyen bir film. Bu sosyal Darwinizme karşı çıkan, paylaşımı, sevgiyi, fedakârlığı, insancıllığı savunan bir tavır. Filmde bu yolun temsilcisi olarak gösterilen Anne'nin dindar biri olmasından yola çıkarak, filmi din propagandası yapan bir film olarak değerlendirmek bence yanlış bir değerlendirmedir. Sonuç olarak Tanrı'ya inanç, oğulun genç yaşta ölmesini ve annenin buna acılı isyanını engellemiyor. Sonuçta haksız, adaletsiz bir tanrı resmi çizilen resim.1950'li yılların Texas'ında bir ev kadını – annenin dindar olmasından doğal ne olabilirdi?.. Bunu göstermek neden din propagandası, neden kadercilik propagandası olsun?

Diğer yandan doğadaki ilkenin mücadele içinde en güçlülerin yaşamını sürdürmesi olduğunun gösterilmesi, bunun insan toplumunda yansımalarının olduğunun da gösterilmesi, kendi başına sosyal Darwinizm propagandası değildir. Malick bu filminde açıkça Anne'den, onun sevgi ilkesinden yanadır. Ve bu sevgi ilkesi doğanın yasalarının bilincinde, doğayla uyum içinde bir yaşam biçiminde yaşanabilir. Ve günün birinde insanları birbirine düşman eden sınıf farkları, onları maskeleyen ulusal, dinsel farklılıklar kalktığında yaşanacaktır da.

Terrence Malick'in filmografisi:
* 1969: Lanton Mills
* 1973: Badlands
* 1978: Days of Heaven
* 1998: The Thin Red Line
* 2005: The New World
* 2011: The Tree of Life

II. Arriaga'dan „ Yanan Toprak"

| The Burning Plain

(ABD 2008)
Yönetmen ve Senaryo: Guillermo Arriaga
Kamera: : Robert Elswit
Montaj: Craig Wood
Oyuncular: Charlize Theron, Kim Basinger, Jennifer Lawrence, José María Yazpik, Joaquim de Almeida, Tessa Ia, Diego J. Torres, J.D. Pardo, Danny Pino, Robin Tunney

"Yanan Toprak" çölleşmiş ıssız bir doğa ortasında, güneşli bir günde alev alev yanan bir karavan resimleri ile başlıyor.

Sonra bir başka mekâna, zamana atlıyoruz. Grinin ağır bastığı bir mekân, bir sevişme sahnesi ertesi. Hiç bir şey duyumsamadan mekanik bir sevişme ertesi 30'lu yaşlarda güzel bir kadının, Charlize Theron (Sylvia), yataktan kalkıp pencereye

gidişini ve dalgın bir şekilde dışarıyı seyredişini, seviştiği adamı gönderişini görüyoruz.

Sonra bu kadının çok ünlü bir restoranı işleten biri olduğunu, başarılı genç iş kadını görüntüsü altında önemli psikolojik problemleri olduğunu (kendi kendini yaralıyor) görüyoruz. Bu arada kim olduğunu bilmediğimiz bir genç adamın sürekli olarak onu izlediğini görüyoruz.

Başlangıçtaki bu gizem daha sonra yoğun geri dönüşlerle çözülüyor.

Kendine Sylvia ismi altında yeni bir kimlik kazandıran başarılı iş kadınının, gerçek ismi Mariana'dır. Ve geçmişinde kendisinin bir türlü kendini kurtaramadığı büyük bir "suç" vardır. Bu suçtan kaçarak ve yeni bir kimliğe bürünerek arınmaya çalışmıştır. Fakat görünen o ki, "suç" onu bütün hayatınca izlemektedir.

Filmin başında alev topu olarak gördüğümüz karavan yangınını çıkaran genç kadındır Mariana (Jennifer Lawrence). Aslında amacı bu kadar büyük bir yangın çıkarmak değil, yalnızca babasını, komşuları olan Meksikalı sevgilisi ile aldatan annesi Gina'yı (Kim Basinger) korkutarak eve döndürmektir. Fakat çıkardığı küçük yangın hiç hesaplamadığı, istemediği bir şekilde bir gaz tüpüne sıçrayarak büyür. Karavan içinde hiç bir şeyden habersiz sevişen sevgililer yanarak ölürler. Birbirine kenetlenmiş cesetlerini birbirinden ayırmak bile zordur.

Sonuçta bir kazadır olan. Gerçeğini yalnızca Mariana'nın bildiği bir kaza. Olay polis kayıtlarına yasak bir aşkın bir kaza sonucu trajik sonu olarak geçer.

Bu arada bu yasak aşkın nasıl geliştiğini de öğreniriz: Bir orta sınıf Amerikan ev kadınıdır Gina. Çocukları ve eşinin hizmetçisidir. Meme kanseri sonucu meme ampütasyonu ile sevgiye en muhtaç olduğu dönemde, sevgisizlikle karşılaşır. Kendi vücudundan nefret etmeye başlar. İşte bu ortamda komşusu ona tutku ile bağlanır. Aslında sevgiye ihtiyacı olan iki insanın yanyana gelmesidir olan. Suç ve suçlu yoktur. Sevgidir söz konusu olan. En azından iki sevgili için böyledir. Fakat dünya bu iki sevgiliden oluşmuyor. Mariana için annesi Gina, babasını ve çocuklarını aldatan bir haindir. Erkek de kendi ailesi, en başta eşi için öyledir. Kazanın olduğu gün bu ilişkiyi bitirmeden önceki son buluşmalarıdır. Bu son buluşma. Ölümde birleşme buluşması olur.

İki sevgilinin ölümüne yol açan Mariana, annesinin sevgilisinin oğullarından biri olan Santiago (J.D. Pardo - Danny Pino) ile bir aşk ilişkisi yaşamaktadır. Kaza ertesi birbirine düşman olan iki aile de bu ilişkiye karşıdırlar. Mariana ile Santiago birlikte bir hayat kurmak için kaçarlar. Bir çocukları olur. Doğum ertesinde Mariana çocuğunu da Santiago'ya bırakarak kaçışa devam eder.

Başlangıçta Sylvia'yı izleyen, kimliğini bilmediğimiz genç adam, Santiago'nun kardeşi Carlos'tur. Sylvia/Mariana'nın bebek iken babası ile birlikte terk ettiği, şimdi 12 yaşındaki kızı ile birlikte onu aramaktadır. Pilot olarak ilaçlama işlerinde çalışan Santiago büyük bir kaza geçirmiştir. Slyvia/Mariana önce kızı ile görüşmeyi red eder. Fakat sonra pişman olarak onun peşine düşer. Birbirine yabancı anne/kız buluşurlar. Birlikte Santiago'yu ziyaret etmek için yola çıkarlar. Film Mariana/Sylvia'nun hastanede Santiago'nun odasına girmesi ile biter.

Kaçış bitmiştir. Hayat sürmektedir. Her şeye rağmen…

„ Yanan Toprak" Arriaga için yönetmen olarak bir "ilk". Fakat Arriaga sinemanın yenisi değil. O son dönem Meksika Sinemasının en önemli sanatçılarından biri. Alejandro Gonzalez İnarritu'nun sinemaya yeni bir soluk getiren Ameros Perros, 21 Gram ve Babil üçlemesinde özgün senaryo yazarı olarak Arriaga'nın da imzası var. Yani o bence son dönemin en yaratıcı - yenilikçi filmlerinde imzası olan bir usta bir sinemacı. "Yanan Toprak" la yönetmenliğe soyunmuş. İyi de yapmış bence. Senaryosunu da yazdığı Yanan Toprak'ta Arriaga aslında İnnaritu ile ortak eserleri olan üçlemedeki temel temayı sürdürüyor: İnsanın özgür iradesi ile aldığı kararların beklenmedik sonuçları karşısındaki çaresizliği, (buna dindarlar kader diyerek kendini avutuyor.) yaşamın sonuçta bir raslantılar zinciri olarak sürmesi. Hayat ne ise odur. Ondan kaçış, paralel hayat vb. yoktur.

Arriaga'nın Yanan Toprağı ilk kez 2008 Venedik Film Festivali'nde gösterildi. 18 yaşındaki Jeniffer Lawrence, Mariana rolüyle " en iyi genç oyuncu " ödülünü aldı.

Bir kimlik arayışı...

| Hanna

(ABD-İngiltere-Almanya 2011)
Yönetmen: Joe Wright
Oyuncular: Saoirse Ronan, Cate Blanchett, Eric Bana, Jessica Barden,Tom Hollander, Olivia Williams,Jason Flemyng, Martin Wuttke, Joel Basman vd.

Hanna hızlı bir casus/aksiyon filmi formatında ilginç bir kimlik arayışı ve yol filmi.

Filmin başında Finlandiya'nın kutba yakın ıssız ormanlık bir bölgesinde ok ve yayla geyik avı peşinde bir genç kız, Hanna (Saoirse Ronan- bu isme dikkat, ilerde duyma ihtimalimiz epey yüksektir) ile tanışırız. Okla hayvanı vurur ve fakat öldüremez. Yere düşen ve can çekişen hayvanı „ne yazık ki kalbini tutturamadım" sözleriyle, bir kurşunla başından vurarak acı çekmesine son verir. Bunun hemen ardından genç kadın bir adamın saldırısına uğrar, dövüşürler. İkisi de mükemmel bir dövüş tekniğine sahiptir.

Kıza saldıran adam kızın babası Erik'tir. (Eric Bana). Kızı ile birlikte 16 yıldır bu ıssız yerde yaşadığını ve burada kızına her türlü şart altında yaşayabilmesi için her türlü silahı kullanma ve dövüş tekniklerini öğrettiğini, bu arada Hanna'nın hiç bir şekilde görmediği (yaşadıkları kulübede modern dünyanın hiç bir lüksü, elektrik, su, TV. vb. yoktur.), dünya hakkında kitaplar üzerinden bilgiler aktardığını öğreniriz. Yani Hanna, hayatını sürdürmek için dövüşme konusunda tam donanımlı, fakat Finlandiya'da yaşadığı kulübe dışındaki dünya ve babası dışında insanlar ve istisnai ilişkiler konusunda – kitabi bilgi dışında - bütünüyle habersiz bir genç kızdır Hanna. Baba, kız 16 yaşına geldiğinde, kulübede var olan bir telsizi göstererek, bununla dış dünya ile temas kurabileceğini, ancak bu temas kurulduğunda onu öldürmek için dünyanın en güçlü gizli servisinin harekete geçeceğini ve bu takibin ya Hanna'nın ya da onu öldürme görevine sahip olan CIA Ajanı Marissa Wiegler'in ölümü ile biteceğini açıklar. Ölüm tehlikesine rağmen büyük bir yolculuğa çıkma, kendini dış dünya içinde yeniden yaratma, ya da Kutba yakın orman içinde bir kulübede iki kişilik dünyaya devam. Hanna yolculuğu tercih eder. Telsizi açar.

Bundan sonrası çok kısa süre içinde Hanna ve babasının yerinin tespiti ve onlara karşı başlayan sürek avıdır. Bu sürek avında Baba ve Kız yolculuğa ayrı ayrı çıkarlar. Kızın elinde yalnızca ilerde babası ile Berlin'de buluşacağı bir adres vardır. Bu sürek avı Hanna için kendine yeni bir kimlik yarattığı, Finlandiya'dan başlayıp, Fas'a, ordan İspanya, Fransa üzerinden Almanya'nın çeşitli kentlerine, sonunda Berlin'e götüren ve yol üzeri Hanna'yı öldürmek isteyen cesetlerle dolu bir yolculuktur. Bu yolculukta o her türlü sahtekârlık, kötülük yanında insanlar arası dostluk, dayanışma, bu arada cinselliği vb. ni de keşfeder. Ve bir dizi – öncelikle Anna'nın düşmanları için – ölümcül serüven ertesinde, kim olduğunu da öğrenir:

Hanna, soğuk savaş döneminde CİA in bir projesinin ürünüdür. Bu projede acı duyma yetisini ortadan kaldıran gen manipülasyonuna uğratılmış ceninler taşıyıcı anne rahmine yerleştirilmektedir. Amaç acı duymayan savaş robotları yetiştirmektir. Projenin başı Marissa Wiegler'dir. Ancak soğuk savaşın sonlanması ile proje durdurulur. Ve bu projede yer alan tüm çocuk ve annelerin „temizlenmesi" kararı alınır. Erik de bu görevi yerine getirmekle görevli CIA ajanlarından biridir. Fakat o Doğu Alman taşıyıcı anneye âşıktır. Onu öldürmek yerine korumaya alır. Çocuk

doğduktan sonra izi bulunan âşıklara karşı girişilen bir saldırıda anne ölür. Erik çocuğu alarak kaçmayı ve gizlenmeyi başarır. Ta ki Hanna „Ben kimim?" sorusunu sorup, kimliğinin peşine düşme kararını verene kadar.

Sonunda bu sürek avında Erik de ölür. Filmin son sahnelerinde Hanna ile Marissa kelimenin gerçek anlamında bir son vuruşma yaşarlar. Filmin son sözleri filmin başındaki sözlerdir: „Ne yazık ki kalbini tutturamadım."

Film özellikle genç Saoirse Ronan'ın iyi oyunuyla, nefes kesici temposuyla, bu arada başlangıçtaki olağanüstü doğa resimleri ve sondaki ölümcül düello ile ortalamanın üzerine çıkan ilginç bir film.

Amerika'da bir "Issız Adam"…Başlayanlar…

| Beginners
(ABD 2010)
Yönetmen ve Senaryo: Mike Mills
Oyuncular: Ewan McGregor, Mélanie Laurent, Christopher Plummer vd.

Başlayanlar" bir baba/oğul ilişkisinin filmi:75 yaşında, 40 yıllık görünürde mutlu bir evlilik ertesi, eşi öldükten sonra oğluna kendisinin aslında eşcinsel olduğunu açıklayan ve genç bir adamla ömrünün geri kalan dört yılını nihayet doya doya, her türlü toplumsal baskıdan uzak, kendi istediği biçimde yaşama kararı veren ve yaşayan bir baba (Christopher Plummer). Onun 40 yaşına doğru ilerleyen, mutlu aile resminde hep bir şeylerin eksik olduğunu duyumsayan ve fakat bunun ne olduğunu bir türlü açıklayamayan,mutlu evlilik buysa ben bundan uzak durayım' tavrında, kadınlarla ilişkisinde hep işi yokuşa süren grafik dizayneri oğlu Oliver (Ewan Mc Gregor). Beginners, bu ikilinin, babanın ortaya çıkan ağır hastalığı sonucu ancak dört yıl süren güzel baba/oğul - arkadaşlık ilişkisinin öyküsü. İlk defa birbirlerini gerçekten tanıyan ve oldukları gibi kabul eden, önyargılardan arı bir arkadaşlığın öyküsü bu. Bu öyküde Oliver babasının ne yazık ki kısa süren mutluluğunu paylaşarak mutlu oluyor. Sonunda bu mutluluktan geriye babasının bakılmak zorunda olan köpeği Arthur, Oliver'in şimdi bilincine vardığı yalnızlığı ve yas miras kalıyor. Oliver kendini dış dünyaya kapatma tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Beginners 40 yaşlarında, geçmişlerinde hep mutsuz kısa ilişkiler bulunan ve kalıcı bir ilişkiden korkan bir kadınla erkeğin yeni ve kalıcı bir ilişki başlatma cesaretine sahip olup olmayacaklarını sorgulayan romantik bir film. Babasının ölümü ertesinde tek dostu babasının köpeği Arthur olan – o kadar ki, onunla sohbet ediyor sürekli olarak - Oliver, bir iş arkadaşının ısrarı ile hiç istemeden Sigmund Freud kılığında gittiği maskeli bir partide hiç konuşmadığı için „tedavi etmeye" çalıştığı Anna (Mélanie Laurent) ile tanışır. Anna bir sinema oyuncusudur. Yerleşik bir hayatı yoktur. Tanışma ertesi bir ilişki başlar. Kalıcı ilişki yaşamamış, bundan korkan iki insanın birbirlerini tanımaları ve sevmelerinin, kalıcı bir ilişkiye „başlama" nın cesaretini göstermeye karar vermelerinin öyküsü Beginners'te anlatılan öykü.

Beginners her dönemde ve kuşakta insanların bireysel mutluluklarının bir yandan toplumsal çerçeve ve önyargılar tarafından, diğer yandan fakat bunların bireyler tarafından içselleştirilmesinin sonucu önemli ölçüde engellendiğini; geçmiş ve gelenekler tarafından belirlenen hayatların yalnızlık ve mutsuzlukla süreceğini; mutluluk için toplumsal önyargı ve baskıların dışına çıkılması, hayatların geçmiş tarafından belirlenmesine izin verilmemesi gerektiğini, yeniye cesaretli olunması gerektiğini anlatan bir film.

Senaryo, diyaloglar ve oyuncular mükemmel.

Yalnızca üç büyük oyuncunun oyununu görmek için bile seyre değer, keyifli bir film Beginners.

Fransız sinemasından iki örnek:

I.Küçük Beyaz Yalanlar

| Les petits mouchoirs

(Fransa 2010)
Yönetmen ve Senaryo: Guillaume Canet
Oyuncular: Marion Cotillard, François Cluzet, Gilles Lellouche, Benoît Magimel, Laurent Lafitte, Jean Dujardin, Pascale Arbillot, Valérie Bonneton, Anne Marivin, Louise Monot vd.

Max (François Cluzet) orta yaşlı, sürekli stres altında bir restoran sahibi/yöneticisidir. Yılda bir kez en yakın arkadaşlarını deniz kenarındaki evine birlikte tatile davet eder. Her yıl tekrarlanan bu ritüelde birlikte yenir, içilir, söyleşilir, eğlenilir. Görünürde gayet cömert, geniş gönüllü biridir Max. Tatilin bütün masraflarını o karşılar. Kimsenin bir katkıda bulunmasını istemez. Dostlarına gayet pahalı hediyeler de alır. Bunun karşılığında beklediği fakat onun şefliğinin kabülüdür. Aslında kadınlı erkekli bütün dostlar/arkadaşlar birbirlerinin bütün zaaflarının bilincinde kabul ederler birbirlerini, sonuçta Max'ın şefliği sorgulanmadan da herkes bildiğini yapar. Ve gerçekte şef zaten Max'ın sevgili eşi Veronique'dir (Valérie Bonneton). Herkes birbirini çok iyi tanıdığından - ya da tanıdığını düşündüğünden - kimse gayet güzel olan dostluk/arkadaşlık ilişkisini tehlikeye atmak istemediğinden, "küçük beyaz yalanlar" la denge sağlanmakta, korunmaktadır.

Grubun bir üyesinin - Ludo (Jean Dujardin) - geçirdiği çok ağır bir motosiklet kazası ertesindeki tatil, ilk kez kendi içlerinden birinin ölüm ihtimali ile yüzleşmek zorunda kalan grup dinamiğini alt üst eder. Küçük yalanların yerini giderek gerçeklerle yüzleşmek alır. Ve bu gerçeklerle yüzleşmek önce grubun bölünmesini, ardından dağılmasını birlikte getirecekmiş gibi görünür. Sonra fakat ağır yaralı arkadaşlarının ölümü grubu yeniden yan yana getirir. Bir farkla, şimdi artık herkes birbirinin "küçük beyaz yalanları"nı bilmekte, birbirlerini belki de ilk kez gerçekten tanımaktadırlar. Ve hepsi de arkadaşlığın – her şeye rağmen - ne kadar önemli olduğunu, hayatın ne kadar kısa olduğunu, kimi önemli görünen şeylerin aslında ne kadar önemsiz olduğunu öğrenmişlerdir. Belki artık "küçük beyaz yalanlarsız" bir dostluğa - arkadaşlığa yelken açabilirler.

Guillaume Canet'in sevgiye-doğruluğa, gerçek arkadaşlığa övgü ve çağrı filmi "Küçük Beyaz Yalanlar" ,tipik bir Fransız filmi: Çok konuşulan, akıllı diyaloglara ve iyi oyunculuğa dayanan bir film. Oyuncu kadrosunda aksayan kimse yok. Tam bir takım oyunu adeta. Film öncelikle diyaloglara ve iyi oyunculuğa dayanıyor, fakat sinematografik olarak da kimi bölümleri çok iyi. Filmin girişinde 5-6 dakikalık hiç kesintisiz bir subjektif kamera çekimi var. Burada bir gün sonra arkadaşı Max'ın davetine katılma hazırlığı içindeki Ludo'yu gürültülü bir kulüpte görüyoruz. Onun sevgilisi – ki sonradan ondan bir çocuk beklediğini öğreniyoruz - Marie (Marion Cotillard) ile telefonlaşmasını ve buluşmak için sözleşmesini izliyoruz. Kulüpte arkadaşları ile gürültülü, öpücüklü vedalaşmasını, kulüpten çıkıp motosikletine binmesini ve sabahın erken saatinde Paris trafiğine katılmasını izliyor, bir süre onunla birlikte trafikte ilerliyor, kırmızıda duruyoruz vs. Sonra birden nerden çıktığı belli olmayan bir kam-

yon görüyoruz. Bir çarpışma sesi duyuyoruz. Ekran kararıyor.

Yalnızca bunun için bile görülebilir bir film Küçük Beyaz Yalanlar.

Tabii şu da unutulmamalı: Anlatılan öykü sonuçta geçim derdi olmayanların, her şeyi olanların orta yaş krizlerinin bir öyküsü. Bir zamanlar Jean Luc Godard'ın "burjuva realizmi" olarak adlandırıp, alay ettiği filmlerden biri yani.

II. Angèle ve Tony

| Angèle et Tony
(Fransa 2010)
Yönetmen ve Senaryo: Alix Delaporte
Oyuncular: Clotilde Hesme, Grégory Gadebois, Evelyne Didi, Jérôme Huguet, Antoine Couleau vd.

Alix Delaporte'in ilk uzun metraj sinema filmi Angele ve Tony.

Anlatılan öykü tuzu kuruların değil, toplumun çoğunluğunu oluşturan "kaybeden"lerin öyküsü.

Angele (Clotilde Hesme) bilmediğimiz bir nedenle girdiği hapisten yeni çıkmış, kaynanası ile kayınbabasının yanındaki on yaşlarındaki oğlunu yanına alabilmek mücadele eden genç bir annedir. Bunun için mutlaka düzenli bir iş bulması veya evlenmesi gerekmektedir.

Tony, Fransa'nın kuzeyinde bir balıkçı kasabasında yaşayan, yaşlanmış annesine bir bakıcı arayan, polisle başı dertten bir türlü kurtulmayan bir kardeşi olan bir balıkçıdır.

Bu ikilinin yolu Angele'nin verdiği bir arkadaşlık ilanı üzerinden kesişir.

İlk buluşma kısa sürer. Söylenecek fazla söz yoktur. Sütten ağzı yanmış iki kişi yoğurdu üfleyerek yeme durumundadır. Fakat yersiz yurtsuz işsiz Angele için Tony'nin yanı yine de sığınacak bir limandır. Onun balık satan annesinin yanında çalışmaya başlar. Tony'e verebilecek tek şeyi olan vücudunu sunar. Ama Tony'nin istediği bu değildir. Yavaş yavaş bir düzen kurulmaya başlar. Burada da "küçük beyaz yalanlar" vardır. Angele hapisten çıktığını açıklamaz. Bir oğlu olduğunu açıklamaz. Buna karşı Tony de öncelikli olarak annesine bakıcı aradığını açıklamaz. Fakat buradaki "küçük beyaz yalanlar" eğer istenirse çok daha zorunlu "yalanlar"dır.

Alix Delaporte, bu ikilinin giderek nasıl yakınlaştıklarını, sonuçta nasıl birbirlerini sevdiklerini anlatıyor. Bütün zorlukların üzerinden gerçek sevgiyle gelinebileceği tezini işleyen iyimser, romantik bir film Angele ve Tony.

Angele ve Tony de bir Fransız filmi. Fakat tipik Fransız filminin tersine, söz fazla rol oynamıyor bu filmde. Az konuşulan, konusuna, oyuncularına, resimlerine güvenen bir film Angele ve Tony.

Filmin iki başoyuncusu mükemmel bir oyun çıkartıyorlar.

Alix Delaporte'in "ilk" i, büyük umutlar vaadeden iyi bir film.

Popcorn/Blockbuster sinemasından üç örnek…

Spielberg Okulundan…

| Super 8

(ABD 2011)
Yönetmen ve Senaryo: J. J. Abrams
Yapımcılar: Steven Spielberg, J. J. Abrams, Bryan Burk
Kamera: Larry Fong
Montaj: Maryann Brandon, Mary Jo Markey
Oyuncular: Kyle Chandler, Ron Eldard, Noah Emmerich, Joel Courtney,Riley Griffiths, Elle Fanning,Ryan Lee, Zach Mills, Gabriel Basso vd.

"Super 8" Steven Spielberg okulundan J.J. Abrams'ın senaryosunu yazıp yönettiği, yapımcıları arasında Spielberg'in yer aldığı bir film.

Konu şöyle:

Ergenlik çağında bir grup sinemasever 1979'da bir Süper 8 film yarışmasına katılmak için vampir/zombi/dedektif filmi çekmektedir. Bir gece çekiminde, istasyondan geçecek treni arka planda kullanmak isteyen bu genç filmciler, kameraları ile korkunç bir tren kazasına tanık olurlar. Tren büyük patlamalarla havaya uçar. Acayip sesler gelir.

Gençler panik içinde kaçarlar. Kazanın hemen ertesinde kaza yeri ordu tarafından abluka altına alınır.

Şehirde acayip işler olmaya başlar. Görmediğimiz fakat en son görenlerin panik dolu çığlıklarından ve gözlerinden korkunç ve güçlü olduğunu anladığımız bir yaratık şehri birbirine katar. Kimi insanlar kaybolur. Elektrikler kesilir. Elektrikli ve mekanik aletler kendi başlarına kontrolsüz hareket etmeye başlarlar vs.

Bu arada gençler banyoya gönderdikleri film geri gelip, kopyayı gördüklerinde acayip bir yaratığın trenden çıktığını görürler. Bu arada ordu da tanıkları ortadan kaldırma operasyonunda gençlerin peşindedir. Şehir tahliye edilir. Gençler şehre geri dönüp işin gerçeğini araştırırlar:

Sonuçta şunu anlarız: Bir UFO kazası sonucu dünyaya düşen bir uzaylı yaratık ("Alien " filmlerindeki yaratığa benziyor) gezegenine geri dönmek için uzay aracını tamir etmek istemektedir. ("E.T."evine dönmek istiyor!) Fakat ordu bu yaratığın sırrını çözmek için onu esir tutmak, onun üzerinde deneyler yapmak istemektedir. Tren kazasında bu yaratık kurtulmuştur. Şimdi ordu onu yeniden esir almaya çalışmaktadır. O ise yalnızca kendini savunmakta, aracını tamir edip gitmek istemektedir. Sonuçta bunu becerir de. Bütün kent bu eve dönüşte uzay aracının kalkışını izler. ("Üçüncü türden yakınlaşmalar")

Süper 8, görünürde tam bir Popcorn/Blockbuster sinema filmi. Gürültülü, acayip tempolu, konusu açısından fazla sorgulanma istemeyen, sinemanın görsel efektleri içerikten önemli olan bir film.

Fakat diğer yandan tam da bu sinemanın nerelerden nerelere geldiğini sorgulayan da bir film. Bu sinema genç sinemasever insanların Süper 8'lerle yaptığı naif deneylerden yola çıkarak bugüne geldi.

Bu filme giderseniz, sakın emeği geçenlerin isimlerinin sayıldığı son bölümü görmeden çıkmayın. Orada filme ismini veren Süper 8 filmin son hali gösteriliyor.

X-Men, Birinci Sınıf

| X- men, First class
(ABD 2011)
Yönetmen: Matthew Vaughn-James McAvoy
Oyuncular: Michael Fassbender, Kevin Bacon, Jennifer Lawrence, Oliver Platt, Jason Flemyng, Zoë Kravitz vd.

X- Men gen mutasyonuna uğramış kahramanlara sahip ünlü bir comic. Şimdiye dek bilmiyorum kaç öykü sinemaya da uyarlandı ve büyük bir seyirci kitlesine ulaştı. "Başarı nedeni" ni merak ettiğimden son X Men filmini gördüm.

X- Men First Class'ta öykünün başlangıcına dönülüyor. Öykünün başlangıcında Nazilerin gen mutasyonuna uğramış insanları bulup çıkarıp, bunları silah olarak kullanma planları ve çabaları var. Nazi mutasyon araştırmacısı Sebastian Shaw (Kevin Bacon) gücü kızdığı, nefret ettiği zaman ortaya çıkan mutant çocuk Erik Lehnsherr'in annesini onun gözleri önünde vurarak öldürür. Bu sayede Erik'in yalnızca nefretiyle – kontrolsüz olarak - nasıl yıkıcı bir güce sahip olduğunu görürüz.

Sonrası 1960'lı yıllarda yetişmiş Erik'in Sebastian Shaw'ın peşine düşmesinin öyküsü X- Men First Class. Sebastian Shaw etrafından topladığı kötü mutantlarla dünya egemenliği peşindedir. Erik de onun etrafından toplanan iyi mutantlarla dünyayı kurtarma peşindedir. Siyah-Beyaz. Sonunda tabii bir sürü macera ertesinde beyaz /iyi kazanır. Fakat devam için tabii siyah da bütünüyle yok olmaz! Öykü bu.

Film tekniği açısından bilinen Hollywood kalitesi. Milyonlarca dolarla en inanılmazı inanılıra dönüştürmeye çalışan ve bunu başaran bir teknik.

Bence olmasa da olur bir film. Meraklısı/taraftarı için bir anlamı olabilir.

Harry Potter ve Ölüm Yadigârları: Bölüm 2

| Harry Potter and the Deathly Hallows Part 2
(ABD-İngiltere 2011)
Yönetmen: David Yates
Senaryo: Steve Kloves, (Roman:J.K. Rowling)
Kamera: Eduardo Serra
Oyuncular: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Ralph Fiennes, Michael Gambon, Alan Rickman, Evanna Lynch, Domhnall Gleeson, Clémence Poésy, Warwick Davis, John Hurt, Helena Bonham Carter, Jim Broadbent, Emma Thompson vd.

İyi/kötü- Siyah/Beyaz'ın büyücülük dünyasındaki Lord Voldemort ve tayfası ile Harry Potter ve tayfasının yedi yıldır süren mücadelesinin sonunda baş kahramanlarımız nihayet doğrudan karşı karşıya geliyorlar. Bu en son düelloda tabii Harry Potter kazanıyor.

Gerçekten bitti mi dersiniz?

Garantisi yok. Filmin sonu Harry Potter'in ve en yakın arkadaşlarının çocuklarının büyücü okulu Hogward'a seyahatleri ile bitiyor. Kim bilir onların yolunu bekleyen ne tehlikeler vardır? Birilerinin – belki Rowlands'ın kendisinin - bunları anlatmasının engeli de yoktur.

Film olarak Harry Potter, bir teknik gösterisi.

Görseniz de görmeseniz de olur. Tabii Harry Potter hayranları için olmazsa olmaz bir filmdir bu.

Görünen odur ki, onlar da çok. Film, film tarihinin gösterime girdiği haftada en fazla seyirci toplayan filmi olarak şimdiden tarihe geçti!

MERAY ÜLGEN

M. Şehmus Güzel ve Adil Okay'dan ortak bir kitap…

Adil Okay ile geçerken…

"Adil Okay'la ortak bir kitap hazırlamaya ne zaman karar verdim? Adil'le tanışmamızdan, kendisinin, ailesinin, kardeşlerinin ve bilhassa babasının yaşamını öğrendikten, ağabeyi Arif Okay'la dostluğumuzdan bir süre sonra bu düşüncenin doğduğunu ve zaman içinde, güneşi göre göre, rüzgârda ve karda tomurcuklandığını ve yeşerdiğini biliyorum.

İki kez öldürülmek istenen, her suikasttan sonra kalan izleri hâlâ vücu-dunda taşıyan, başından bin bir serüven geçen, defalarca ölümle iki adımlık mesafede köşe kapmaca oynayan Adil Okay'ın hayatı, öyle sıra-dan bir hayat değildir… 1980 Yılında Adana cezaevinden firar ettikten ve hemen ertesinde bir yıldan fazla kaldığı Lübnan'da Filistin halkıyla dire-nişe katıldıktan ve bu savaştan sağ çıktıktan sonra, geldiği Fransa'da yirmi yıl yaşadı... Paris, maris hikaye, Akdeniz'in çağrılarına dayanamadı ve ülkesine döndü. Güneşi, denizi, yakınlarını ve yoldaşlarını buldu. Ki-mini bazen bir rastlantı sonucu, sokakta yürürken, kimini bir toplantı sı-rasında, kimini bir şiir okuma gününde veya gecesinde, kimini bir gösteri ve yürüyüşte

İğneli

Anam babama aşık olmuş,
Babam da anama.
Gezelim bu Çarşamba demiş babam.
Sür-dişli anam, öyle şık bir fistanı yok,
Ablasının nişanlığını istemiş ödünç,
Teyzem daha toplu, oturmamış üstüne entari,
Teyelle, iğneyle ayarlamışlar üstüne anamın.
Babam, kavilleri üzre, gelip Topkapı dışındaki evlerine
Anamı alıp, kaçbir tramvaylan aktarma,
Bebeğe götürmüş o Afrodit`i.
Bebek sırtlarına çıkmışlar.
Babam oturtmuş anamı çayıra,
Denizi göstermiş,
İyi şeylerden söz etmişler,
Derken öpecek olmuş anamı,
Anam çoktan razı.
Babam el atınca orasına burasına,
Fistandaki iğneler batmaz mı eline!
Ay! demiş bağırmış babam...
O gün, o çayırda, o an
Düştüğüm için ben anamın imgelemine,
Yaşamda da, şiirde de
Böyle iğneli konuşmaklığım..

Can Yücel

GÜNEY